

รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์

โครงการ “การบริหารจัดการ Denken “เขตเพื่อการอนุรักษ์กลุ่มอาคาร สถาปัตยกรรม และ
สิ่งปลูกสร้างดั้งเดิมทรงคุณค่าในประเทศญี่ปุ่น”

Management System in Denken

(Important District for Preservation of Group of Traditional Buildings in Japan)

โดย

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. เทิดศักดิ์ เตชะกิจขจร

กรกฎาคม 2561

รายงานฉบับสมบูรณ์

โครงการ “การบริหารจัดการ Denken “เขตเพื่อการอนุรักษ์กลุ่มอาคาร สถาปัตยกรรม และ
สิ่งปลูกสร้างดั้งเดิมทรงคุณค่าในประเทศญี่ปุ่น” ”

Management System in Denken

(Important District for Preservation of Group of Traditional Buildings in Japan)

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. เทิดศักดิ์ เตชะกิจขจร

คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

สนับสนุนโดยสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.)

(ความเห็นในรายงานนี้เป็นของผู้วิจัย สกว. ไม่จำเป็นต้องเห็นด้วยเสมอไป)

บทสรุปสำหรับผู้บริหาร

“การบริหารจัดการ Denken “เขตเพื่อการอนุรักษ์กลุ่มอาคาร สถาปัตยกรรม และสิ่งปลูกสร้าง
ดั้งเดิมทรงคุณค่าในประเทศญี่ปุ่น” ”

Management System in Denken

(Important District for Preservation of Group of Traditional Buildings in Japan)

1. นักวิจัย

ผศ.ดร. เทิดศักดิ์ เตชะกิจขจร

ภาควิชาสถาปัตยกรรมศาสตร์

คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

2. ที่มาและความสำคัญ

ประเทศญี่ปุ่นประกาศใช้กฎหมายอนุรักษ์ศาลเจ้าและวัด ตั้งแต่ปี ค.ศ. 1878 โดยมี “กรมวัดและศาลเจ้า” สังกัดกระทรวงมหาดไทย เป็นหน่วยงานรับผิดชอบ ถือเป็น “กฎหมายอนุรักษ์มรดกวัฒนธรรม” ชุดต้นที่บังคับใช้ในการอนุรักษ์สถาปัตยกรรม และในเวลาต่อมาเมื่อประเทศญี่ปุ่นมีการเปลี่ยนแปลงสู่ความทันสมัยในช่วงเศรษฐกิจก้าวกระโดด ซึ่งมีการรื้อถอนอาคารบ้านเรือน ทั้งในเขตเมืองและหมู่บ้านชนบทเพื่อพัฒนาเป็นเมืองสมัยใหม่ จึงได้มีการปรับปรุง “กฎหมายอนุรักษ์มรดกวัฒนธรรม” โดยขยายขอบเขตครอบคลุมกลุ่มสถาปัตยกรรมและสิ่งปลูกสร้างภายในชุมชนดั้งเดิม การพัฒนา “กฎหมายอนุรักษ์มรดกวัฒนธรรม” ในส่วนงานอนุรักษ์สถาปัตยกรรมดังกล่าว จากที่ครอบคลุมเฉพาะการขึ้นทะเบียนอนุรักษ์อาคารสิ่งปลูกสร้างแบบเฉพาะหลัง ไปสู่การขึ้นทะเบียนอนุรักษ์กลุ่มอาคารสิ่งปลูกสร้างภายในชุมชน ถือเป็นพัฒนาการแบบก้าวกระโดดที่มีความพิเศษแตกต่างจากกฎหมายการอนุรักษ์สถาปัตยกรรมในประเทศพัฒนาแล้วอื่นๆ

การขึ้นทะเบียนอนุรักษ์กลุ่มอาคารและสิ่งปลูกสร้างภายในชุมชน หมายถึง การกำหนดเขตเพื่อการอนุรักษ์กลุ่มอาคาร สถาปัตยกรรม และสิ่งปลูกสร้าง โดยคำนึงถึงความสำคัญเชิงคุณค่าทางสถาปัตยกรรมในระดับกลุ่มพื้นที่ รวมไปถึงสภาพภูมิทัศน์แวดล้อมที่ก่อให้เกิดอัตลักษณ์เฉพาะนั้นๆ ลักษณะการขึ้นทะเบียนอนุรักษ์กลุ่มอาคารและสิ่งปลูกสร้างภายในชุมชนดังกล่าวมีชื่อเรียกเฉพาะว่า “เขตอนุรักษ์กลุ่มสถาปัตยกรรมและสิ่งปลูกสร้างแบบดั้งเดิมทรงคุณค่า” (Denken System: 伝統的建造物群保存地区) โดยเริ่มประกาศใช้ในปี ค.ศ. 1975 ภายใต้ความรับผิดชอบของสำนักงานวัฒนธรรม (Office of Cultural Affairs) สังกัดกระทรวงศึกษาธิการ (ในขณะนั้น)

“เขตอนุรักษ์กลุ่มสถาปัตยกรรมและสิ่งปลูกสร้างแบบดั้งเดิมทรงคุณค่า” มีที่มาจากความพยายามรักษาพื้นที่เฉพาะในย่านหรือหมู่บ้านที่ยังรอดพ้นจากผลกระทบของความเปลี่ยนแปลงสู่ความเป็นเมือง โดยสาระสำคัญของกฎหมายนี้มีความพิเศษที่การกำหนดเขตพื้นที่เพื่อการอนุรักษ์ ภายใต้

มุมมองในเชิงมรดกทางวัฒนธรรมเพื่อการศึกษาของชนรุ่นหลังและอยู่ในการควบคุมดูแลโดยกระทรวงศึกษาธิการ ไม่ใช่การกำหนดเขตพื้นที่ภายใต้มุมมองในเชิงการจัดการตามมาตรฐานเพื่อความ เป็นระเบียบของบ้านเมืองในการควบคุมดูแลโดยกระทรวงการก่อสร้าง อีกทั้งยังมีการประสานและ บูรณาการเพื่อสร้างความยืดหยุ่นของกฎหมายในกำกับดูแลของแต่ละกระทรวงได้ นอกจากนี้ ลักษณะ เด่นที่สำคัญอีกประการหนึ่งที่ทำให้ “เขตอนุรักษ์กลุ่มสถาปัตยกรรมและสิ่งปลูกสร้างแบบดั้งเดิม ทรงคุณค่า” เป็นที่ยอมรับคือ การให้ความสนับสนุนในระดับต่างๆ สำหรับการปรับปรุงซ่อมแซมบูรณะ อาคาร สถาปัตยกรรม และสิ่งปลูกสร้างต่างๆ ได้แก่ เงินช่วยด้านการปรับปรุงซ่อมแซมอาคาร หรือการ ลดหย่อนภาษี เป็นต้น

ผลของการประกาศใช้กฎหมายฉบับนี้ทำให้ปัจจุบัน มี “เขตอนุรักษ์กลุ่มสถาปัตยกรรมและสิ่ง ปลูกสร้างแบบดั้งเดิมทรงคุณค่า” ขึ้นทะเบียนแล้วทั้งสิ้น 115 แห่ง ทั่วประเทศญี่ปุ่น โดยพื้นที่ที่ได้รับการ ขึ้นทะเบียนมีหลายประเทศ ได้แก่ ย่านค้าขาย ย่านวัดวาอาราม ย่านเมืองรอบปราสาทเก่า ย่าน อุตสาหกรรมพื้นถิ่น หมู่บ้านประมง หมู่บ้านเกษตรกรรม ย่านอุตสาหกรรมเก่า เป็นต้น ทั้งนี้พัฒนาการ ของ “เขตอนุรักษ์กลุ่มสถาปัตยกรรมและสิ่งปลูกสร้างแบบดั้งเดิมทรงคุณค่า” ก็มีระดับขั้นที่แตกต่างกัน ออกไป ตั้งแต่กลุ่มที่ไม่มีพัฒนาการอะไรเพิ่มเติมไปจนถึงกลุ่มที่พัฒนาการสู่แหล่งท่องเที่ยว และกลุ่มที่ ได้รับหรือเตรียมยื่นขอจดทะเบียนเป็นมรดกโลก

เมื่อหันกลับมามองประเทศไทย ซึ่งยังมีฐานความคิดด้านการอนุรักษ์ในรูปแบบเฉพาะหลัง และ เลือกที่จะใช้กฎหมายในรูปแบบเชิงบังคับ (พระเดช) ที่บางครั้งเองก็ไม่เอื้อประโยชน์ต่อเจ้าของสิ่งปลูก สร้างนั้นโดยไม่มีการสนับสนุน (พระคุณ) อันจูงใจให้เกิดความกระตือรือร้นที่จะลงมือหรือให้ความร่วมมือ ในการอนุรักษ์ดูแลอาคารสิ่งปลูกสร้าง ส่งผลให้ย่านพื้นที่อันมีอัตลักษณ์เฉพาะทางสถาปัตยกรรมและ วัฒนธรรมในย่านเมืองเก่าหรือหมู่บ้านตามชนบท สูญหายไปด้วยความรู้เท่าไม่ถึงการณ์ของคนในพื้นที่ ทั้ง ในรูปแบบการพัฒนาพื้นที่แบบรื้อแล้วสร้างใหม่ หรือในรูปแบบการสนับสนุนการท่องเที่ยวแบบไม่ยั่งยืน และหากยังขาดซึ่งเงื่อนไขการอนุรักษ์ในลักษณะเดียวกับ “เขตอนุรักษ์กลุ่มสถาปัตยกรรมและสิ่งปลูก สร้างแบบดั้งเดิมทรงคุณค่า” ในประเทศญี่ปุ่น ก็คงเป็นการยากสำหรับโอกาสที่ประเทศไทยจะคงเหลือไว้ ซึ่งเขตพื้นที่อันมีอัตลักษณ์เฉพาะทางสถาปัตยกรรมและวัฒนธรรม

กล่าวได้ว่า “เขตอนุรักษ์กลุ่มสถาปัตยกรรมและสิ่งปลูกสร้างแบบดั้งเดิมทรงคุณค่า” ในประเทศ ญี่ปุ่น เป็นต้นแบบ (model) การอนุรักษ์เชิงก้าวหน้า ซึ่งหากวิเคราะห์และสังเคราะห์ โครงสร้างการ จัดการ พัฒนาการในระดับต่างๆ และมุมมองทัศนคติของผู้เกี่ยวข้อง ก็จะสามารถนำมาใช้เป็นแนวคิด อ้างอิง เพื่อการอนุรักษ์สถาปัตยกรรมในประเทศไทย ภายใต้เงื่อนไขบริบทของประเทศไทย ได้อย่าง เหมาะสม

3. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

- 1) เพื่อศึกษาโครงสร้างการจัดการ “เขตอนุรักษ์สถาปัตยกรรมทรงคุณค่า”
- 2) เพื่อศึกษาพัฒนาการในระดับต่างๆ ของ “เขตอนุรักษ์สถาปัตยกรรมทรงคุณค่า”
- 3) เพื่อศึกษามุมมองทัศนคติของผู้เกี่ยวข้องที่มีต่อ “เขตอนุรักษ์สถาปัตยกรรมทรงคุณค่า”
- 4) เพื่อศึกษาแนวทางการประยุกต์แนวคิด “เขตอนุรักษ์กลุ่มสถาปัตยกรรมทรงคุณค่า” สำหรับการบริหารจัดการชุมชนดั้งเดิมของประเทศไทยในมิติต่าง ๆ

4. วิธีการดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (qualitative research) ที่วิเคราะห์ข้อมูลซึ่งได้จากการวิจัยเชิงเอกสาร (documentary research) และการเก็บข้อมูลภาคสนามด้วยวิธีต่างๆ ทั้งการสัมภาษณ์ และการสังเกตในพื้นที่กรณีศึกษา เพื่อถอดบทเรียนและสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับระบบการบริหารจัดการ “เขตอนุรักษ์กลุ่มสถาปัตยกรรมทรงคุณค่า” หรือระบบ Denken ในประเทศญี่ปุ่น อันจะนำไปสู่การต่อยอดและการพัฒนาแนวทางการประยุกต์ใช้ในการบริหารจัดการชุมชนดั้งเดิมของประเทศไทยต่อไปในอนาคต

การวิจัยประกอบด้วยขั้นตอนการดำเนินการต่างๆ ดังต่อไปนี้

1) การทบทวนวรรณกรรมและเอกสารที่เกี่ยวข้อง

ขั้นตอนนี้เป็นการรวบรวมข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับ “เขตอนุรักษ์กลุ่มสถาปัตยกรรมทรงคุณค่า” เพื่อสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับแนวคิดพื้นฐาน ที่มาและความสำคัญ กระบวนการดำเนินงาน สถานการณ์ ความก้าวหน้าในการจัดทำพื้นที่ “เขตอนุรักษ์กลุ่มสถาปัตยกรรมทรงคุณค่า” ของประเทศญี่ปุ่น และโครงสร้างผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในการบริหารจัดการพื้นที่

เอกสารข้อมูลเกี่ยวกับ Denken ที่ดำเนินการทบทวนวรรณกรรมสามารถจำแนกออกได้เป็น 3 ประเภท ได้แก่

(1) เอกสารประเภท หนังสือ เป็นหนังสือรวบรวมรายชื่อ “เขตอนุรักษ์กลุ่มสถาปัตยกรรมทรงคุณค่า” ในประเทศญี่ปุ่น จัดทำโดยสำนักงานวัฒนธรรม เพื่อให้ข้อมูล “เขตอนุรักษ์กลุ่มสถาปัตยกรรมทรงคุณค่า” ที่เพิ่มขึ้นทุกปี โดยภายในรายงานประกอบด้วยข้อมูลต่างๆ ได้แก่ โครงสร้างและขั้นตอนการดำเนินงานเพื่อดูแลจัดการ “เขตอนุรักษ์กลุ่มสถาปัตยกรรมทรงคุณค่า” และ รายละเอียดเบื้องต้นของพื้นที่ “เขตอนุรักษ์กลุ่มสถาปัตยกรรมทรงคุณค่า”

(2) หนังสือรายงานแสดงผลการสำรวจเพื่อเตรียมขึ้นทะเบียน “เขตอนุรักษ์กลุ่มสถาปัตยกรรมทรงคุณค่า” ที่จัดทำขึ้นในแต่ละพื้นที่ โดยคณะสำรวจวิจัยที่แต่งตั้งโดยสำนักงานวัฒนธรรม มีเฉพาะภาษาญี่ปุ่น ประกอบไปด้วย รายงานผลการสำรวจที่ครอบคลุมเนื้อหา ที่มาและความสำคัญในการจัดทำงานสำรวจเพื่อขึ้นทะเบียน “เขตอนุรักษ์กลุ่มสถาปัตยกรรมทรงคุณค่า” ผลการสำรวจข้อมูลทางประวัติศาสตร์ สังคม

และเศรษฐกิจ ผลการสำรวจข้อมูลมรดกวัฒนธรรมที่จำต้องได้และจับต้องไม่ได้ (รวมผลการสำรวจอาคารและสิ่งปลูกสร้างทรงคุณค่า) รายงานข้อเสนอแผนพัฒนาภายในพื้นที่ครอบคลุมเนื้อหาของการจัดการทั่วไปภายในพื้นที่ แผนการจัดการป้องกันภัยพิบัติต่างๆ แผนการจัดการงานสื่อข้อมูลความรู้

(3) งานวิจัยเกี่ยวกับ “เขตอนุรักษ์กลุ่มสถาปัตยกรรมทรงคุณค่า” ในประเทศญี่ปุ่น จากการสืบค้นบทความวิจัยในวารสารวิชาการต่างๆ สามารถจำแนกลักษณะประเด็นการวิจัยได้เป็น กลุ่มงานวิจัยเกี่ยวกับแนวทางการจัดการ “เขตอนุรักษ์กลุ่มสถาปัตยกรรมทรงคุณค่า” ภายในแต่ละพื้นที่ กลุ่มงานวิจัยเกี่ยวกับการประเมินผลทางภูมิทัศน์ของ “เขตอนุรักษ์กลุ่มสถาปัตยกรรมทรงคุณค่า” ภายในแต่ละพื้นที่ กลุ่มงานวิจัยเกี่ยวกับการประเมินผลของแผนการจัดการด้านต่างๆ ภายใน “เขตอนุรักษ์กลุ่มสถาปัตยกรรมทรงคุณค่า” แต่ละพื้นที่

2) การเก็บข้อมูลภาคสนาม

ขั้นตอนนี้เป็นการเก็บข้อมูลในพื้นที่ภาคสนามในเขตอนุรักษ์สถาปัตยกรรมทรงคุณค่าของประเทศญี่ปุ่น ทั้งในส่วนข้อมูลของสำนักงานวัฒนธรรม ซึ่งเป็นหน่วยงานรัฐส่วนกลางที่ทำหน้าที่ดูแล “เขตอนุรักษ์กลุ่มสถาปัตยกรรมทรงคุณค่า” และพื้นที่การศึกษาจำนวน 6 แห่ง ทั้งนี้ในการเก็บข้อมูลภาคสนามนั้นใช้วิธีการสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้างคำถามประกอบการสังเกตการณ์ภายในพื้นที่การศึกษา

การเก็บข้อมูลภาคสนามสามารถจำแนกได้เป็น 2 ส่วนตามกลุ่มบุคคลผู้มีส่วนเกี่ยวข้องได้แก่

(1) การสัมภาษณ์เจ้าหน้าที่ประจำสำนักงานวัฒนธรรมประเทศญี่ปุ่น ในพื้นที่ส่วนกลางและพื้นที่ส่วนภูมิภาค การสัมภาษณ์ในขั้นตอนนี้จะเป็นการสัมภาษณ์ในประเด็นต่าง ๆ ตั้งแต่ ที่มาและความสำคัญของกระบวนการกำหนด “เขตอนุรักษ์กลุ่มสถาปัตยกรรมทรงคุณค่า” บทบาทของผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในขั้นตอนต่าง ๆ บทบาทขององค์กรภาครัฐ และผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในการบริหารจัดการพื้นที่ นโยบายการบริหารจัดการพื้นที่ กระบวนการพัฒนา ข้อดี ข้อเสีย ตลอดจนอุปสรรคในการดำเนินงาน ทั้งนี้ในการสัมภาษณ์เจ้าหน้าที่ประจำสำนักงานวัฒนธรรมประเทศญี่ปุ่นนั้นจะทำให้เกิดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับระบบบริหารจัดการ “เขตอนุรักษ์กลุ่มสถาปัตยกรรมทรงคุณค่า” ในระดับมหภาค โดยเฉพาะในเรื่องของโครงสร้างการบริหารจัดการกระบวนการจัดการ และบทบาท หน้าที่ของภาครัฐที่มีต่อการบริหารจัดการ “เขตอนุรักษ์กลุ่มสถาปัตยกรรมทรงคุณค่า” ของประเทศญี่ปุ่น

(2) การลงสำรวจภาคสนามในพื้นที่ “เขตอนุรักษ์กลุ่มสถาปัตยกรรมทรงคุณค่า” ที่เป็นพื้นที่การศึกษา ซึ่งขั้นตอนนี้จะเป็นการเก็บข้อมูลในพื้นที่การศึกษาดังกล่าว โดยใช้วิธีการสัมภาษณ์และสังเกตการณ์ชาวบ้าน ตลอดจนหน่วยงานส่วนท้องถิ่นที่

เกี่ยวข้อง เพื่อสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชนในการบริหารจัดการเขตอนุรักษ์สถาปัตยกรรมทรงคุณค่า ทั้งนี้ในการสัมภาษณ์สามารถกำหนดประเด็นการสัมภาษณ์ได้ดังต่อไปนี้

(ก) ประวัติ ความเป็นมา และพัฒนาการของ “เขตอนุรักษ์กลุ่มสถาปัตยกรรมทรงคุณค่า”

(ข) การมีส่วนร่วมของชุมชนในการบริหารจัดการ “เขตอนุรักษ์กลุ่มสถาปัตยกรรมทรงคุณค่า”

(ค) แนวทางการบริหารจัดการพื้นที่ “เขตอนุรักษ์กลุ่มสถาปัตยกรรมทรงคุณค่า” ภายในชุมชน

(ง) ทศนคติและมุมมองที่มีต่อการบริหารจัดการ “เขตอนุรักษ์กลุ่มสถาปัตยกรรมทรงคุณค่า”

3) การวิเคราะห์และสังเคราะห์ข้อมูล

ภายหลังจากการทบทวนวรรณกรรมและเก็บข้อมูลภาคสนาม ผู้วิจัยจะทำการวิเคราะห์สังเคราะห์ข้อมูลเพื่อถอดบทเรียนที่ได้ในประเด็นต่าง ๆ ดังต่อไปนี้

(1) โครงสร้างการบริหารจัดการ “เขตอนุรักษ์กลุ่มสถาปัตยกรรมทรงคุณค่า” ในประเทศญี่ปุ่น ที่แสดงให้เห็นโครงสร้างและบทบาทหน้าที่ของแต่ละภาคส่วน ทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน และชุมชน

(2) ระบบการบริหารจัดการ “เขตอนุรักษ์กลุ่มสถาปัตยกรรมทรงคุณค่า” ในประเทศญี่ปุ่น ที่แสดงให้เห็นกระบวนการบริหารจัดการในด้านต่าง ๆ อาทิ ด้านงบประมาณ ด้านกฎหมาย ด้านขั้นตอนการบริหารจัดการ

(3) พัฒนาการในระดับต่าง ๆ ของ “เขตอนุรักษ์กลุ่มสถาปัตยกรรมทรงคุณค่า” ในประเทศญี่ปุ่น ที่สะท้อนให้เห็นถึงข้อดี ข้อเสีย และเงื่อนไขของแนวทางการบริหารจัดการ “เขตอนุรักษ์กลุ่มสถาปัตยกรรมทรงคุณค่า”

(4) มุมมองทัศนคติของผู้เกี่ยวข้องที่มีต่อ “เขตอนุรักษ์กลุ่มสถาปัตยกรรมทรงคุณค่า” ในประเทศญี่ปุ่น ทั้งในส่วนของภาครัฐและภาคเอกชน

4) การสัมภาษณ์เชิงลึกเพื่อศึกษาแนวทางการประยุกต์ใช้แนวคิด “เขตอนุรักษ์กลุ่มสถาปัตยกรรมทรงคุณค่า” ของประเทศญี่ปุ่น ในบริบทของสังคม

ขั้นตอนนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อให้บทเรียนที่ได้จากการศึกษาและวิจัยครั้งนี้ สามารถนำไปประยุกต์ใช้ได้อย่างสอดคล้องกับบริบทของประเทศไทย โดยการจัดทำแนวทางการประยุกต์ใช้แนวคิด “เขตอนุรักษ์กลุ่มสถาปัตยกรรมทรงคุณค่า” ผู้วิจัยจะทำการสัมภาษณ์เชิงลึกนักวิชาการและผู้ทรงคุณวุฒิในด้านการท่องเที่ยว ด้านวัฒนธรรม ด้านการอนุรักษ์ชุมชน รวมจำนวนไม่เกิน 10 ท่าน ในประเด็นเงื่อนไข ข้อควรระวังในการบริหารจัดการชุมชนดั้งเดิมของประเทศไทย และบทเรียนที่ผ่านมาในการบริหารจัดการชุมชนดั้งเดิมในประเทศไทย ทั้งนี้เมื่อได้ข้อมูลจากการ

สัมภาษณ์ผู้วิจัยจะดำเนินการวิเคราะห์ความสอดคล้องและเงื่อนไขในการประยุกต์แนวคิด “เขตอนุรักษ์กลุ่มสถาปัตยกรรมทรงคุณค่า” ของประเทศญี่ปุ่น ในประเทศไทย

5) การสัมมนาเพื่อแลกเปลี่ยนและประมวลความคิดเห็น

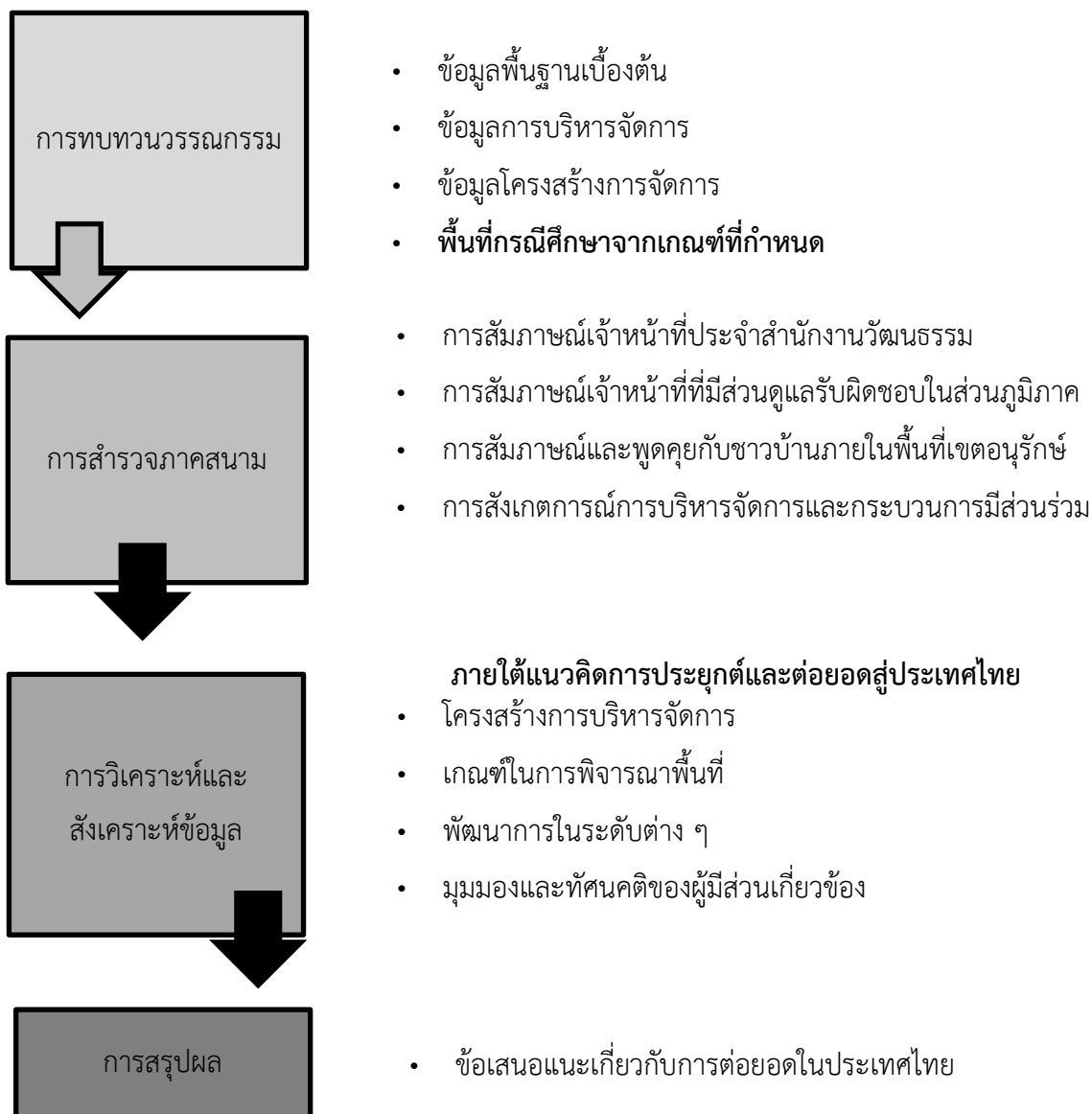
ขั้นตอนนี้เป็นการจัดสัมมนาเพื่อนำบทเรียนที่ได้จากการศึกษาวิจัยครั้งนี้มาแลกเปลี่ยนกับนักวิชาการ ชุมชน และภาคอื่น ๆ ที่มีความสนใจ เพื่อเผยแพร่องค์ความรู้ที่ได้จากการศึกษาวิจัยครั้งนี้ ควบคู่กับการแลกเปลี่ยนสถานการณ์ปัจจุบัน ความคิดเห็น ข้อพึงระวัง ตลอดจนแง่มุมและทัศนคติต่าง ๆ ในการบริหารจัดการชุมชนดั้งเดิมภายในประเทศ โดยผลที่ได้จากการสัมมนาจะนำไปสู่การปรับปรุงแนวทางการประยุกต์ใช้ “เขตอนุรักษ์กลุ่มสถาปัตยกรรมทรงคุณค่า” ให้เกิดความเหมาะสมต่อไปในอนาคต

6) การสรุปผลการศึกษา

การสรุปผลการศึกษาเป็นขั้นตอนสุดท้าย โดยเป็นการประมวลองค์ความรู้จากกระบวนการทั้งหมด เพื่อให้เกิดความเข้าใจในลักษณะองค์รวมของ “เขตอนุรักษ์กลุ่มสถาปัตยกรรมทรงคุณค่า” ในประเทศญี่ปุ่น และข้อเสนอแนะแนวทางการประยุกต์ใช้แนวคิด “เขตอนุรักษ์กลุ่มสถาปัตยกรรมทรงคุณค่า” เพื่อการจัดการกลุ่มอาคารซึ่งเป็นมรดกวัฒนธรรมภายในชุมชนดั้งเดิมของประเทศไทยที่มีประสิทธิภาพ

ทั้งนี้ในการสรุปผลการศึกษาจะทำการสรุปประเด็นต่าง ๆ ดังต่อไปนี้

- (1) โครงสร้างการจัดการของ “เขตอนุรักษ์กลุ่มสถาปัตยกรรมทรงคุณค่า” ในประเทศญี่ปุ่น
- (2) ปัจจัยที่ส่งผลต่อพัฒนาการ ของ “เขตอนุรักษ์กลุ่มสถาปัตยกรรมทรงคุณค่า” ในประเทศญี่ปุ่น
- (3) มุมมองและทัศนคติของผู้เกี่ยวข้องที่มีต่อ “เขตอนุรักษ์กลุ่มสถาปัตยกรรมทรงคุณค่า” ในประเทศญี่ปุ่น
- (4) มุมมองและทัศนคติของนักวิชาการตลอดจนผู้ทรงคุณวุฒิในการประยุกต์ใช้แนวคิด “เขตอนุรักษ์กลุ่มสถาปัตยกรรมทรงคุณค่า” ในบริบทของสังคมไทย

แผนผังแสดงขั้นตอนการดำเนินงานวิจัย

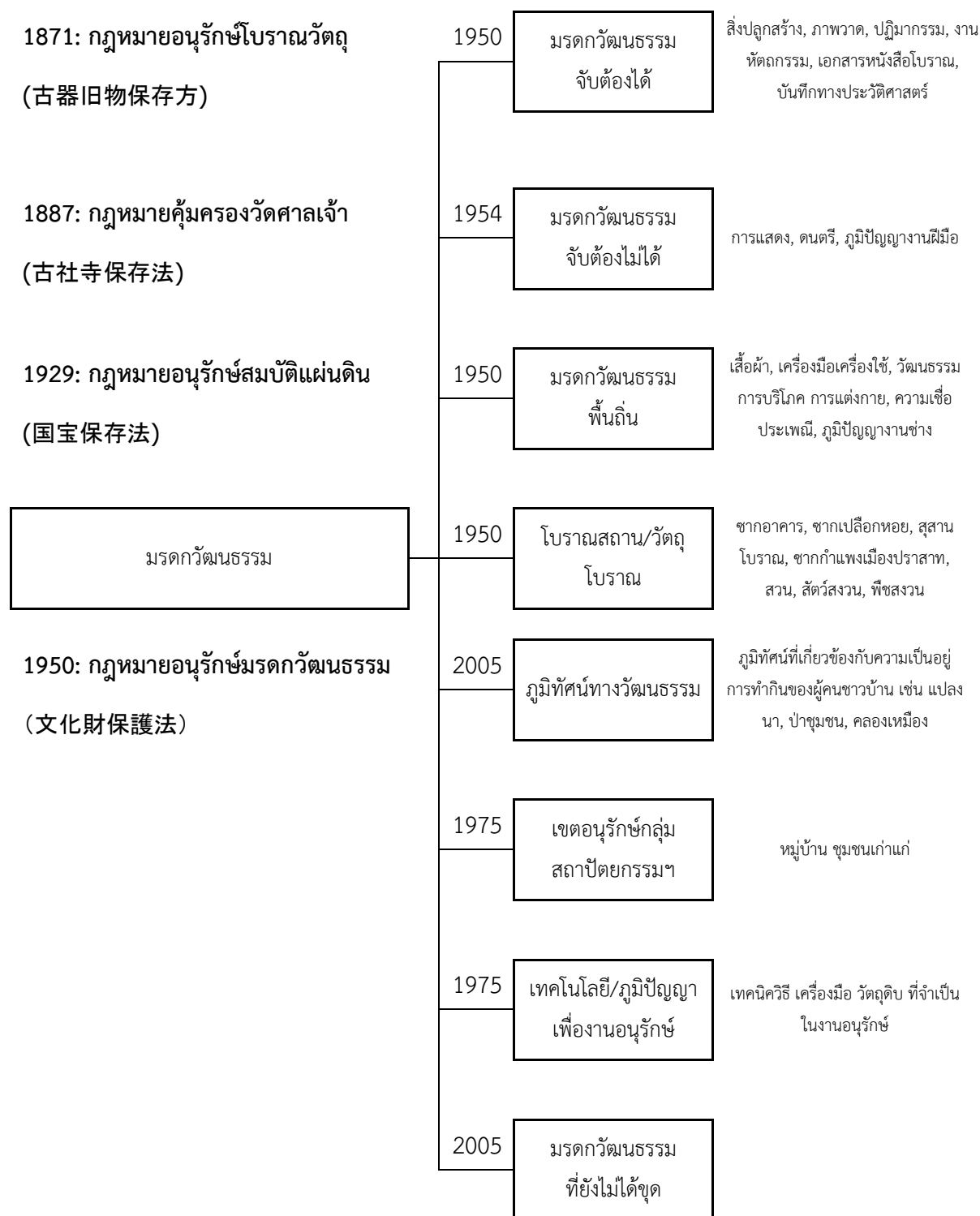
5. ผลการศึกษาโดยสังเขป

“เขตนุรักษ์กลุ่มสถาปัตยกรรมและสิ่งปลูกสร้างแบบดั้งเดิมทรงคุณค่า” เกิดขึ้นมาในยุคสมัยที่พัฒนาการการเปลี่ยนแปลงสู่ความทันสมัยและการเปลี่ยนแปลงสู่ความเป็นเมืองเป็นไปอย่างเร่งรีบตามกระแสนิยม เพื่อชะลอการเปลี่ยนแปลงและสูญหายไปของบ้านเรือนที่ทรงคุณค่าด้วยอัตลักษณ์ทางกายภาพเชิงพื้นที่ตามภูมิปัญญาดั้งเดิมด้วยแนวคิดเฉพาะทางภายใต้การตัดสินใจของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทั้งทางตรงทางอ้อม ผ่านกระบวนการต่างๆ จนได้รับการลงทะเบียนและประกาศเป็น “เขตนุรักษ์กลุ่มสถาปัตยกรรมและสิ่งปลูกสร้างแบบดั้งเดิมทรงคุณค่า” เพื่อเข้าสู่กระบวนการควบคุมและสนับสนุนทั้ง

จากหน่วยงานปกครองส่วนกลาง ได้แก่ สำนักงานวัฒนธรรม สังกัดกระทรวงศึกษาธิการ และหน่วยงานปกครองส่วนท้องถิ่น ได้แก่ ตำบล เทศบาลในภูมิภาคนั้นๆ

“เขตอนุรักษ์กลุ่มสถาปัตยกรรมและสิ่งปลูกสร้างแบบดั้งเดิมทรงคุณค่า” ก้าวข้ามรูปแบบการอนุรักษ์แบบเป็นหลังเดี่ยวๆ มาสู่การอนุรักษ์กลุ่มอาคารสถาปัตยกรรมและสิ่งปลูกสร้าง รวมไปถึงสภาพแวดล้อมโดยรอบที่เกี่ยวข้องกับประวัติศาสตร์ที่มาสู่การดำเนินชีวิตของชาวบ้าน และสามารถสร้างแรงจูงใจด้านการอนุรักษ์ โดยการสนับสนุนในรูปแบบต่างๆ รับผิดชอบโดยทั้งหน่วยงานปกครองส่วนกลาง และหน่วยงานปกครองส่วนท้องถิ่น

ก้าวสำคัญของการพัฒนาการอนุรักษ์สถาปัตยกรรมในประเทศญี่ปุ่น คือการขยายผลการอนุรักษ์จากระดับอาคารหลังเดี่ยว มาเป็นการอนุรักษ์ในระดับกลุ่มอาคารครอบคลุมทั้งบริเวณโดยรอบ โดยคำนึงถึงความสอดคล้องและต่อเนื่องทางภูมิทัศน์ของกลุ่มอาคารสถาปัตยกรรมและสิ่งปลูกสร้างต่างๆ ในละแวกพื้นที่เดียวกันทั้งหมด ตลอดจนให้ความสำคัญกับสภาพแวดล้อมที่มีผลกระทบต่อการรักษาวัฒนธรรมวิถีชีวิตที่เกี่ยวข้องด้วย การอนุรักษ์ในระดับกลุ่มอาคารสถาปัตยกรรมและสิ่งปลูกสร้างในระดับครอบคลุมบริเวณกว้างดังว่านี้เกิดขึ้นหลังจากมีการประกาศเขตพื้นที่เพื่อการอนุรักษ์ทางสถาปัตยกรรมในปีค.ศ. 1975 โดยสำนักงานวัฒนธรรม กระทรวงศึกษาธิการ ตามกฎหมายว่าด้วย “เขตอนุรักษ์กลุ่มสถาปัตยกรรมและสิ่งปลูกสร้างดั้งเดิมทรงคุณค่า” แตกต่างจากการประกาศผังเฉพาะทางผังเมือง โดยสำนักงานผังเมือง (Office of City Planning) กระทรวงการก่อสร้างและคมนาคม

หมายเหตุ: หมายเลขที่ระบุตรงรายชื่อ กฎหมาย หรือ ประเภทมรดกวัฒนธรรม คือ ปี ค.ศ. ที่มีการตรากฎหมาย หรือ
ปรับปรุงเพิ่มเติมมาตรา

แผนผังแสดงโครงสร้าง “มรดกวัฒนธรรม” ในประเทศไทย

5.1 ความหมายของเขตอนุรักษ์กลุ่มสถาปัตยกรรมและสิ่งปลูกสร้างแบบดั้งเดิมทรงคุณค่า

เอกสารฉบับภาษาอังกฤษ โดยสำนักงานวัฒนธรรม ประเทศญี่ปุ่น แปลความหมายของ Denken ว่า Preserved District แต่หากแปลขยายความตรงตามภาษาญี่ปุ่นแล้ว Denken = 伝建 มีสองนัยยะที่ต้องกล่าวถึง ได้แก่

Dentou-teki-Kenzoubutsu-gun-Hozon-Chiku 伝統的建造物群保存地区 และ Juuyou-Dentou-teki-Kenzoubutsu-gun-Hozon-Chiku 重要伝統的建造物群保存地区 โดยแปลตามตัวอักษรได้ดังนี้

Dentou-teki	伝統的	=	ดั้งเดิม
Kenzoubutsu-gun	建造物群	=	กลุ่มอาคารสถาปัตยกรรมและสิ่งปลูกสร้าง
Hozon	保存	=	การอนุรักษ์
Chiku	地区	=	เขต พื้นที่
Juuyou	重要	=	ทรงคุณค่า

สามารถแปลความหมายโดยรวมอีกครั้งได้ดังนี้

Dentou-teki-Kenzoubutsu-gun-Hozon-Chiku 伝統的建造物群保存地区 หรือ เขตอนุรักษ์กลุ่มสถาปัตยกรรมและสิ่งปลูกสร้างดั้งเดิม และ Juuyou-Dentou-teki-Kenzoubutsu-gun-Hozon-Chiku 重要伝統的建造物群保存地区 หรือ เขตอนุรักษ์กลุ่มสถาปัตยกรรมและสิ่งปลูกสร้างดั้งเดิมทรงคุณค่า

“Dentou-teki-Kenzoubutsu-gun-Hozon-Chiku” 伝統的建造物群保存地区 “หรือ เขตอนุรักษ์กลุ่มสถาปัตยกรรมและสิ่งปลูกสร้างดั้งเดิม ถูกกำหนดขึ้นภายใต้ระเบียบในข้อที่ 1 และข้อที่ 2 ของกฎหมายอนุรักษ์มรดกวัฒนธรรมข้อที่ 143 โดยมีเนื้อหาว่าด้วย“การกำหนดพื้นที่เพื่อจัดวางผังเฉพาะ ประกาศโดยหน่วยงานท้องถิ่น เพื่อการอนุรักษ์กลุ่มสถาปัตยกรรมและสิ่งปลูกสร้างที่ได้รับการพิจารณาว่ามีความแบบดั้งเดิมแท้ รวมถึงองค์ประกอบอื่นๆ นอกเหนือไปจากอาคารสิ่งปลูกสร้าง เช่น สภาพแวดล้อมที่เป็นส่วนประกอบในการคงลักษณะภูมิทัศน์ทางประวัติศาสตร์ภายในพื้นที่นั้นๆ ได้แก่ พื้นที่เพาะปลูก แม่น้ำ ภูเขา ป่า ทะเล” มีชื่อเรียกโดยย่อว่า “DenkenChiku” 伝建地区 หรือ “เขตอนุรักษ์กลุ่มสถาปัตยกรรม”

“Juuyou-Dentou-teki-Kenzoubutsu-gun-Hozon-Chiku” 重要伝統的建造物群保存地区 หรือ เขตอนุรักษ์กลุ่มสถาปัตยกรรมและสิ่งปลูกสร้างดั้งเดิมทรงคุณค่า ได้รับการประกาศภายใต้กฎหมายอนุรักษ์มรดกวัฒนธรรมข้อที่ 144 โดยกระทรวงศึกษาธิการและวิทยาศาสตร์ เนื่องจากได้รับการพิจารณาแล้วว่ามีควมแบบดั้งเดิมแท้และทรงคุณค่าเป็นพิเศษ สามารถขึ้นทะเบียนเป็นมรดกวัฒนธรรมของชาติได้ มีชื่อเรียกโดยย่อว่า “JuuDenken” 重伝建 หรือ “Denken” 伝建 หรือ “JuuDenkenChiku” 重伝建地区 หรือ “เขตอนุรักษ์กลุ่มสถาปัตยกรรมทรงคุณค่า”

ปัจจุบันมีพื้นที่ซึ่งได้รับการประกาศ เป็น“เขตอนุรักษ์กลุ่มสถาปัตยกรรมทรงคุณค่า” ทั้งสิ้น 115 แห่ง และสามารถจำแนกได้เป็น 3 ประเภท ตามนิยามดังนี้

1) ประเภทที่หนึ่ง เขตพื้นที่ซึ่งประกอบขึ้นจากกลุ่มอาคารสถาปัตยกรรม และสิ่งปลูกสร้าง อันมีอัตลักษณ์ลักษณะรูปแบบพิเศษ และออกแบบก่อสร้างด้วยภูมิปัญญาฝีมือช่างที่เป็นเลิศ

2) ประเภทที่สอง เขตพื้นที่ซึ่งประกอบขึ้นจาก กลุ่มแปลงที่ดิน แนวเครือข่ายทางสัญจร อันมีลักษณะรูปแบบคงสภาพดั้งเดิมสมบูรณ์ที่ทรงคุณค่าทางประวัติศาสตร์สูง

3) ประเภทที่สาม เขตพื้นที่ซึ่งประกอบขึ้นจากสภาพแวดล้อมโดยมนุษย์ผสมผสานกับพื้นที่ทางธรรมชาติ อันมีลักษณะรูปแบบที่แสดงออกอย่างชัดเจนถึงอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมที่ทรงคุณค่าของท้องถิ่นนั้น

“เขตอนุรักษ์กลุ่มสถาปัตยกรรมทรงคุณค่า” ยังสามารถจำแนกได้ตามลักษณะพัฒนาการรูปแบบการตั้งถิ่นฐานชุมชน และ ลักษณะการประกอบอาชีพ ได้ดังนี้

1) ประเภทกลุ่มบ้านนักรบ (Samurai Residence) ได้แก่ บ้านเรือนของนักรบระดับชั้นต่างๆ ในเขตเมืองรอบปราสาทเดิม หรือเขตเมืองทั่วไป

2) ประเภทกลุ่มวัดศาลเจ้า (Temple-Shrine Town) ได้แก่ บ้านเรือนของนักบวชรอบกลุ่มวัดและศาลเจ้า ตลอดจนบ้านเรือนชาวบ้านใกล้เคียง ในเขตเมืองรอบปราสาท หรือเขตเมืองทั่วไป

3) ประเภทกลุ่มร้านค้า (Merchant Town) ได้แก่ บ้านเรือนแบบร้านค้าในเขตเมืองรอบปราสาทเดิม หรือเขตเมืองทั่วไป

4) ประเภทกลุ่มร้านเทียวยามราตรี (Tea-Houses) ได้แก่ บ้านเรือนแบบร้านบริการความบันเทิง สำหรับนักท่องเที่ยวยามราตรีในเขตเมืองรอบปราสาทเดิม หรือ เขตเมืองทั่วไป

5) ประเภทกลุ่มเรือนพักแรม (Post Town) ได้แก่ บ้านเรือนแบบที่พักแรม ตามจุดพักสำคัญบนถนนหลวงสายหลักในสมัยเอโดะ

6) ประเภทเมืองท่า (Port Town) ได้แก่ บ้านเรือนแบบต่างๆ ตามเมืองท่าสำคัญบนเส้นทางเดินเรือขนส่งสินค้าสำคัญในสมัยเอโดะ

7) ประเภทหมู่บ้าน (Village) ได้แก่ บ้านเรือนชาวนา ชาวไร่ ชาวเขา ชาวประมง ในเขตชนบท

8) ประเภทเมืองอุตสาหกรรม (Industrial Town) ได้แก่ บ้านเรือน โรงเรือนสำหรับรองรับอุตสาหกรรมระดับครัวเรือน เช่น การเย็บปักทอผ้า หรือ อุตสาหกรรมถลุงแร่

保存整備の急がれる保存地区

全国伝統的建造物群保存地区協議会 平成29年(2017)4月1日現在 114地区

○=今年度追加地区

รูปที่ 1 แผนที่ประเทศญี่ปุ่นแสดงตำแหน่ง “เขตอนุรักษ์กลุ่มสถาปัตยกรรมทรงคุณค่า” 115 แห่ง

(ที่มา: <http://www.denken.gr.jp/>)

5.2 ขั้นตอนและโครงสร้างการบริหารจัดการ

5.2.1 ขั้นตอนการขอขึ้นทะเบียนเพื่อประกาศเป็น “เขตอนุรักษ์กลุ่มสถาปัตยกรรมทรงคุณค่า”

กระบวนการเพื่อกำหนด “เขตอนุรักษ์กลุ่มสถาปัตยกรรมทรงคุณค่า” ประกอบด้วยขั้นตอนสำคัญ 7 ขั้นตอน ได้แก่

1) การศึกษาเพื่อหามาตรการการอนุรักษ์

การศึกษาเพื่อหามาตรการการอนุรักษ์ คือขั้นตอนการการสำรวจและศึกษาประวัติที่มา ตลอดจนสภาพปัจจุบันของอาคารสถาปัตยกรรมและสิ่งปลูกสร้างต่างๆ ที่ประกอบขึ้นเป็นภูมิทัศน์ ย่านชุมชน หมู่บ้าน เมือง เพื่อประเมินคุณค่าเชิงประวัติศาสตร์ สังคมและวัฒนธรรม รวมไปถึงการสำรวจความคิดเห็นของชาวบ้าน เพื่อหาแนวทางจัดการปัญหาและประเด็นสำคัญจากมุมมองในกรณีที่จะมีการปรับปรุงลักษณะทางกายภาพชุมชน ตลอดจนการดำเนินงานพิจารณาภาพรวมของมาตรการการอนุรักษ์

2) การร่างระเบียบขั้นตอนดำเนินแผนงานอนุรักษ์

การร่างระเบียบขั้นตอนดำเนินแผนงานอนุรักษ์ คือขั้นตอนการวางระเบียบขั้นตอนและแนวทางเชิงปฏิบัติการต่างๆ เพื่อสนับสนุนแผนงานอนุรักษ์ภายใน “เขตอนุรักษ์กลุ่มสถาปัตยกรรม” ได้แก่ การจัดเตรียมเอกสารแสดงแผนและผังการอนุรักษ์ แผนการกำหนด “เขตอนุรักษ์กลุ่มสถาปัตยกรรม” การตรวจสอบมาตรฐานและกฎหมายอาคาร รวมถึงแผนการเตรียมขออนุญาตในการปรับเปลี่ยนรูปแบบอาคาร แผนการช่วยเหลือด้านงบประมาณ และแผนการแต่งตั้งคณะกรรมการต่างๆ เป็นต้น

3) การแต่งตั้งคณะกรรมการอนุรักษ์ท้องถิ่น

การแต่งตั้งคณะกรรมการอนุรักษ์ท้องถิ่น คือขั้นตอนการแต่งตั้งคณะกรรมการอนุรักษ์ระดับท้องถิ่น ตามแผนการอนุรักษ์ เพื่อทำหน้าที่ในการพิจารณาตัดสินรายละเอียดของแนวทางตามแผนงานอนุรักษ์ และ พิจารณากำหนด “เขตอนุรักษ์กลุ่มสถาปัตยกรรม” อันจะเป็นข้อมูลอ้างอิงเพื่อยื่นขอขึ้นทะเบียน “เขตอนุรักษ์กลุ่มสถาปัตยกรรมทรงคุณค่า” ต่อไป ตลอดจนมีหน้าที่พิจารณาตรวจสอบปัญหาและประเด็นสำคัญที่เกี่ยวกับงานด้านการอนุรักษ์ใน “เขตอนุรักษ์กลุ่มสถาปัตยกรรม” และ ร่วมประชุมกับคณะกรรมการการศึกษาท้องถิ่น ในบางโอกาสตามความจำเป็น

4) การกำหนดเขตอนุรักษ์กลุ่มสถาปัตยกรรม

การกำหนด “เขตอนุรักษ์กลุ่มสถาปัตยกรรม” คือขั้นตอนการกำหนด “เขตอนุรักษ์กลุ่มสถาปัตยกรรมทรงคุณค่า” เพื่อเตรียมบังคับใช้ผังเฉพาะ เมื่อขึ้นทะเบียนเป็น “เขตอนุรักษ์กลุ่มสถาปัตยกรรมทรงคุณค่า” หากเป็นพื้นที่ภายในเขตเทศบาลให้ดำเนินงานโดยหน่วยงานปกครองส่วนท้องถิ่น หากเป็นพื้นที่ภายนอกเขตเทศบาลให้ดำเนินงานโดยคณะกรรมการการศึกษาของเขตปกครองส่วนท้องถิ่นนั้นๆ

ในกระบวนการกำหนดเขตอนุรักษ์กลุ่มสถาปัตยกรรมมีขั้นตอนและรายละเอียดดังนี้

(1) ขั้นตอนการคัดเลือกพื้นที่มีศักยภาพ

ตามหลักการจำแนกประเภท “เขตอนุรักษ์กลุ่มสถาปัตยกรรมทรงคุณค่า” สามอย่าง นักวิชาการส่วนกลางหรือท้องถิ่นหรือชุมชน สามารถเสนอเรื่องเพื่อขอคำปรึกษามายังสำนักงานวัฒนธรรม เพื่อพิจารณาความเป็นไปได้ หรือศักยภาพพื้นที่ชุมชน ซึ่งโดยการสังเกตเบื้องต้น หากกระจุกตัวของมรดกวัฒนธรรมประเภทสถาปัตยกรรมและสิ่งปลูกสร้างมีความชัดเจนมาก หรือมีกระจุกตัวของอาคารขึ้นทะเบียนระดับชาติที่ชัดเจนก็มีโอกาสที่จะก้าวสู่ขั้นต่อไปมาก

(2) ขั้นตอนการกำหนดพื้นที่สำรวจ

การกำหนดพื้นที่สำรวจจะครอบคลุมบริเวณที่มากกว่ากระจุกตัวของมรดกวัฒนธรรมประเภทสถาปัตยกรรมและสิ่งปลูกสร้างหรือสภาพภูมิทัศน์เฉพาะถิ่น เพื่อผลการสำรวจที่รัดกุมและสามารถนำไปตัดสินใจในขั้นต่อไปได้ ทั้งนี้ตามปกติแนวเขตสำรวจจะถูกกำหนดด้วยเส้นทางสัญจรทางน้ำหรือทางบกหรือแนวเส้นแบ่งเขตตามธรรมชาติ ในขั้นตอนนี้จะมีการคัดเลือกสถาปัตยกรรมและสิ่งปลูกสร้างที่เข้าข่าย “มรดกวัฒนธรรม” ซึ่งไม่ได้มีการขึ้นทะเบียนระดับชาติ และขั้นตอนนี้จะทำให้กระจุกตัวของมรดกวัฒนธรรมประเภทสถาปัตยกรรมและสิ่งปลูกสร้าง ชัดเจนขึ้น

(3) ขั้นตอนการรับฟังความเห็น

ตามที่กฎหมายกำหนดการขึ้นทะเบียน “เขตอนุรักษ์กลุ่มสถาปัตยกรรมทรงคุณค่า” ต้องได้รับความยินยอมจากเสียงข้างมากของชาวบ้านภายในพื้นที่ อย่างไรก็ตามแนวทาง

ปฏิบัติให้อยู่ในดุลยพินิจของท้องถิ่นเป็นผู้กำหนด ซึ่งประเทศญี่ปุ่นมีแนวปฏิบัติในการให้ได้มาซึ่งเสียงข้างมากเฉพาะตัว ได้แก่ การเข้าหาเป็นครัวเรือนโดยตรง ซึ่งผู้นำชุมชนและเจ้าหน้าที่เทศบาลจะอธิบายเนื้อหาสาระสำคัญอย่างละเอียด ซึ่งผลการพิจารณาภายหลังการอธิบายในแต่ละครัวเรือน โดยตรงจะนำไปสู่การวางแผนขั้นต่อไป ทั้งนี้ผู้นำชุมชนสามารถคาดการณ์โอกาสในการได้เสียงข้างมากได้ทั้งจากก่อนและหลังรับฟังความเห็น และผลของกลุ่มคนที่สนับสนุนหรือไม่สนับสนุนจะส่งผลต่อการขับเคลื่อนกิจกรรมภายหลังการขึ้นทะเบียน “เขตอนุรักษ์กลุ่มสถาปัตยกรรมทรงคุณค่า” อย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ ซึ่งผู้นำชุมชนหลายแห่งเลือกที่จะให้ได้ครัวเรือนที่เห็นด้วยมากกว่า 70%

(4) ขั้นตอนการเสนอพื้นที่เพื่อขึ้นทะเบียน

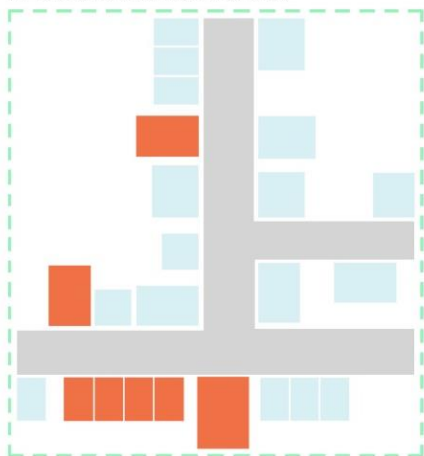
ภายหลังจากการสำรวจพื้นที่ และการรับฟังความเห็น ผู้นำชุมชนและเจ้าหน้าที่เทศบาล จะระดมความคิด และตัดสินใจกำหนดขอบเขตเพื่อเสนอสำนักงานวัฒนธรรมขอขึ้นทะเบียน “เขตอนุรักษ์กลุ่มสถาปัตยกรรมทรงคุณค่า” บนพื้นฐานของ

- ขนาดพื้นที่ครอบคลุมกระจุกมรดกสถาปัตยกรรมและสิ่งปลูกสร้าง
- ขนาดพื้นที่ครอบคลุมมุมมองภูมิทัศน์สำคัญ
- ขนาดพื้นที่ซึ่งเทศบาลท้องถิ่นนั้นๆสามารถดูแลจัดการได้ทั่วถึง
- โอกาสในการได้รับเสียงข้างมาก

(5) ขั้นตอนการกำหนดพื้นที่ขึ้นทะเบียน

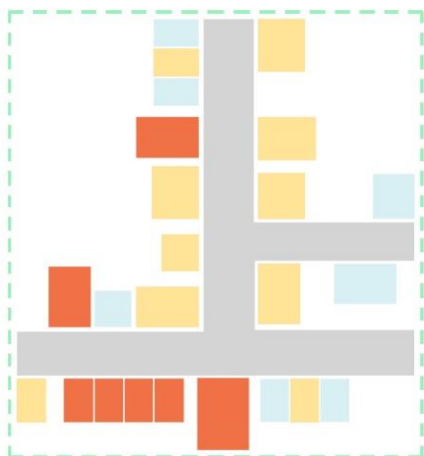
ตามปกติ สำนักงานวัฒนธรรมยอมรับขอบเขตตามที่เทศบาลท้องถิ่นเสนอขอขึ้นทะเบียน “เขตอนุรักษ์กลุ่มสถาปัตยกรรมทรงคุณค่า” เนื่องจากสำนักงานวัฒนธรรมรับรู้ขั้นตอนการสำรวจศึกษามาตั้งแต่ต้น อย่างไรก็ตามการเปลี่ยนแปลงลดขนาดพื้นที่เสนอขอขึ้นทะเบียนก็ทำได้ ด้วยปัจจัยความเหมาะสมทางงบประมาณสนับสนุน หรือการลดความเสี่ยงจากการได้เสียงประชามชนข้างน้อย

1) พื้นที่มีศักยภาพขึ้นทะเบียน

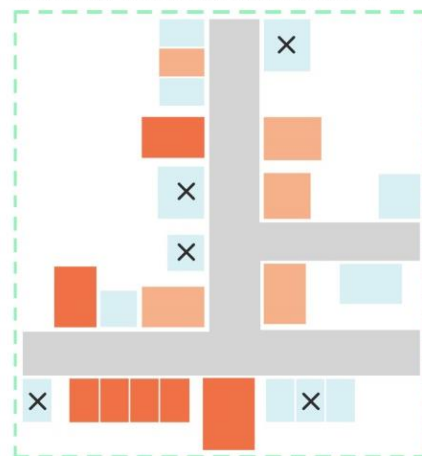

- พื้นที่ศึกษา
- พื้นที่เสนอขึ้นทะเบียน
- พื้นที่อนุมัติ
- อาคารขึ้นทะเบียนระดับชาติ
- อาคาร Pre-Denken
- อาคาร Denken
- ✕ เจ้าของอาคารปฏิเสธการขึ้นทะเบียน

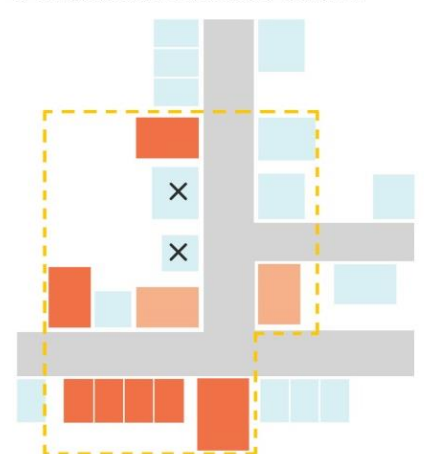
2) การกำหนดพื้นที่สำรวจ

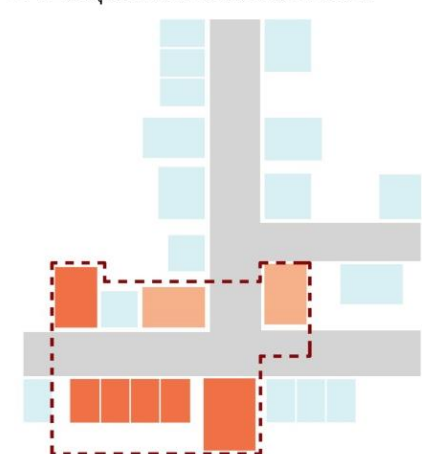
3) ผลการสำรวจ และรับฟังความคิดเห็น

4) การเสนอพื้นที่ขึ้นทะเบียน Denken

5) การอนุมัติพื้นที่ขึ้นทะเบียน Denken

รูปภาพแสดงลำดับขั้นตอนแสดงการกำหนด “เขตอนุรักษ์กลุ่มสถาปัตยกรรมทรงคุณค่า”

5) การวางแผนงานอนุรักษ์

การวางแผนงานอนุรักษ์ คือขั้นตอนการวางแผนกำหนดแนวทางการอนุรักษ์ขั้นพื้นฐาน การจำแนกอาคารเพื่อการอนุรักษ์โดยเฉพาะ การวางแผนจัดการด้านการอนุรักษ์และด้านสิ่งแวดล้อมภายในพื้นที่ขึ้นทะเบียนเป็น “เขตอนุรักษ์กลุ่มสถาปัตยกรรมทรงคุณค่า” ได้แก่ งานติดตั้งป้ายข้อมูลรายละเอียด “เขตอนุรักษ์กลุ่มสถาปัตยกรรมทรงคุณค่า” งานวางแผนรองรับจัดการภัยพิบัติ และงานก่อสร้างระบบสาธารณูปโภคและอาคารสาธารณะ เป็นต้น รวมถึงการกำหนดระดับขั้นของงบประมาณสนับสนุนแก่เจ้าของอาคารเพื่อการอนุรักษ์ซ่อมแซมปรับปรุง โดยทั่วไปแล้วภายในแผนงานอนุรักษ์ ต้องระบุมาตรฐานกระบวนการขออนุญาตก่อสร้าง มาตรฐานการปรับปรุงซ่อมแซมอาคาร มาตรฐานการปรับสภาพภูมิทัศน์

6) การออกระเบียบเพื่อผ่อนผันกฎหมายมาตรฐานการก่อสร้าง ในประเทศญี่ปุ่น

การออกระเบียบเพื่อผ่อนผันกฎหมายมาตรฐานการก่อสร้างในประเทศญี่ปุ่น คือขั้นตอนปฏิบัติโดยหน่วยงานส่วนท้องถิ่น ในการทำเรื่องขออนุญาตเป็นกรณีพิเศษไปยังกระทรวงที่ดินสาธารณูปโภคการคมนาคมและการท่องเที่ยว (Ministry of Land, Infrastructure, Transport and Tourism) เพื่อขอผ่อนผันการดำเนินงานใดๆ ภายใน “เขตอนุรักษ์กลุ่มสถาปัตยกรรมทรงคุณค่า” ที่ไม่สอดคล้องกับกฎหมายมาตรฐานการก่อสร้าง (The building standard law of Japan) ได้แก่ กฎหมายควบคุมอาคาร กฎหมายด้านอัคคีภัย กฎหมายด้านการเปิดพื้นที่รับแสงสว่างและระบายอากาศ กฎหมายระยะถอยร่น และกฎหมายควบคุมความสูง เป็นต้น

7) การยื่นเรื่องเพื่อพิจารณา

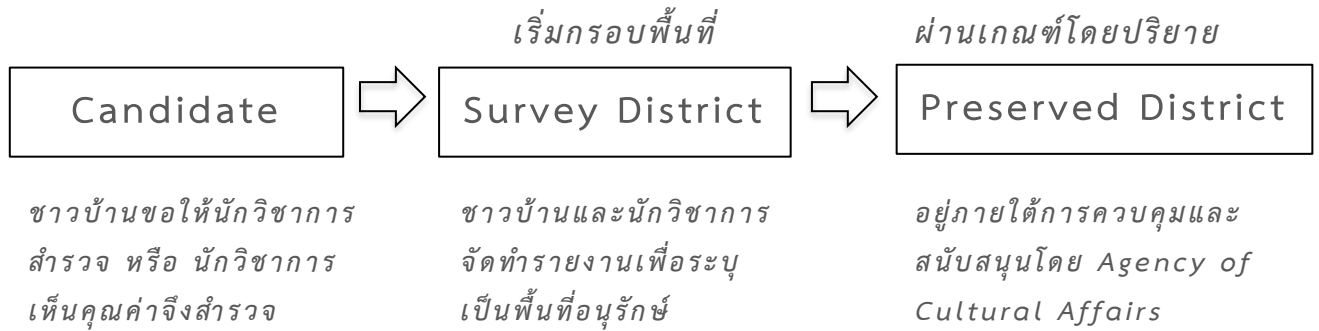
การยื่นเรื่องเพื่อพิจารณาคือ ขั้นตอนสุดท้ายเพื่อยื่นเรื่องให้หน่วยงานปกครองส่วนกลางพิจารณาตัดสินว่า “เขตอนุรักษ์กลุ่มสถาปัตยกรรม” มีคุณสมบัติพร้อมจะได้รับการประกาศขึ้นทะเบียนเป็น “เขตอนุรักษ์กลุ่มสถาปัตยกรรมทรงคุณค่า” หรือไม่ โดยหน่วยงานปกครองส่วนท้องถิ่นต้องดำเนินการรวบรวมรายงานทั้งหมดประกอบเอกสารเพื่อการพิจารณา ไปยังกระทรวงศึกษาธิการและวิทยาศาสตร์ (Minister of Education and Science)

ทั้งนี้หากหน่วยงานปกครองส่วนท้องถิ่น ดำเนินการจัดประชาพิจารณ์แล้ว ไม่ได้รับความยินยอมด้วยเสียงข้างมากจากชาวบ้านในท้องถิ่นนั้นๆ หรือหน่วยงานปกครองส่วนท้องถิ่นเห็นว่าไม่เหมาะสมก็อาจเกิดกรณีที่หน่วยงานปกครองส่วน

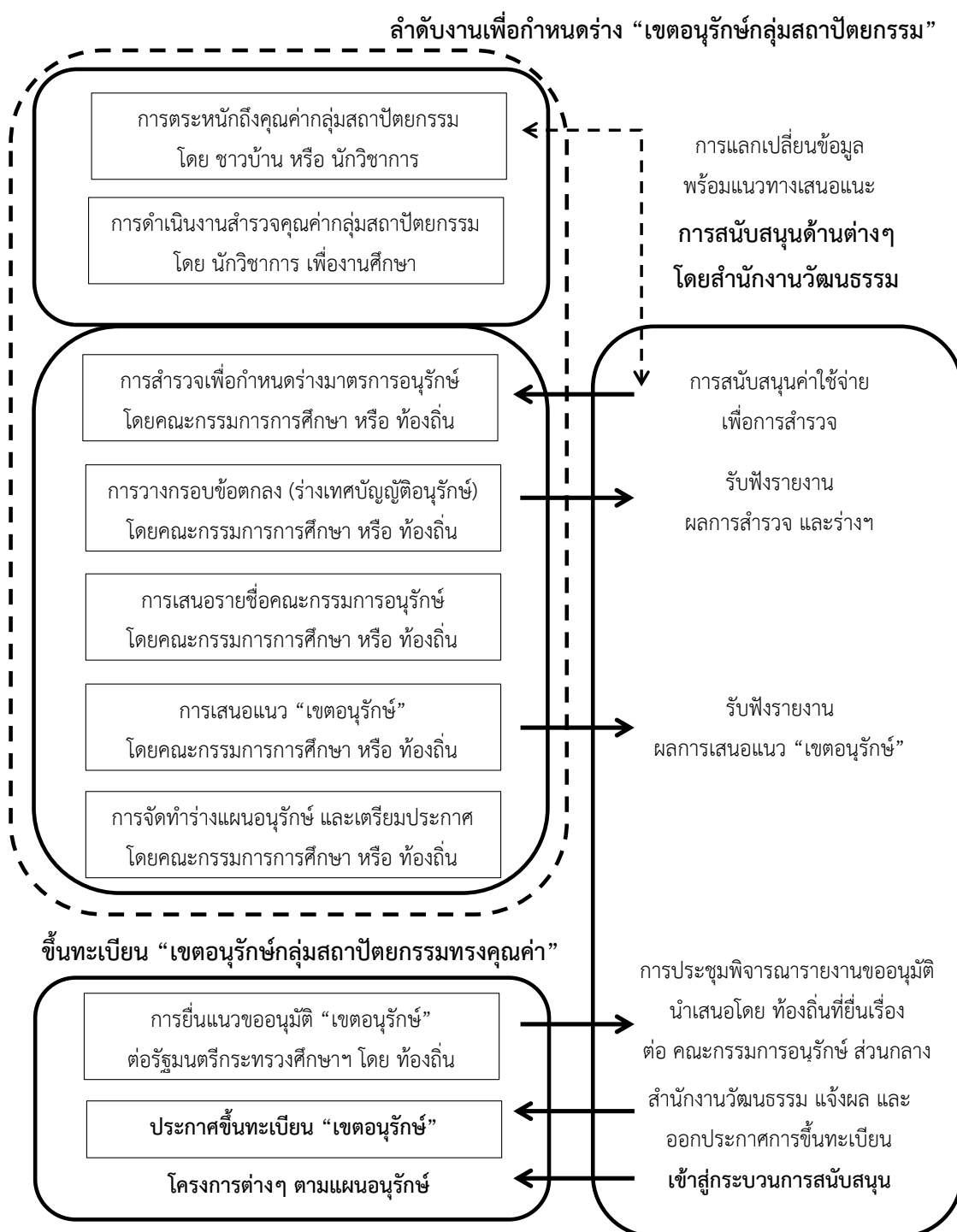
ท้องถิ่นตัดสินใจไม่ยื่นเรื่องเพื่อพิจารณา ดังเช่นกรณี “เขตอนุรักษ์กลุ่ม
สถาปัตยกรรม” ในเมือง Tomonoura Hiroshima

ดำเนินการสำรวจ

ขอขึ้นทะเบียน

แผนผังขั้นต้นแสดงลำดับขั้นตอนจากการสำรวจไปจนถึงทะเบียน “เขตอนุรักษ์กลุ่มสถาปัตยกรรมทรงคุณค่า”

แผนผังแสดงขั้นตอนและรายละเอียดการขึ้นทะเบียน “เขตอนุรักษ์กลุ่มสถาปัตยกรรมทรงคุณค่า”

5.2.2 มาตรการสนับสนุนภายใน “เขตอนุรักษ์กลุ่มสถาปัตยกรรมทรงคุณค่า”

การสนับสนุนการอนุรักษ์ภายในเขตอนุรักษ์กลุ่มสถาปัตยกรรมทรงคุณค่าถือเป็นลักษณะเด่นอีกประการหนึ่งของระบบ จากการศึกษาพบว่ามีการสนับสนุนและรูปแบบการสนับสนุนดังรายละเอียดต่อไปนี้

1) การสนับสนุนด้านงบประมาณ

หน่วยงานปกครองส่วนกลางจะเป็นผู้สนับสนุนงบประมาณในขั้นตอนการศึกษาเบื้องต้นในระดับกำหนด “เขตอนุรักษ์กลุ่มสถาปัตยกรรม” ประกอบด้วยงานกำหนดร่างมาตรการการอนุรักษ์ และร่างงบประมาณตามแผนงานอนุรักษ์ เมื่อประกาศขึ้นทะเบียนเป็น “เขตอนุรักษ์กลุ่มสถาปัตยกรรมทรงคุณค่า”

2) การให้คำแนะนำ

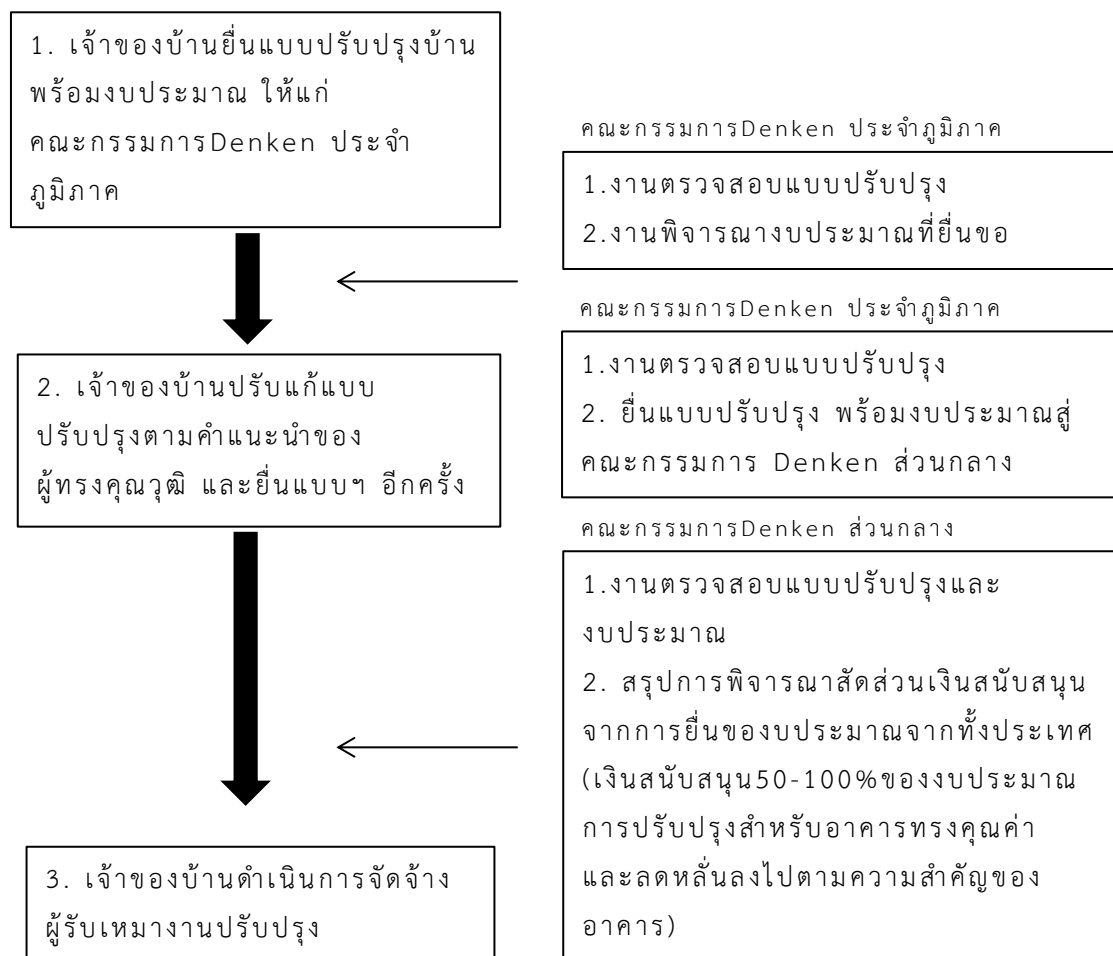
หน่วยงานปกครองส่วนกลางสามารถดำเนินการให้คำแนะนำได้ในทุกขั้นตอน และผู้อำนวยการของสำนักงานวัฒนธรรมมีหน้าที่รับรองรายงานสรุปหรือรายงานการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงเนื้อหาในร่างระเบียบขั้นตอนดำเนินการแผนงานอนุรักษ์ การกำหนด “เขตอนุรักษ์กลุ่มสถาปัตยกรรม” และแผนงานอนุรักษ์

3) การพิจารณาเพื่อกำหนด “เขตกลุ่มอนุรักษ์สถาปัตยกรรมทรงคุณค่า”

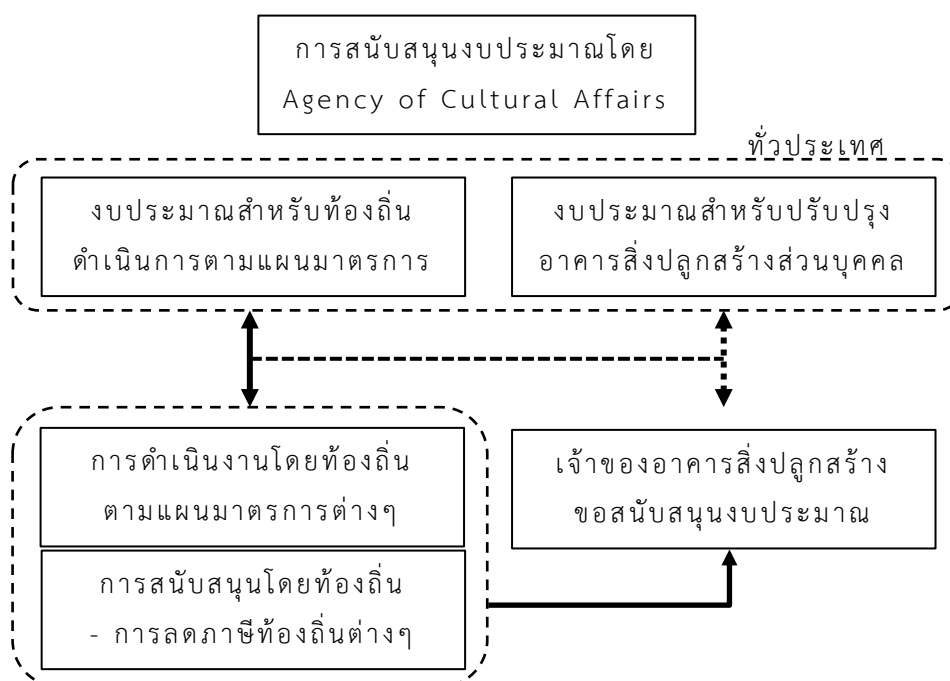
อย่างเป็นทางการ

สำนักงานวัฒนธรรม มีหน้าที่แต่งตั้งคณะกรรมการดำเนินงานพิจารณาตัดสินคุณสมบัติ “เขตอนุรักษ์กลุ่มสถาปัตยกรรม” เพื่อประกาศเป็น “เขตอนุรักษ์กลุ่มสถาปัตยกรรมทรงคุณค่า” โดยอ้างอิงจากเอกสารรายงาน รวมไปถึงการสัมภาษณ์สอบถามรายละเอียดต่างๆ จากผู้เกี่ยวข้องโดยตรง

หลังจากนั้นหน่วยงานปกครองส่วนกลางจะออกประกาศผลการพิจารณาอย่างเป็นทางการ ตลอดจนการแจ้งประกาศดังกล่าวไปยังหน่วยงานปกครองส่วนท้องถิ่นอื่นๆ

ลำดับขั้นตอน การขอรับการสนับสนุนจากส่วนกลาง เพื่อการปรับปรุงอาคารสิ่งปลูกสร้างส่วนบุคคล

โครงสร้างการสนับสนุนภายในเขตอนุรักษ์สถาปัตยกรรมทรงคุณค่า

5.2.3 งบประมาณสนับสนุนการดำเนินงานภายใน “เขตอนุรักษ์กลุ่มสถาปัตยกรรม ทรงคุณค่า”

การให้งบประมาณสนับสนุนสามารถจำแนกลักษณะการสนับสนุนในประเภท
ต่างๆ ได้เป็น 4 ประเภท กล่าวคือ

1) **ประเภทที่ 1** หน่วยงานปกครองส่วนท้องถิ่นรับผิดชอบโดยตรง
ได้แก่ งานปรับปรุงซ่อมแซมอาคารสถาปัตยกรรมและสิ่งปลูกสร้างสาธารณะ
ทั่วไป งานปรับปรุงอาคารเฉพาะหลังพิเศษเพื่อรักษาสภาพภูมิทัศน์พื้นที่
โดยรวม และงานวางมาตรการพร้อมดำเนินการป้องกันอัคคีภัย

2) **ประเภทที่ 2** เจ้าของหรือผู้ถือครองกรรมสิทธิ์สิ่งปลูกสร้างสามารถ
รับการสนับสนุนจากหน่วยงานปกครองส่วนท้องถิ่น ได้แก่ งานปรับปรุง
ซ่อมแซมอาคารสถาปัตยกรรมและสิ่งปลูกสร้าง

3) **ประเภทที่ 3** หน่วยงานปกครองส่วนท้องถิ่นดำเนินการตาม
แผนงานระยะยาว ได้แก่ การซื้อหรือเช่าอาคารสถาปัตยกรรมและสิ่งปลูกสร้าง
งานปรับปรุงทางกายภาพเพื่อรักษาสภาพภูมิทัศน์พื้นที่โดยรวม และงานติดตั้ง
แผ่นป้ายแสดงข้อมูลต่างๆ

4) **ประเภทที่ 4** หน่วยงานปกครองส่วนกลางและท้องถิ่นประสานงาน
ร่วมกัน ได้แก่ งานวางแผนและปฏิบัติการตามมาตรการยกเว้นภาษีรูปแบบ
ต่างๆ ให้กับเจ้าของหรือผู้ถือครองสิ่งปลูกสร้าง

การงบประมาณสนับสนุนจะมีรูปแบบและรายละเอียดที่แตกต่างกันกล่าวคือ

1) การสนับสนุนงบประมาณในการปรับปรุงซ่อมแซมอาคาร สถาปัตยกรรมและสิ่งปลูกสร้าง

การปรับปรุงซ่อมแซมอาคารสถาปัตยกรรมและสิ่งปลูกสร้าง
จำแนกลักษณะงานได้สองรูปแบบ คืองานปรับปรุงซ่อมแซมอาคาร
สถาปัตยกรรมและสิ่งปลูกสร้างเพื่อรีโนเวทสภาพ และงานปรับปรุง
อาคารสถาปัตยกรรมและสิ่งปลูกสร้างเพื่อความกลมกลืนกับสภาพ
ภูมิทัศน์

ในส่วนแรกสามารถแบ่งได้เป็นงานรักษาสภาพเดิมของ
อาคารสถาปัตยกรรมและสิ่งปลูกสร้าง งานบูรณะสภาพอาคาร
สถาปัตยกรรมและสิ่งปลูกสร้างทั่วไปและที่เสียหายอย่างรุนแรง
รวมถึงงานปรับเสริมความแข็งแรงอาคารสถาปัตยกรรม และสิ่งปลูก
สร้างด้วยโครงสร้างรับแผ่นดินไหว

ในส่วนที่สอง คืองานปรับปรุงเพื่อรักษาความกลมกลืนของ
สภาพภูมิทัศน์พื้นที่โดยรวม ได้แก่ งานตกแต่งปรับปรุงรูปลักษณ์

ภายนอกของอาคารสถาปัตยกรรมและสิ่งปลูกสร้าง ทั้งในส่วนที่ถือครองกรรมสิทธิ์โดยชาวบ้านและส่วนสาธารณะ รวมถึงอาคารสถาปัตยกรรมและสิ่งปลูกสร้างใหม่ เพื่อรักษาไว้ซึ่งความต่อเนื่องและสอดคล้องกันของสภาพภูมิทัศน์ภายใน “เขตอนุรักษ์กลุ่มสถาปัตยกรรมทรงคุณค่า”

2) การสนับสนุนงบประมาณในการซื้อหรือเช่าอาคารสถาปัตยกรรมและสิ่งปลูกสร้าง

ในกรณีที่มีความจำเป็นเร่งด่วนเพื่อการรักษาไว้ซึ่งที่ดินหรืออาคารสถาปัตยกรรมและสิ่งปลูกสร้างภายใน “เขตอนุรักษ์กลุ่มสถาปัตยกรรมทรงคุณค่า” หน่วยงานปกครองส่วนท้องถิ่นสามารถพิจารณาตามแผนงานอนุรักษ์ และสามารถดำเนินการซื้อหรือเช่าอาคารสถาปัตยกรรมและสิ่งปลูกสร้าง เพื่อบริหารจัดการต่อในฐานะสิ่งปลูกสร้างสาธารณะ ได้แก่ การใช้งานเพื่อการให้ข้อมูลความรู้และประชาสัมพันธ์ “เขตอนุรักษ์กลุ่มสถาปัตยกรรมทรงคุณค่า” การใช้งานเพื่อการประชุมชุมชน เป็นต้น

3) การสนับสนุนงบประมาณในงานวางมาตรการพร้อมดำเนินการป้องกันอัคคีภัย

เนื่องด้วยอาคารสถาปัตยกรรมและสิ่งปลูกสร้างภายใน “เขตอนุรักษ์กลุ่มสถาปัตยกรรมทรงคุณค่า” ประกอบไปด้วยอาคารสถาปัตยกรรม สิ่งปลูกสร้าง ซึ่งมีองค์ประกอบวัสดุไม่เป็นหลัก การจัดเตรียมอุปกรณ์ป้องกันอัคคีภัย หรือสถานดับเพลิงย่อย ถือเป็นเรื่องจำเป็นเร่งด่วน นอกจากนั้นแผนงานด้านมาตรการป้องกันอัคคีภัย ยังต้องทำควบคู่ไปกับงานควบคุมปลวกและแมลงที่สร้างความเสียหายแก่อาคารสถาปัตยกรรมและสิ่งปลูกสร้าง หรืองานปรับปรุงซ่อมแซมโครงสร้างกำแพงหินที่ไม่แข็งแรง เป็นต้น

4) การสนับสนุนงบประมาณในงานติดตั้งแผ่นป้ายแสดงข้อมูลต่างๆ

หน่วยงานปกครองส่วนท้องถิ่น มีหน้าที่ในการจัดเตรียมและติดตั้งแผ่นป้ายแนะนำ แผ่นป้ายอธิบายให้ข้อมูลความรู้ต่างๆ ภายใน “เขตอนุรักษ์กลุ่มสถาปัตยกรรมทรงคุณค่า” เพื่อให้ประชาชนเข้าใจขอบเขตพื้นที่ ตำแหน่งที่ตั้งของ “เขตอนุรักษ์กลุ่มสถาปัตยกรรมทรงคุณค่า” ตลอดจนข้อมูลความรู้เกี่ยวกับอาคารสถาปัตยกรรมและสิ่งปลูกสร้าง

5) การสนับสนุนงบประมาณเพื่อลดภาระเจ้าของหรือผู้ถือครอง

มาตรการยกเว้นภาษีรูปแบบต่างๆสำหรับเจ้าของหรือผู้ถือครองกรรมสิทธิ์อาคารสถาปัตยกรรมและสิ่งปลูกสร้าง สามารถจำแนกลักษณะงานได้สองรูปแบบ คือ

มาตรการดำเนินงานในส่วนการลดหย่อนภาษีที่จัดเก็บโดยหน่วยงานปกครองส่วนกลาง ได้แก่ การงดเว้นภาษีที่ดิน การลดหย่อนภาษีมรดกให้ถึงสามส่วนสิบของราคาประเมินที่ดินหรืออาคารสถาปัตยกรรมและสิ่งปลูกสร้าง

มาตรการดำเนินงานในส่วนการลดหย่อนภาษีที่จัดเก็บโดยหน่วยงานปกครองส่วนท้องถิ่น ได้แก่ การงดเว้นภาษีสินทรัพย์ถาวร (Fixed asset Tax) สำหรับอาคารสถาปัตยกรรมและสิ่งปลูกสร้าง และการงดเว้นหรือลดหย่อนภาษีสินทรัพย์ถาวรสำหรับที่ดินครอบคลุมบริเวณทั้งอาคารสถาปัตยกรรมและสิ่งปลูกสร้างดั้งเดิมทรงคุณค่า และส่วนประกอบอื่นๆ

5.2.4 มาตรการควบคุมภายใน “เขตอนุรักษ์กลุ่มสถาปัตยกรรมทรงคุณค่า”

ภายหลังจากการประกาศให้พื้นที่ใดๆ ได้รับการขึ้นทะเบียน “เขตอนุรักษ์กลุ่มสถาปัตยกรรมทรงคุณค่า” แล้ว หน่วยงานปกครองส่วนท้องถิ่นในพื้นที่นั้นๆ ย่อมมีหน้าที่ดูแลการปรับเปลี่ยนสภาพอาคาร สถาปัตยกรรม และสิ่งปลูกสร้าง ไม่ว่าจะโดยเจ้าของ หรือผู้ถือครองกรรมสิทธิ์ส่วนบุคคล หรือส่วนสาธารณะก็ตาม โดยเฉพาะการกระทำที่ส่งผลกระทบต่อสภาพภูมิทัศน์โดยรวม จำเป็นต้องผ่านขั้นตอนกระบวนการพิจารณาโดยคณะกรรมการฝ่ายต่างๆ ทั้งสิ้น

ในระเบียบการพิจารณาการดำเนินงานเพื่อปรับปรุงซ่อมแซมอาคารสถาปัตยกรรมและสิ่งปลูกสร้างภายใน “เขตอนุรักษ์กลุ่มสถาปัตยกรรมทรงคุณค่า” ได้แบ่งลักษณะงานเป็น 3 ประเภท ได้แก่

1) ประเภทการปรับปรุงซ่อมแซมอาคารสถาปัตยกรรมสิ่งปลูกสร้าง และองค์ประกอบแวดล้อมที่ขึ้นทะเบียนอนุรักษ์ และสามารถรับการสนับสนุนต่างๆ

2) ประเภทการปรับปรุงซ่อมแซมอาคารสถาปัตยกรรมสิ่งปลูกสร้าง และองค์ประกอบแวดล้อมที่ไม่ได้ขึ้นทะเบียนอนุรักษ์ แต่ยังคงสามารถรับการสนับสนุนต่างๆ

3) ประเภทการปรับปรุงซ่อมแซมอาคารสถาปัตยกรรมสิ่งปลูกสร้าง และองค์ประกอบแวดล้อมที่ไม่ได้ขึ้นทะเบียนอนุรักษ์ และไม่สามารถรับการสนับสนุนต่างๆ

สำหรับกระบวนการพิจารณาคำร้องขอดำเนินกิจกรรมต่างๆ สามารถลำดับขั้นตอนต่างๆ ได้ดังนี้

1) ขั้นตอนขอคำปรึกษา

เป็นขั้นตอนแรกที่เจ้าของหรือผู้ถือครองกรรมสิทธิ์อาคารสถาปัตยกรรม และสิ่งปลูกสร้าง ต้องเข้ามาปรึกษาในข้อสงสัยทุกๆ เรื่องกับคณะที่ปรึกษา ประกอบด้วย เจ้าหน้าที่หน่วยงานปกครองส่วนท้องถิ่น คณะกรรมการอนุรักษ์ท้องถิ่น และผู้เชี่ยวชาญหรือสถาปนิกที่ปรึกษา

2) ขั้นตอนการพิจารณาในส่วนการสนับสนุน

เป็นขั้นตอนสำหรับกรณีที่เจ้าของหรือผู้ถือครองกรรมสิทธิ์อาคารสถาปัตยกรรมและสิ่งปลูกสร้าง ทำเรื่องร้องขอการสนับสนุน โดยที่ประชุมคณะกรรมการอนุรักษ์ท้องถิ่น ทำการคัดเลือกอาคารสถาปัตยกรรมและสิ่งปลูกสร้างที่เหมาะสมให้ผู้เชี่ยวชาญหรือสถาปนิกที่ปรึกษา เข้าทำการตรวจสอบในพื้นที่จริง และดำเนินการส่งผลการตรวจสอบเข้าที่ประชุมโดยคณะกรรมการดูแล “เขตอนุรักษ์กลุ่มสถาปัตยกรรมทรงคุณค่า” เพื่อพิจารณาตัดสินใจดำเนินการทำเรื่องส่งต่อไปยังคณะกรรมการระดับจังหวัด และระดับชาติต่อไป

3) ขั้นตอนการพิจารณาในส่วนงานก่อสร้าง

เป็นขั้นตอนการปรึกษาและตรวจสอบแบบปรับปรุง ระหว่างเจ้าของหรือผู้ถือครองสิทธิ์อาคารสถาปัตยกรรมและสิ่งปลูกสร้าง และผู้เชี่ยวชาญหรือสถาปนิกที่ปรึกษา เพื่อดำเนินการยื่นขออนุญาตก่อสร้างต่อไป

4) ขั้นตอนการพิจารณาในส่วนการขออนุญาตปรับเปลี่ยนสภาพอาคาร

เป็นขั้นตอนที่ทำขนานกันไปพร้อมกับขั้นตอนที่ 3) โดยเจ้าของหรือผู้ถือครองสิทธิ์อาคารสถาปัตยกรรมและสิ่งปลูกสร้างยื่นเอกสารชี้แจงรายละเอียดในการปรับเปลี่ยนสภาพอาคารสถาปัตยกรรมและสิ่งปลูกสร้างมายังหน่วยงานปกครองส่วนท้องถิ่น คณะกรรมการอนุรักษ์ท้องถิ่น และ ผู้เชี่ยวชาญหรือสถาปนิกที่ปรึกษา

ทั้งนี้ในส่วนประเด็นที่สำคัญมากต้องได้รับการพิจารณาในที่ประชุมคณะกรรมการดูแล “เขตอนุรักษ์กลุ่มสถาปัตยกรรมทรงคุณค่า”

5) ขั้นตอนการดำเนินงานปรับปรุงซ่อมแซมสภาพอาคาร

ภายหลังจากผ่านขั้นตอนที่ 1) – 4) และผลการพิจารณาการสนับสนุนประกาศโดยผ่านคณะกรรมการระดับชาติหรือระดับจังหวัดแล้ว เจ้าของหรือผู้ถือครองสิทธิ์อาคารสถาปัตยกรรมและสิ่งปลูกสร้างก็สามารถดำเนินการคัดเลือกผู้รับเหมาก่อสร้าง และเริ่มงานปรับปรุงซ่อมแซมได้

5.3 สรุปประเด็นสำคัญเกี่ยวกับระบบ DENKEN

ที่มาอันนำไปสู่การขึ้นทะเบียน	ปัจจัยด้านที่ตั้ง	"เขตอนุรักษ์กลุ่มสถาปัตยกรรมทรงคุณค่า" ตั้งอยู่ห่างไกลจากเครือข่ายการคมนาคมสมัยใหม่ จึงยังคงไว้ซึ่งมรดกทางสถาปัตยกรรมทรงคุณค่า และ สอดคล้องตรงตามเป้าหมายของการระบบ Denken
	ปัจจัยด้านเศรษฐกิจ	"เขตอนุรักษ์กลุ่มสถาปัตยกรรมทรงคุณค่า" เคยเป็นศูนย์กลางทางการค้าการเดินทางหรือแหล่งทรัพยากรสำคัญในอดีต แต่ด้วยปัจจัยด้านที่ตั้งที่เปลี่ยนแปลงไป จึงนำไปสู่ความล่มสลายทางเศรษฐกิจซึ่งส่งผลต่อโครงสร้างทางสังคมและต้องการการสนับสนุน
	ปัจจัยด้านความตระหนักในคุณค่า	"เขตอนุรักษ์กลุ่มสถาปัตยกรรมทรงคุณค่า" บางกรณีศึกษาได้รับการผลักดันจากกลุ่มนักวิชาการ ซึ่งเห็นคุณค่าของมรดกทางสถาปัตยกรรม โดยกลุ่มนักวิชาการเหล่านี้สามารถเข้าถึงข้อมูล และนำระบบ Denken มาโน้มน้าวให้ชาวบ้านเข้าใจและยอมรับ
องค์ประกอบสำคัญสู่การขึ้นทะเบียน	ความเข้มแข็งของเครือข่าย	ความเข้มแข็งของชุมชนและความสัมพันธ์กับหน่วยงานราชการในระดับท้องถิ่น ด้วยระบบโครงสร้างทางสังคมก่อนและหลังสงครามโลก เป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้การขับเคลื่อนกระบวนการมีส่วนร่วมเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ
	ระยะเวลาในการดำเนินงาน	หลายชุมชนใช้เวลาหลายปีเพื่อยืนยันเสียงข้างมากของประชาคม อย่างไรก็ตามหลังจากผ่านช่วงเริ่มต้นนั้นมา ชุมชนที่พร้อมด้วยศักยภาพก็ใช้เวลาดำเนินการยืนยันเสียงประชาคมได้เร็วขึ้น
องค์ประกอบสำคัญสู่การขึ้นทะเบียน (ต่อ)	ขั้นตอนการประชาคม	กระบวนการยืนยันเสียงข้างมากของประชาคมใช้วิธีการเข้าถึงบ้านเรือนที่ได้รับคัดเลือกแบบหลังต่อหลังทั้งการเข้าไปให้อธิบายรายละเอียดโดยเจ้าหน้าที่หน่วยงานท้องถิ่นและการพูดคุยรับฟังความคิดเห็นและให้คำปรึกษาโดยผู้นำชุมชน

	การเตรียมการ ก่อนขึ้น ทะเบียน	ความพร้อมของข้อมูลสำรวจภาคสนามโดยนักวิชาการท้องถิ่น และคณะกรรมการการศึกษา ทำให้สามารถกำหนด“เขตอนุรักษ์กลุ่มสถาปัตยกรรม” ก่อนการขอขึ้นทะเบียน “เขตอนุรักษ์กลุ่มสถาปัตยกรรมทรงคุณค่า”
กระบวนการ หลังขึ้น ทะเบียนที่ ชัดเจน	แผนงานตาม กรอบบังคับ คณะ ดำเนินงานตาม กรอบบังคับ การจัดสรรและ จัดการ งบประมาณ การพัฒนา บุคลากรที่ ต่อเนื่อง	แผนงานอนุรักษ์ทั่วไป แผนงานวางมาตรการด้านสื่อ ประชาสัมพันธ์ข้อมูลการอนุรักษ์ แผนงานวางมาตรการป้องกันภัยพิบัติต่างๆ คณะดำเนินงานใน "เขตอนุรักษ์ฯ" ประกอบด้วยผู้นำชุมชน นักวิชาการท้องถิ่น และสถาปนิกชุมชน ประสานงานกับคณะดำเนินงานส่วนกลาง งบประมาณสำหรับท้องถิ่นให้ดำเนินงานตามแผน และสำหรับสนับสนุนครัวเรือนที่เข้าเกณฑ์ โดยลำดับงบประมาณระดับประเทศ ระดับจังหวัด และระดับท้องถิ่น การจัดสัมมนาประจำปีสามครั้ง ในระดับจังหวัด ระดับภูมิภาค และระดับชาติ เพื่อแลกเปลี่ยนทบทวนสืบทอดองค์ความรู้ ในกลุ่มเจ้าหน้าที่ผู้เกี่ยวข้องโดยตรง

5.4 สรุปประเด็นสำคัญเกี่ยวกับระบบ DENKEN และโอกาสในการประยุกต์กับระบบสังคมไทย

Denken ในประเทศญี่ปุ่น			"เขตอนุรักษฯ" ในประเทศไทย
	รายละเอียด	ประเด็นต่อเนื่อง	โอกาสและอุปสรรค
ข้อมูลทั่วไป	เฉลี่ยอัตราการขึ้นทะเบียน "เขตอนุรักษฯ" เพิ่มทุกปี 3-4 แห่ง โดยไม่เคยมีการถอนการขึ้นทะเบียน	ในปีพ.ศ.2560 มีการขึ้นทะเบียน 115 แห่ง คาดการณ์ว่าสามารถขึ้นทะเบียนได้มากกว่า 300 แห่งจากตัวเลือกมากกว่า 500 แห่ง	ชุมชนที่ใกล้เคียง "เขตอนุรักษฯ" ในประเทศไทยมีความเสี่ยงจะลดลงไปเรื่อยๆ ด้วยหลายปัจจัย
	สำนักวัฒนธรรม กระทรวงศึกษาธิการฯ เป็นผู้รับผิดชอบ โดยมีบุคลากรทางการศึกษา เป็นผู้ประสานงานหลัก ร่วมกับท้องถิ่น	บุคลากรในสถาบันการศึกษา ระดับท้องถิ่นและส่วนกลาง เป็นกลไกขับเคลื่อนที่สำคัญ และสร้างความต่อเนื่องของงาน	มีหน่วยงานที่เกี่ยวข้องด้านการอนุรักษฯ หลากหลาย เช่น กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม กระทรวงวัฒนธรรม สำนักนายกรัฐมนตรี แต่ไม่ใกล้เคียงกับระบบ Denken
พัฒนาการของระบบ Denken	"กฎหมายคุ้มครองมรดกวัฒนธรรม" ที่ตราขึ้นในปี ค.ศ. 1950 ระบุเพิ่ม "เขตอนุรักษฯ" ในปีค.ศ.1975	"กฎหมายคุ้มครองมรดกวัฒนธรรม" มีการระบุประเภทมรดกฯ ที่ครอบคลุม ผ่านการปรับปรุงกฎหมายตามเหตุผลที่สมควร	พรบ. โบราณสถานโดยกรมศิลปากรไม่ระบุประเภทมรดกฯ ที่ชัดเจน ส่วนพรบ. ภูมิปัญญามรดกวัฒนธรรมก็ยังไม่มีผลบังคับใดๆ
	"กฎหมายอนุรักษฯ วัด ศาลเจ้า" บบบริบทของญี่ปุ่นผนวกแนวคิดมรดกวัฒนธรรมของทางตะวันตก	ระบบ Denken ซึ่งมีลักษณะเฉพาะตัวของญี่ปุ่น ถูกนำไปทดลองนอกประเทศครั้งแรกที่ประเทศเวียดนาม แต่ไม่ประสบความสำเร็จเท่าที่ควร	พรบ.โบราณสถานควรได้รับการปรับปรุงให้เน้นการควบคุมควบคุมการสนับสนุนที่สอดคล้องกับความต้องการของชุมชน

Denken ในประเทศญี่ปุ่น			"เขตอนุรักษ์ฯ" ในประเทศไทย
	รายละเอียด	ประเด็นต่อเนื่อง	โอกาสและอุปสรรค
เป้าหมาย ของระบบ Denken	"มรดกวัฒนธรรม"เพื่อการสืบ ทอดภูมิปัญญาภายใต้ความ รับผิดชอบของสำนักงาน วัฒนธรรม กระทรวง ศึกษาธิการฯ	ระบบ Denken ไม่คำนึงถึงผล ทางเศรษฐกิจและสังคม โดยตรง ทั้งการท่องเที่ยวและ การรื้อฟื้นหมู่บ้าน	หน่วยงานที่หลากหลาย ของประเทศไทย สร้าง โอกาสในการประยุกต์ใช้ “เขตอนุรักษ์ฯ” ในฐานะ ทรัพยากรได้หลากหลายมิติกว่า ญี่ปุ่น
	การขับเคลื่อนของชาวชุมชน ร่วมกับนักวิชาการเป็นหลัก โดยมีสำนักงานวัฒนธรรมเป็น ผู้สนับสนุนการสร้างความรู้ เข้าใจระบบ	สำนักงานวัฒนธรรมไม่สามารถ บังคับงานร่างเทศบัญญัติโดย เทศบาลท้องถิ่น ทำได้เพียงการ ประสานงานและชี้แนะ	ระบบ Denken จะ สามารถประยุกต์ใช้ใน ประเทศไทยได้ช้าเร็ว ขึ้นอยู่กับการกระจาย อำนาจสู่ท้องถิ่น
แนว ทางการ ดำเนินงาน	การดำเนินงานเพื่อควบคุมการ เปลี่ยนแปลงในกรอบการ สนับสนุนตามข้อตกลงร่วมของ ประชาคม	การประชาคมเสียงข้างมากใน แต่ละหมู่บ้านโดยการขอความ ยินยอมผ่านเอกสาร มีลักษณะ เฉพาะตัวในแบบญี่ปุ่น	ประเทศไทยจำเป็นต้อง พิจารณารูปแบบข้อตกลง ร่วมที่เหมาะสมกับบริบท ของตนเองอย่าง ระมัดระวัง
	การจัดทำแนวทางดำเนินงาน ของแผนปฏิบัติการต่างๆ รวมถึงกรอบเงินสนับสนุนใน ระดับท้องถิ่นและระดับ ครัวเรือนที่ชัดเจน	งบประมาณประจำปีที่กำหนด จากสำนักงานวัฒนธรรมส่งผล ต่อการกระจายลงสู่ “เขต อนุรักษ์ฯ” ที่เพิ่มจำนวนขึ้น เรื่อยๆ	ประเทศไทยอาจจะวาง ระบบที่ยืดหยุ่นมากกว่า ในการจัดหางบประมาณ โดยการระดมทุนรูปแบบ ต่างๆ
	การจัดลำดับ "เขตอนุรักษ์กลุ่ม สถาปัตยกรรม" และ "เขต อนุรักษ์กลุ่มสถาปัตยกรรม ทรงคุณค่า" ที่ชัดเจน	การขึ้นหรือไม่ขึ้นทะเบียน ส่งผลต่อระดับการสนับสนุน งบประมาณจากสำนักงาน วัฒนธรรม บนพื้นฐานของ กฎหมาย	ระหว่างการรอรระบบ Denken ประเทศไทย สามารถขับเคลื่อนการ ทดลอง “เขตอนุรักษ์กลุ่ม สถาปัตยกรรม” ไปก่อน ได้
	การสืบทอดส่งต่อพัฒนา กระบวนการดำเนินงาน โดย	การสัมมนาเวียนไปตาม “เขต อนุรักษ์ฯ” สร้างความตื่นตัว	กลุ่มนักวิชาการใน ประเทศไทยสามารถ

Denken ในประเทศญี่ปุ่น		"เขตอนุรักษ์" ในประเทศไทย
	รายละเอียด	ประเด็นต่อเนื่อง
	การสัมมนาแลกเปลี่ยนความรู้ประจำปี	ภายในชุมชนและเปิดโอกาสการสืบต่องานโดยชาวชุมชนรุ่นถัดไป
		โอกาสดำเนินการจัดสัมมนาเวียนไปตามชุมชนอนุรักษ์โดยไม่ต้องรอระบบ Denken

6. สรุปผลการศึกษา

6.1 ภาพรวมสาระของ “เขตอนุรักษ์กลุ่มสถาปัตยกรรมทรงคุณค่า”

1) ข้อมูลพื้นฐาน

“เขตอนุรักษ์กลุ่มสถาปัตยกรรมทรงคุณค่า” Denken มีที่มาจากการปรับเปลี่ยนหมวดรายการมรดกวัฒนธรรม ในการปรับปรุงกฎหมายอนุรักษ์มรดกวัฒนธรรม เมื่อปี ค.ศ. 1975 ปัจจุบันมี “เขตอนุรักษ์กลุ่มสถาปัตยกรรมทรงคุณค่า” ทั่วประเทศญี่ปุ่น 115 แห่ง เฉลี่ยอัตราการขึ้นทะเบียนเพิ่ม 3-4 แห่งต่อปี และคาดการณ์ว่า จะมีพื้นที่เข้าข่าย “เขตอนุรักษ์กลุ่มสถาปัตยกรรมทรงคุณค่า” ทั้งสิ้น 300 แห่ง งบประมาณจากกระทรวงศึกษาธิการฯ 30,000 ล้านเยน/ปี เฉลี่ยพื้นที่กลุ่มอาคารฯ ละ 300 ล้านเยน/ปี สำหรับโครงการตามแผนอนุรักษ์ทั้งในส่วนท้องถิ่น และผู้ถือครองอาคารสิ่งปลูกสร้าง

2) “เขตอนุรักษ์กลุ่มสถาปัตยกรรมทรงคุณค่า” ในฐานะมรดกวัฒนธรรมของชาติ

สมดุระหว่าง การประเมินคุณค่า “เขตอนุรักษ์กลุ่มสถาปัตยกรรมทรงคุณค่า” ในฐานะมรดกวัฒนธรรม และ การสนับสนุนด้านต่างๆ โดยเฉพาะงบประมาณจากหน่วยงานปกครองส่วนท้องถิ่นและส่วนกลาง จะเป็นที่ถกเถียงกันต่อไป เพราะมีผู้ได้รับประโยชน์จากส่วนกลาง เป็นผู้ถือครองกรรมสิทธิ์อาคารสิ่งปลูกสร้างส่วนบุคคล

3) ประโยชน์ด้านการศึกษาเป็นหลัก

เป้าหมายหลัก ของการอนุรักษ์มรดกวัฒนธรรม ประเภท “เขตอนุรักษ์กลุ่มสถาปัตยกรรมทรงคุณค่า” คือ เพื่อให้เป็นทรัพยากรสนับสนุนด้านการศึกษา ดังนั้น ลักษณะแผนงานอนุรักษ์ ทั้งก่อนและหลังการขึ้นทะเบียน “เขตอนุรักษ์กลุ่มสถาปัตยกรรมทรงคุณค่า” จึงมุ่งเน้นไปที่ งานสำรวจรวบรวมฐานข้อมูล การสื่อสารข้อมูลความรู้ การป้องกันผลกระทบจากอุปนิสัยต่างๆ และ งานด้านการปรับปรุงให้กลับตามสภาพเดิม แต่ไม่ปรากฏแผนการประยุกต์ที่ส่งผลทางเศรษฐกิจสร้างรายได้โดยตรง

4) การท่องเที่ยวคือผลทางอ้อม

การพัฒนา “เขตอนุรักษ์กลุ่มสถาปัตยกรรมทรงคุณค่า” เป็นแหล่งท่องเที่ยวระดับภูมิภาค และระดับนานาชาติ ไม่ใช่เป้าหมายที่ทุกย่านชุมชน “เขตอนุรักษ์กลุ่มสถาปัตยกรรมทรงคุณค่า” ต้องการ มีความเห็นในมุมมองจากผู้นำชุมชน “เขตอนุรักษ์กลุ่มสถาปัตยกรรมทรงคุณค่า” ที่มีชื่อเสียงว่า การท่องเที่ยวควรเป็นเพียงแหล่งรายได้รอง แต่วิชาชีพการทำงานบนพื้นฐานเดิมในแหล่งย่านชุมชน ควรเป็นแหล่งรายได้จริง

6. 2 ภาพรวมของสาระสำคัญจากความเห็นของผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง

1) ความสำคัญของ “กฎหมายอนุรักษ์มรดกวัฒนธรรม”

นักวิชาการไทยและญี่ปุ่น ให้ความเห็นสำคัญตรงกันว่า ระบบ Denken “เขตอนุรักษ์กลุ่มสถาปัตยกรรมทรงคุณค่า” ไม่สามารถนำไปสู่การปฏิบัติได้จริง หากไม่มีการพัฒนาปรับปรุงกฎหมายในแนวทางที่คล้ายกับ “กฎหมายอนุรักษ์มรดกวัฒนธรรม” ในประเทศญี่ปุ่น เพราะ สุดท้ายแล้ว เครื่องมือในการควบคุมและสนับสนุนด้านต่างๆ ภายใน “เขตอนุรักษ์กลุ่มสถาปัตยกรรมทรงคุณค่า” แบบประเทศญี่ปุ่น จะมีผลบังคับได้หรือไม่ จำเป็นต้องมีกฎหมายในลักษณะนี้รองรับเท่านั้น

2) ทางเลือกของเครื่องมือสนับสนุน

นักวิชาการไทยและญี่ปุ่น ให้ความเห็นสำคัญตรงกันว่า เครื่องมือในการสนับสนุนกิจกรรมโครงการตามแผนอนุรักษ์ ได้แก่ เงินช่วยเหลือปรับปรุงบ้านเรือน การลดหย่อนภาษีท้องถิ่นและภาษีมรดกสามารถสร้างแรงจูงใจให้แก่ผู้ถือครองอาคารบ้านเรือนใน “เขตอนุรักษ์กลุ่มสถาปัตยกรรมทรงคุณค่า” ร่วมกิจกรรมอนุรักษ์สถาปัตยกรรมแทนที่จะมีเพียงเครื่องมือในการควบคุม ที่ไม่เปิดโอกาสให้ผู้ถือครองมีหนทางและกำลังในการอนุรักษ์รักษาอาคารบ้านเรือน

อย่างไรก็ตาม มีข้อเสนอแนะว่า เครื่องมือในการสนับสนุน โดยเฉพาะด้านงบประมาณ สามารถใช้กลไกอื่นมาเสริมได้ เช่น กองทุนของหน่วยงานราชการในกระทรวงต่างๆ หรือ กองทุนของหน่วยงานเอกชน เป็นต้น หรือ แม้แต่เรื่องรูปแบบการดำเนินงานดูแลใน “เขตอนุรักษ์กลุ่มสถาปัตยกรรมทรงคุณค่า” ก็ยังสามารถจัดตั้งเป็นหน่วยงานอิสระโดยเฉพาะ ได้เช่นกัน

3) การประยุกต์ตามบริบทแต่ละประเทศ

นักวิชาการญี่ปุ่นเน้นย้ำการประยุกต์รูปแบบการดูแลภายใน “เขตอนุรักษ์กลุ่มสถาปัตยกรรมทรงคุณค่า” ให้เหมาะสมกับบริบทด้านต่างๆ ของแต่ละประเทศ เนื่องจากประสบการณ์การทดลองใช้ระบบ “เขตอนุรักษ์กลุ่มสถาปัตยกรรมทรงคุณค่า” ในประเทศเวียดนามไม่ประสบความสำเร็จเท่าที่ควร ถึงแม้จะพยายามดำเนินการตาม

ขั้นตอนพื้นฐานอย่างเป็นระบบ แต่เมื่อถึงขั้นตอนการนำไปสู่การปฏิบัติ กลับไม่สามารถขับเคลื่อนได้โดยประชาคมและหน่วยงานท้องถิ่น

4) การสืบทอดจากรุ่นสู่รุ่น

นักวิชาการญี่ปุ่น และผู้นำชุมชน เน้นย้ำถึงความท้าทายก้าวต่อไปของการพัฒนาย่านชุมชนภายใน “เขตอนุรักษ์กลุ่มสถาปัตยกรรมทรงคุณค่า” คือการส่งต่อหน้าที่ความรับผิดชอบจากคนรุ่นเก่าสู่รุ่นใหม่

6.3 อุปสรรค โอกาส และความพร้อมในการประยุกต์แนวทาง ญี่ปุ่น สู่ประเทศไทย

1) ความจำเป็นของกฎหมายอนุรักษ์มรดกวัฒนธรรม

ยังไม่ปรากฏสาระที่เทียบเคียงได้กับ กฎหมายอนุรักษ์มรดกวัฒนธรรม ประเทศญี่ปุ่น ในกฎหมายอนุรักษ์ฯ ของประเทศไทย ซึ่งเป็นปัจจัยหลักในการขับเคลื่อนนโยบายควบคุมและสนับสนุนงานอนุรักษ์ “เขตอนุรักษ์กลุ่มสถาปัตยกรรมทรงคุณค่า” อย่างเป็นรูปธรรม อย่างไรก็ตาม บทเรียนจากกรณีของ “เขตอนุรักษ์กลุ่มสถาปัตยกรรมทรงคุณค่า” แสดงให้เห็นว่า ประเทศไทยเอง ก็มีการพัฒนาปรับปรุงเนื้อหาสาระเพื่อให้ กฎหมายอนุรักษ์มรดกวัฒนธรรม ครอบคลุมเป้าหมายวัตถุประสงค์ ตามการเปลี่ยนแปลงของสภาพสังคม

2) ความร่วมมือของหลากหลายกระทรวง

โครงสร้างที่ซับซ้อนทางความรับผิดชอบด้านมรดกวัฒนธรรม ของหลากหลาย กระทรวง ได้แก่ กระทรวงวัฒนธรรม กระทรวงศึกษาธิการ กระทรวงท่องเที่ยวและกีฬา และ กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เป็นทั้งปัจจัยขัดขวางและปัจจัยเสริม ในการสนับสนุนให้เกิด “เขตอนุรักษ์กลุ่มสถาปัตยกรรมทรงคุณค่า” ในประเทศไทย ขณะที่ “เขตอนุรักษ์กลุ่มสถาปัตยกรรมทรงคุณค่า” ในประเทศญี่ปุ่น มีสำนักงานวัฒนธรรม ในสังกัดกระทรวงศึกษาธิการฯ เป็นเจ้าภาพหลักเดียว ในการบริหารจัดการ ในทางกลับกัน ความหลากหลายของกระทรวงที่สามารถเข้ามาร่วมบริหารดูแล สร้างโอกาสการสนับสนุนงานอนุรักษ์ และสร้างคุณค่าของ “เขตอนุรักษ์กลุ่มสถาปัตยกรรมทรงคุณค่า” ในรูปแบบต่างๆที่เปิดกว้างกว่า การเป็นเพียงทรัพยากรสนับสนุนด้านการศึกษา

3) “เขตอนุรักษ์กลุ่มสถาปัตยกรรม” มาได้ก่อน “เขตอนุรักษ์กลุ่มสถาปัตยกรรมทรงคุณค่า”

ถึงแม้ประเทศไทยจะยัง ไม่มีกฎหมายที่สาระเทียบเคียงได้กับ กฎหมายอนุรักษ์มรดกวัฒนธรรม ประเทศญี่ปุ่น แต่ย่านชุมชนที่มีศักยภาพก็สามารถเตรียมความพร้อมก่อนที่จะตรากฎหมาย “เขตอนุรักษ์กลุ่มสถาปัตยกรรมทรงคุณค่า” ด้วยการประยุกต์ใช้ขั้นตอนก่อนขึ้นทะเบียน “เขตอนุรักษ์กลุ่มสถาปัตยกรรมทรงคุณค่า” ได้ ทั้งการสำรวจ

รวบรวมข้อมูลเพื่อกำหนด “เขตอนุรักษ์กลุ่มสถาปัตยกรรม” และการเตรียมแผนงานอนุรักษ์โดยความร่วมมือ ระหว่าง ชาวชุมชน นักวิชาการท้องถิ่น และ หน่วยงานท้องถิ่น

7. ประเด็นเพื่อการศึกษาต่อไป

1) การศึกษาในเชิงลึก

กล่าวได้ว่า “เขตอนุรักษ์กลุ่มสถาปัตยกรรมทรงคุณค่า” มีคุณค่าและศักยภาพเพื่อการถอดบทเรียน อันจะนำไปสู่การประยุกต์ใช้ในประเทศไทย โดยมีข้อควรพิจารณา เพื่อศึกษาในเชิงลึกต่อไป ได้แก่

- ขั้นตอนวิธีการสำรวจพื้นที่ เหนือ วิธีการ จนนำไปสู่การกำหนด “เขตอนุรักษ์กลุ่มสถาปัตยกรรม” รวมถึงโครงสร้างแผนงานอนุรักษ์ภายใน “เขตอนุรักษ์กลุ่มสถาปัตยกรรมทรงคุณค่า”
- บทบาท หน้าที่ โครงสร้าง และการคัดเลือก คณะกรรมการอนุรักษ์ท้องถิ่นและส่วนกลาง รวมถึง ความสัมพันธ์กับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องอื่นๆ
- ขั้นตอน กระบวนการ และ โครงสร้าง กฎหมายอนุรักษ์มรดกวัฒนธรรม ประเทศญี่ปุ่น เปรียบเทียบกับกฎหมายที่เกี่ยวข้องสอดคล้อง ของประเทศไทย
- แนวทางการควบคุมและสนับสนุนอื่นๆ ที่เป็นไปได้ ทั้งในส่วนที่อยู่ในกรอบกฎหมาย ลักษณะเดียวกับ กฎหมายอนุรักษ์มรดกวัฒนธรรม และ ส่วนที่อยู่นอกกรอบซึ่งสามารถขับเคลื่อนด้วยกำลังของประชาคมโดยตรง

2) ความร่วมมือระหว่างประเทศญี่ปุ่นและไทย

การประสานเพื่อให้เกิดความร่วมมือในการแลกเปลี่ยนองค์ความรู้ ระหว่างหน่วยงานหลักที่มีบทบาทและศักยภาพโดยตรง คือ สำนักงานวัฒนธรรม ประเทศญี่ปุ่น และ กรมศิลปากร ประเทศไทย จะช่วยให้การพิจารณาพัฒนาปรับปรุง และเตรียมความพร้อมต่างๆ เพื่อให้ “เขตอนุรักษ์กลุ่มสถาปัตยกรรมทรงคุณค่า” เป็นจริงได้

สารบัญ

หน้า

บทสรุปสำหรับผู้บริหาร	1
สารบัญ	ก
สารบัญรูปภาพ	ค
สารบัญตาราง	ง
บทคัดย่อ	จ
Abstracts	ฉ
บทที่ 1 บทนำ	1
1.1 ที่มาและความสำคัญของปัญหา	1
1.2 วัตถุประสงค์	3
1.3 ขั้นตอนการวิจัย	3
1.4 พื้นที่กรณีศึกษา	10
1.5 กรอบการวิจัย	12
1.6 ขอบจำกัดในการวิจัย	13
บทที่ 2 ข้อมูลเกี่ยวเนื่อง “เขตอนุรักษ์กลุ่มสถาปัตยกรรมทรงคุณค่า”	15
2.1 ที่มา	15
2.2 นิยามและรายละเอียดประกอบ	17
2.3 ขั้นตอนและโครงสร้างการบริหารจัดการ	18
2.3.1 ขั้นตอนการขอขึ้นทะเบียนเพื่อประกาศเป็น “เขตอนุรักษ์กลุ่มสถาปัตยกรรมทรงคุณค่า”	18
2.3.2 มาตรการสนับสนุนภายใน “เขตอนุรักษ์กลุ่มสถาปัตยกรรมทรงคุณค่า”	22
2.3.3 งบประมาณสนับสนุนการดำเนินงานภายใน “เขตอนุรักษ์กลุ่มสถาปัตยกรรมทรงคุณค่า” ...	24
2.3.4 มาตรการควบคุมภายใน “เขตอนุรักษ์กลุ่มสถาปัตยกรรมทรงคุณค่า”	26
2.4 ประเภท “เขตอนุรักษ์กลุ่มสถาปัตยกรรมทรงคุณค่า”	28
2.5 ขั้นตอนกำหนด “เขตอนุรักษ์กลุ่มสถาปัตยกรรมทรงคุณค่า”	30
บทที่ 3 สาระสำคัญจากกรณีศึกษา “เขตอนุรักษ์กลุ่มสถาปัตยกรรมทรงคุณค่า”	35
3.1 ที่มาอันนำมาสู่การขึ้นทะเบียนเป็นเขตอนุรักษ์กลุ่มสถาปัตยกรรมทรงคุณค่า	37
3.2 องค์ประกอบสำคัญสู่การขึ้นทะเบียน “เขตอนุรักษ์กลุ่มสถาปัตยกรรมทรงคุณค่า”	38
3.3 กระบวนการหลังขึ้นทะเบียน “เขตอนุรักษ์กลุ่มสถาปัตยกรรมทรงคุณค่า”	39

บทที่ 4 สรุปบทเรียนสำคัญจาก “เขตอนุรักษ์กลุ่มสถาปัตยกรรมทรงคุณค่า”	44
4.1 ภาพรวมสาระของ “เขตอนุรักษ์กลุ่มสถาปัตยกรรมทรงคุณค่า”	44
4.2 ภาพรวมประเด็นสำคัญจากความเห็นของผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง	45
4.3 อุปสรรค โอกาส และความพร้อมในการประยุกต์แนวทาง ญี่ปุ่น สู่ประเทศไทย.....	46
4.4 ประเด็นเพื่อการศึกษาต่อไป	47
เอกสารอ้างอิง.....	48
ภาคผนวก.....	49

สารบัญรูปภาพ

หน้า

รูปที่ 1 ตัวอย่างรายงานการขอขึ้นทะเบียนเป็น เขตอนุรักษ์สถาปัตยกรรมทรงคุณค่า และเอกสารประกอบ.....	5
รูปที่ 2 ตัวอย่างข้อมูล“เขตอนุรักษ์กลุ่มสถาปัตยกรรมทรงคุณค่า” จาก www.denken.gr.jp	5
รูปที่ 3 แผนที่แสดงเขตอนุรักษ์สถาปัตยกรรมทรงคุณค่าในประเทศญี่ปุ่น จำนวน 115 แห่ง.....	7
รูปที่ 4 แผนผังแสดงขั้นตอนการดำเนินงานวิจัย.....	10
รูปที่ 5 แผนภาพสรุปกรอบแนวคิดในการวิจัย.....	14
รูปที่ 6 แผนผังแสดงโครงสร้าง “มรดกวัฒนธรรม” ในประเทศญี่ปุ่น	16
รูปที่ 7 แผนผังแสดงขั้นตอนและรายละเอียดการขึ้นทะเบียน “เขตอนุรักษ์กลุ่มสถาปัตยกรรมทรงคุณค่า”	20
รูปที่ 8 แผนผังขั้นตอนแสดงลำดับขั้นตอนจากการสำรวจไปจนขึ้นทะเบียน “เขตอนุรักษ์กลุ่มสถาปัตยกรรมทรงคุณค่า”	22
รูปที่ 9 ลำดับขั้นตอน การขอรับการสนับสนุนจากส่วนกลาง เพื่อการปรับปรุงอาคารสิ่งปลูกสร้าง ส่วนบุคคล	23
รูปที่ 10 โครงสร้างการสนับสนุนภายในเขตอนุรักษ์สถาปัตยกรรมทรงคุณค่า	24
รูปที่ 11 แผนที่ประเทศญี่ปุ่นแสดงตำแหน่ง “เขตอนุรักษ์กลุ่มสถาปัตยกรรมทรงคุณค่า” 115 แห่ง (ที่มา: http://www.denken.gr.jp/)	29
รูปที่ 12 รูปภาพแสดงลำดับขั้นตอนแสดงการกำหนด “เขตอนุรักษ์กลุ่มสถาปัตยกรรมทรงคุณค่า”	32
รูปที่ 13 รูปภาพแสดงตัวอย่างการกำหนด “เขตอนุรักษ์กลุ่มสถาปัตยกรรมทรงคุณค่า”	33
รูปที่ 14 ผลของโครงการภายใต้แผนงาน ภายใน “เขตอนุรักษ์กลุ่มสถาปัตยกรรมทรงคุณค่า”	34
รูปที่ 15 แผนผังแสดงพัฒนาการความรับผิดชอบในส่วนสถาปัตยกรรมระดับต่างๆ ของหน่วยงานในประเทศไทย.....	40

สารบัญตาราง

หน้า

ตารางที่ 1	ตารางแสดงรายละเอียดพื้นที่กรณีศึกษาเชิงลึก.....	12
ตารางที่ 2	ตารางแสดงประมวลประเด็นสาระสำคัญของระบบ Denken.....	35
ตารางที่ 3	ตารางแสดงสาระจากภาพรวมระบบDenken และโอกาสในการประยุกต์ใช้ในประเทศไทย	41

บทคัดย่อ

“เขตอนุรักษ์กลุ่มสถาปัตยกรรมและสิ่งปลูกสร้างดั้งเดิมทรงคุณค่า” ในประเทศญี่ปุ่น รู้จักกันในชื่อระบบ Denken หรือชื่อย่อว่า “เขตอนุรักษ์กลุ่มสถาปัตยกรรมทรงคุณค่า” มีที่มาจากการปรับปรุงเพิ่มมาตราประเพณีมรดกวัฒนธรรมใน “กฎหมายอนุรักษ์มรดกวัฒนธรรม” ในปี ค.ศ. 1975 โดยสำนักงานวัฒนธรรม กระทรวงศึกษาธิการและวิทยาศาสตร์ เพื่อให้การสนับสนุนควบคู่ไปกับการควบคุมกลุ่มสถาปัตยกรรมและสิ่งปลูกสร้างดั้งเดิมในบริเวณย่านชุมชนรูปแบบต่างๆ ที่รอดพ้นจากผลกระทบของการเปลี่ยนแปลงสู่ความเป็นเมืองช่วงเศรษฐกิจก้าวหน้ากระโดดในทศวรรษ 1960

โครงสร้างและลำดับกระบวนการในการบริหารจัดการที่มีลักษณะเฉพาะ ภายใต้เงื่อนไขความจำเป็นต่อการอยู่รอดจากการล่มสลายของย่านชุมชนที่มีศักยภาพเชิงมรดกวัฒนธรรม ที่หวังพึ่งพาการสนับสนุนของหน่วยงานราชการในการควบคุมการก่อสร้างภายใน “เขตอนุรักษ์กลุ่มสถาปัตยกรรมทรงคุณค่า” เป็นปัจจัยหลักที่ทำให้ระบบ Denken ขับเคลื่อนอย่างต่อเนื่องจนถึงปัจจุบันเป็นระยะเวลากว่า 40 ปี อย่างไรก็ตามจากผลการสำรวจภาคสนาม รวมถึงข้อคิดเห็นของนักวิชาการและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในพื้นที่ พบว่าระบบ Denken เป็นเพียงหนึ่งในเครื่องมือที่ภาครัฐนำมาใช้เพื่อเก็บรักษาย่านชุมชนที่มีศักยภาพให้เป็นหนึ่งในมรดกทางวัฒนธรรมเพื่อประโยชน์ด้านการศึกษาเป็นหลัก หากใช้เพื่อประโยชน์ในการฟื้นฟูสภาพสังคมและเศรษฐกิจ หากว่าย่านชุมชนที่สามารถบูรณาการ Denken ร่วมกับกิจกรรมโครงการด้านอื่นๆ ก็สามารถยกระดับสังคมและเศรษฐกิจภายในย่านชุมชนขึ้นมาได้

ส่วนโอกาสประยุกต์ใช้ในงานอนุรักษ์ย่านชุมชนในประเทศไทยนั้น สามารถนำมาใช้เป็นกรอบและแนวทางอ้างอิงได้หลายส่วน แต่จะส่งผลเป็นรูปธรรมอย่างมีประสิทธิภาพได้ก็ต่อเมื่อมีการพัฒนาปรับปรุงพระราชบัญญัติโบราณสถานให้ครอบคลุมในรูปแบบเดียวกับ “กฎหมายอนุรักษ์มรดกวัฒนธรรม” ในประเทศญี่ปุ่น

คำสำคัญ เขตอนุรักษ์กลุ่มสถาปัตยกรรม, Denken, การอนุรักษ์ชุมชนและสถาปัตยกรรม, มรดกทางสถาปัตยกรรม, การบริหารจัดการ, ประเทศญี่ปุ่น

Abstracts

“Denken system” or “Preserved district system” in Japan was first enacted, after the revising the Act on Protection of Cultural Properties in 1975, by the Agency for cultural affairs, with an aim to control and support any kind of conservation activities of groups of traditional buildings in the preserved area, which survived from rush development during the high economic growth period in 1960s.

With its specific organization and managing process, “Denken system” has shown its continual reliability for more than 40 years for preservation of traditional architecture and townscape in those communities being threatened by inevitably depopulation and economic problems. From the field surveys and interviews of stakeholders in the Agency for cultural affairs and in 6 communities adopted “Denken System”, it is clarified that this system was mainly adopted to preserve those cultural heritage for educational contribution as the main purpose, without direct consideration of the social and economic contribution. However, further steps for such contribution from “Denken system”, indirectly by community themselves, was also identified.

Many hints from “Denken system” in Japan could be applied into the preservation of groups of traditional buildings in Thailand, with the condition of revising “Ancient Monuments Act”. At this stage, Pre-Denken would be applicable for such activities.

Keywords Denken, Preserved District, Group of Buildings, Architecture and Community Conservation, Japan

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ที่มาและความสำคัญของปัญหา

ประเทศไทยประกาศใช้กฎหมายอนุรักษ์ศาลเจ้าและวัด ตั้งแต่ปี ค.ศ. 1878 โดยมี “กรมวัดและศาลเจ้า” สังกัดกระทรวงมหาดไทย เป็นหน่วยงานรับผิดชอบ ถือเป็น “กฎหมายอนุรักษ์มรดกวัฒนธรรม” ชุดแรกที่บังคับใช้ในการอนุรักษ์สถาปัตยกรรม สาเหตุที่มาสู่การตรากฎหมายนี้เกี่ยวข้องโดยตรงกับการยกเลิกระบบเจ้าขุนมูลนายแบบเดิมภายหลังการประกาศใช้รัฐธรรมนูญ ซึ่งส่งผลกระทบโดยตรงกับสถานะทางการเงินของเจ้าผู้ครองเมืองต่างๆ โดยเฉพาะงบประมาณสำหรับดูแลอาคารสิ่งปลูกสร้างประเภทปราสาท ศาลเจ้า และวัด ในสังกัด ซึ่งกฎหมายชุดนี้ได้รับการปรับปรุงพัฒนาขึ้นมาเป็นลำดับตามสถานการณ์ความจำเป็นที่เกิดขึ้น ทั้งก่อนและหลังสงครามโลกครั้งที่สอง ได้แก่ การปฏิรูปการถือครองที่ดินซึ่งส่งผลกระทบโดยตรงกับผู้ถือครองที่ดินรายใหญ่ และเหล่าตระกูลของผู้มีอำนาจ จนไม่สามารถดูแลสังหาริมทรัพย์และอสังหาริมทรัพย์ทรงคุณค่าที่อยู่ในมือ และนำมาสู่การปรับปรุง “กฎหมายอนุรักษ์มรดกวัฒนธรรม” ขยายขอบเขตครอบคลุมงานอนุรักษ์สถาปัตยกรรมและสิ่งปลูกสร้างประเภทอื่นๆ นอกเหนือไปจากศาลเจ้า และวัด และเมื่อการเปลี่ยนแปลงสู่ความทันสมัยในช่วงเศรษฐกิจก้าวหน้ากระโดด นำมาสู่การรื้อถอนอาคารบ้านเรือน ทั้งในเขตเมืองและหมู่บ้านชนบทเพื่อพัฒนาเป็นเมืองสมัยใหม่ ส่งผลกระทบเป็นวงกว้าง การปรับปรุง “กฎหมายอนุรักษ์มรดกวัฒนธรรม” ขยายขอบเขตครอบคลุมกลุ่มสถาปัตยกรรมและสิ่งปลูกสร้างภายในชุมชนดั้งเดิม การพัฒนา “กฎหมายอนุรักษ์มรดกวัฒนธรรม” ในส่วนงานอนุรักษ์สถาปัตยกรรม จากที่ครอบคลุมเฉพาะการขึ้นทะเบียนอนุรักษ์อาคารสิ่งปลูกสร้างแบบเฉพาะ หลัง ไปสู่การขึ้นทะเบียนอนุรักษ์กลุ่มอาคารสิ่งปลูกสร้างภายในชุมชน ซึ่งถือเป็นพัฒนาการแบบก้าวกระโดดที่มีความพิเศษแตกต่างจากกฎหมายการอนุรักษ์สถาปัตยกรรมในประเทศพัฒนาแล้วอื่นๆ

การขึ้นทะเบียนอนุรักษ์กลุ่มอาคารและสิ่งปลูกสร้างภายในชุมชน หมายถึง การกำหนดเขตเพื่อการอนุรักษ์กลุ่มอาคาร สถาปัตยกรรม และสิ่งปลูกสร้าง โดยคำนึงถึงความสำคัญเชิงคุณค่าทางสถาปัตยกรรมในระดับกลุ่มพื้นที่ รวมไปถึงสภาพภูมิทัศน์แวดล้อมที่ก่อให้เกิดอัตลักษณ์เฉพาะนั้นๆ ลักษณะการขึ้นทะเบียนอนุรักษ์กลุ่มอาคารและสิ่งปลูกสร้างภายในชุมชนดังกล่าวมีชื่อเรียกเฉพาะว่า “เขตอนุรักษ์กลุ่มสถาปัตยกรรมและสิ่งปลูกสร้างแบบดั้งเดิมทรงคุณค่า” (Denken System: 伝統的建造物群保存地区) โดยเริ่มประกาศใช้ในปี ค.ศ. 1975 ภายใต้ความรับผิดชอบของสำนักงานวัฒนธรรม (Office of Cultural Affairs) สังกัดกระทรวงศึกษาธิการ (ในขณะนั้น)

“เขตอนุรักษ์กลุ่มสถาปัตยกรรมและสิ่งปลูกสร้างแบบดั้งเดิมทรงคุณค่า” มีที่มาจากความพยายามรักษาพื้นที่เฉพาะในย่านหรือหมู่บ้านที่ยังรอดพ้นจากผลกระทบของการเปลี่ยนแปลงสู่ความเป็นเมืองโดยไม่คำนึงถึงรากฐานเดิมทางวัฒนธรรมและภูมิปัญญาในช่วงทศวรรษ 1960-1970 ซึ่งถือเป็นความโชคดีที่พื้นที่เฉพาะเหล่านั้นยังสามารถรักษาสภาพอัตลักษณ์ทางสถาปัตยกรรมเอาไว้ได้ เนื่องจากอยู่

ในเขตพื้นที่ทุรกันดาร ห่างไกลจากเส้นทางสัญจรหลักสมัยใหม่ เช่น ย่านเมืองเก่าที่อยู่ห่างจากแนวเส้นทางรถไฟสายใหม่ หมู่บ้านตามเกาะหรือในหุบเขาที่เข้าถึงยาก เป็นต้น โดยสาระสำคัญของกฎหมายนี้ มีความพิเศษ ที่การกำหนดเขตพื้นที่เพื่อการอนุรักษ์ ภายใต้มุมมองในเชิงมรดกทางวัฒนธรรมเพื่อการศึกษาของชนรุ่นหลังและอยู่ในการควบคุมดูแลโดยกระทรวงศึกษาธิการ ไม่ใช่การกำหนดเขตพื้นที่ ภายใต้มุมมองในเชิงการจัดการตามมาตรฐานเพื่อความเป็นระเบียบของบ้านเมือง ในการควบคุมดูแลโดยกระทรวงการก่อสร้าง อีกทั้งยังมีการประสานและบูรณาการเพื่อสร้างความยืดหยุ่นของกฎหมายในกำกับดูแลของแต่ละกระทรวงได้ เช่น การลดหย่อนข้อบังคับทางผังเมืองและกฎหมายควบคุมอาคารทั่วไป เพื่อรักษาลักษณะทางสถาปัตยกรรมดั้งเดิม โดยมีการอนุโลมให้เจ้าของสิ่งปลูกสร้างนั้นๆ สามารถปรับปรุงสภาพการใช้งานภายในอาคารให้สอดคล้องกับการดำเนินชีวิต แต่คงรักษาสภาพภายนอกไว้ให้กลมกลืนกับภูมิทัศน์ย่านชุมชน ภายใต้ระเบียบที่ตกลงและกำหนดขึ้นใช้ใน “เขตอนุรักษ์กลุ่มสถาปัตยกรรมและสิ่งปลูกสร้างแบบดั้งเดิมทรงคุณค่า” นอกจากนี้ ลักษณะเด่นที่สำคัญอีกประการหนึ่งที่ทำให้ “เขตอนุรักษ์กลุ่มสถาปัตยกรรมและสิ่งปลูกสร้างแบบดั้งเดิมทรงคุณค่า” เป็นที่ยอมรับคือ การให้ความสนับสนุนในระดับต่างๆ สำหรับการปรับปรุงซ่อมแซมบูรณะอาคาร สถาปัตยกรรม และสิ่งปลูกสร้างต่างๆ ได้แก่ เงินช่วยด้านการปรับปรุงซ่อมแซมอาคาร หรือการลดหย่อนภาษี เป็นต้น

ผลของการประกาศใช้กฎหมายฉบับนี้ทำให้ปัจจุบัน มี “เขตอนุรักษ์กลุ่มสถาปัตยกรรมและสิ่งปลูกสร้างแบบดั้งเดิมทรงคุณค่า” ขึ้นทะเบียนแล้วทั้งสิ้น 115 แห่ง ทั่วประเทศญี่ปุ่น หรือ คิดเป็นอัตราการขึ้นทะเบียน 3-4 แห่งต่อปี โดยพื้นที่ที่ได้รับการขึ้นทะเบียน ได้แก่ ย่านค้ายาย ย่านวัดวาอาราม ย่านเมืองรอบปราสาทเก่า ย่านอุตสาหกรรมพื้นถิ่น หมู่บ้านประมง หมู่บ้านเกษตรกรรม ย่านอุตสาหกรรมเก่า เป็นต้น ทั้งนี้พัฒนาการของ “เขตอนุรักษ์กลุ่มสถาปัตยกรรมและสิ่งปลูกสร้างแบบดั้งเดิมทรงคุณค่า” ก็มีระดับขั้นที่แตกต่างกันออกไป ตั้งแต่กลุ่มที่ไม่มีพัฒนาการอะไรเพิ่มเติม ไปจนถึง กลุ่มที่พัฒนาการสู่แหล่งท่องเที่ยว และกลุ่มที่ได้รับหรือเตรียมยื่นขอจดทะเบียนเป็นมรดกโลก

เมื่อหันกลับมามองประเทศไทย ซึ่งยังมีฐานความคิดด้านการอนุรักษ์ในรูปแบบเฉพาะหลัง และเลือกที่จะใช้กฎหมายในรูปแบบเชิงบังคับ (พระเดช) ที่บางครั้งเองก็ไม่เอื้อประโยชน์ต่อเจ้าของสิ่งปลูกสร้างนั้นโดยไม่มีการสนับสนุน (พระคุณ) อันจูงใจให้เกิดความกระตือรือร้นที่จะลงมือหรือให้ความร่วมมือในการอนุรักษ์ดูแลอาคารสิ่งปลูกสร้าง ส่งผลให้ย่านพื้นที่อันมีอัตลักษณ์เฉพาะทางสถาปัตยกรรมและวัฒนธรรมในย่านเมืองเก่าหรือหมู่บ้านตามชนบท สูญหายไปด้วยความรู้เท่าไม่ถึงการณ์ของคนในพื้นที่ ทั้งในรูปแบบการพัฒนาพื้นที่แบบรื้อแล้วสร้างใหม่ หรือในรูปแบบการสนับสนุนการท่องเที่ยวแบบไม่ยั่งยืน และหากยังขาดซึ่งเงื่อนไขการอนุรักษ์ในลักษณะเดียวกับ “เขตอนุรักษ์กลุ่มสถาปัตยกรรมและสิ่งปลูกสร้างแบบดั้งเดิมทรงคุณค่า” ในประเทศญี่ปุ่น ก็คงเป็นการยากสำหรับโอกาสที่ประเทศไทยจะคงเหลือไว้ซึ่งเขตพื้นที่อันมีอัตลักษณ์เฉพาะทางสถาปัตยกรรมและวัฒนธรรม

กล่าวได้ว่า “เขตอนุรักษ์กลุ่มสถาปัตยกรรมและสิ่งปลูกสร้างแบบดั้งเดิมทรงคุณค่า” ในประเทศญี่ปุ่น เป็นต้นแบบ (model) การอนุรักษ์เชิงก้าวหน้า ซึ่งหากวิเคราะห์และสังเคราะห์ โครงสร้างการจัดการ พัฒนาการในระดับต่างๆ และมุมมองทัศนคติของผู้เกี่ยวข้อง ก็จะสามารถนำมาใช้เป็นแนวคิด

อ้างอิง เพื่อการอนุรักษ์สถาปัตยกรรมในประเทศไทย ภายใต้เงื่อนไขบริบทของประเทศไทย ได้อย่างเหมาะสม

1.2 วัตถุประสงค์

- 5) เพื่อศึกษาโครงสร้างการจัดการ “เขตอนุรักษ์สถาปัตยกรรมทรงคุณค่า”
- 6) เพื่อศึกษาพัฒนาการในระดับต่างๆ ของ “เขตอนุรักษ์สถาปัตยกรรมทรงคุณค่า”
- 7) เพื่อศึกษามุมมองทัศนคติของผู้เกี่ยวข้องที่มีต่อ “เขตอนุรักษ์สถาปัตยกรรมทรงคุณค่า”
- 8) เพื่อศึกษาแนวทางการประยุกต์แนวคิด “เขตอนุรักษ์กลุ่มสถาปัตยกรรมทรงคุณค่า” สำหรับการบริหารจัดการชุมชนดั้งเดิมของประเทศไทยในมิติต่าง ๆ

1.3 ขั้นตอนการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (qualitative research) ที่วิเคราะห์ข้อมูลซึ่งได้จากการวิจัยเชิงเอกสาร (documentary research) และการเก็บข้อมูลภาคสนามด้วยวิธีต่างๆ ทั้งการสัมภาษณ์ และการสังเกตในพื้นที่กรณีศึกษา เพื่อถอดบทเรียนและสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับระบบการบริหารจัดการ “เขตอนุรักษ์กลุ่มสถาปัตยกรรมทรงคุณค่า” หรือระบบ Denken ในประเทศญี่ปุ่น อันจะนำไปสู่การต่อยอดและการพัฒนาแนวทางการประยุกต์ใช้ในการบริหารจัดการชุมชนดั้งเดิมของประเทศไทยต่อไปในอนาคต

การวิจัยประกอบด้วยขั้นตอนการดำเนินการต่างๆ ดังต่อไปนี้

1) การทบทวนวรรณกรรมและเอกสารที่เกี่ยวข้อง

ขั้นตอนนี้เป็นการรวบรวมข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับ “เขตอนุรักษ์กลุ่มสถาปัตยกรรมทรงคุณค่า” เพื่อสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับแนวคิดพื้นฐาน ที่มาและความสำคัญ กระบวนการดำเนินงาน สถานการณ์ ความก้าวหน้าในการจัดทำพื้นที่ “เขตอนุรักษ์กลุ่มสถาปัตยกรรมทรงคุณค่า” ของประเทศญี่ปุ่น และโครงสร้างผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในการบริหารจัดการพื้นที่

สำหรับการทบทวนวรรณกรรมและเอกสารต่าง ๆ นั้นจะทำการทบทวนจากการรวบรวมข้อมูลเอกสารขั้นต้น (ภาษาญี่ปุ่น) และเอกสารชั้นรองที่เกี่ยวข้อง จากฐานข้อมูลต่างๆ ดังนี้

(1) ข้อมูลออนไลน์ผ่านเว็บไซต์ของสำนักงานวัฒนธรรม ประเทศญี่ปุ่น (<http://www.bunka.nii.ac.jp/> และ denken.gr.jp)

(2) ข้อมูลออนไลน์ผ่านเว็บไซต์ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่ดูแล “เขตอนุรักษ์กลุ่มสถาปัตยกรรมทรงคุณค่า” (3) เอกสารรายงานผลการศึกษาพิจารณาขึ้นทะเบียน “เขตอนุรักษ์กลุ่มสถาปัตยกรรมทรงคุณค่า” ของพื้นที่ต่าง ๆ (4) เอกสารอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับ “เขตอนุรักษ์กลุ่มสถาปัตยกรรมทรงคุณค่า”

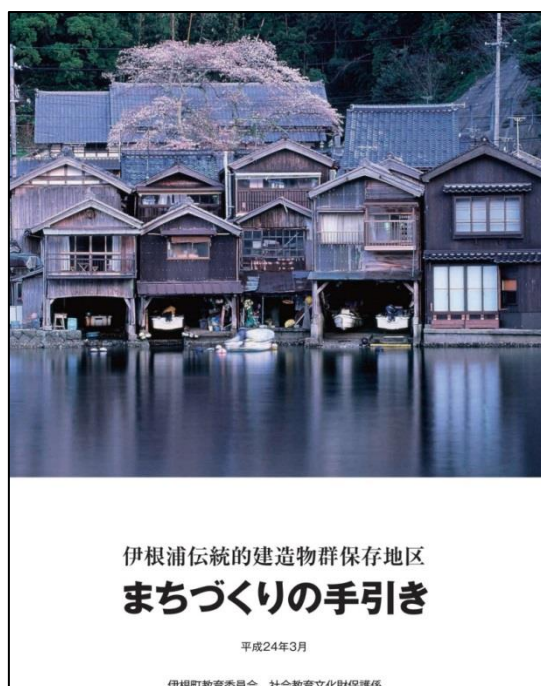
ทั้งนี้ภายหลังจากการรวบรวมข้อมูลพบว่า เอกสารข้อมูลเกี่ยวกับ Denken สามารถจำแนกออกได้เป็น 3 ประเภท ได้แก่

(1) เอกสารประเภท หนังสือ เป็นหนังสือรวบรวมรายชื่อ “เขตอนุรักษ์กลุ่มสถาปัตยกรรมทรงคุณค่า” ในประเทศญี่ปุ่น จัดทำโดยสำนักงานวัฒนธรรม มีเฉพาะภาษาญี่ปุ่น ซึ่งพิมพ์เผยแพร่ทุกปี เพื่อให้ข้อมูล “เขตอนุรักษ์กลุ่มสถาปัตยกรรมทรงคุณค่า” ที่เพิ่มขึ้นทุกปี โดยมีข้อมูลประกอบไปด้วย โครงสร้างและขั้นตอนการดำเนินงานเพื่อดูแลจัดการ “เขตอนุรักษ์กลุ่มสถาปัตยกรรมทรงคุณค่า” และรายละเอียดเบื้องต้นของพื้นที่ “เขตอนุรักษ์กลุ่มสถาปัตยกรรมทรงคุณค่า”

(2) หนังสือรายงานแสดงผลการสำรวจเพื่อเตรียมขึ้นทะเบียน “เขตอนุรักษ์กลุ่มสถาปัตยกรรมทรงคุณค่า” ที่จัดทำขึ้นในแต่ละพื้นที่ โดยคณะสำรวจวิจัย ที่แต่งตั้งโดยสำนักงานวัฒนธรรม มีเฉพาะภาษาญี่ปุ่น ประกอบไปด้วย รายงานผลการสำรวจที่ครอบคลุมเนื้อหา ที่มาและความสำคัญในการจัดทำงานสำรวจเพื่อขึ้นทะเบียน “เขตอนุรักษ์กลุ่มสถาปัตยกรรมทรงคุณค่า” ผลการสำรวจข้อมูลทางประวัติศาสตร์ สังคม และเศรษฐกิจ ผลการสำรวจข้อมูลมรดกวัฒนธรรมที่จำต้องได้และจับต้องไม่ได้ (รวมผลการสำรวจอาคารและสิ่งปลูกสร้างทรงคุณค่า) รายงานข้อเสนอแผนพัฒนาภายในพื้นที่ ครอบคลุมเนื้อหาของแผนการจัดการทั่วไปภายในพื้นที่ แผนการจัดการป้องกันภัยพิบัติต่างๆ แผนการจัดการงานสื่อข้อมูลความรู้

(3) งานวิจัยเกี่ยวกับ “เขตอนุรักษ์กลุ่มสถาปัตยกรรมทรงคุณค่า” ในประเทศญี่ปุ่น จากการสืบค้นบทความวิจัยในวารสารวิชาการต่างๆ สามารถจำแนกลักษณะประเด็นการวิจัยได้เป็น กลุ่มงานวิจัยเกี่ยวกับแนวทางการจัดการ “เขตอนุรักษ์กลุ่มสถาปัตยกรรมทรงคุณค่า” ภายในแต่ละพื้นที่ กลุ่มงานวิจัยเกี่ยวกับการประเมินผลทางภูมิทัศน์ของ “เขตอนุรักษ์กลุ่มสถาปัตยกรรมทรงคุณค่า” ภายในแต่ละพื้นที่ กลุ่มงานวิจัยเกี่ยวกับการประเมินผลของแผนการจัดการด้านต่างๆ ภายใน “เขตอนุรักษ์กลุ่มสถาปัตยกรรมทรงคุณค่า” แต่ละพื้นที่

อย่างไรก็ตามไม่ปรากฏว่ามีหนังสือ เอกสาร หรืองานวิจัย ที่เกี่ยวกับการสรุปภาพรวมหรือประเมินผลของภาพรวมที่เกิดขึ้นของ “เขตอนุรักษ์กลุ่มสถาปัตยกรรมทรงคุณค่า” ทั้งประเทศ และไม่มีประเด็นเกี่ยวกับการเปรียบเทียบ “เขตอนุรักษ์กลุ่มสถาปัตยกรรมทรงคุณค่า” ในประเทศญี่ปุ่น กับระบบงานอนุรักษ์ที่ใกล้เคียงในประเทศอื่น แต่อย่างใด

【伊根町伊根浦伝統的建造物群保存地区関係例規集】

伊根町伝統的建造物群保存地区保存条例

伊根町伝統的建造物群保存地区施行規則

伊根町伊根浦伝統的建造物群保存地区補助金交付要綱

伊根町伊根浦伝統的建造物群保存地区保存計画

รูปที่ 2 ตัวอย่างรายงานการขอขึ้นทะเบียนเป็น
เขตอนุรักษ์สถาปัตยกรรมทรงคุณค่าและเอกสารประกอบ

← → ↺ www.denken.gr.jp

全国伝統的建造物群保存地区協議会 (伝建協 でんけんきょう)

HOME 伝建協とは アーカイブ 伝建資料室 English

平成22年度(2010)伝統的建造物群保存地区台帳

伝建台帳

地区ブロック

北海道・東北

函館市

写真/地図

平成23年度(2011)

平成22年度(2010)

道庁	北海道	記入日: H22. 4. 16
市町村	函館市	
地区名	函館市元町末広町	
保存指定年月日	H63.12.19	
指定年月日		
種別	地町	
面積 (ha)	14.5	
指定基準	(三)	

		1	2	3	4	5	
基本事項	条例	名称	函館市都市景観条例				
		公布日	H7.3.22				
	地区決定	最終交付日	H20.3.24				
		決定告示日	S63.12.19				
	保存計画	最終決定告示日					
		策定告示日	S63.12.19				
物件数	最終策訂日	H22.2.23					
	伝統的建造物 (建築物)	75	主屋56件, 蔵3件, 京町屋4件, 門6件, 塙6件				
	伝統的建造物 (工務物)	0					
	環境物件	25	掘削1件, 石垣18件, 土蔵1件, 密蔵5件				
関連条例	名称	函館市西部地区歴史的可及み基金の設置および管理に関する条例					
	公布日	H5.3.26	H10.4.1	H5.6.29			
関連指定等	指定指定等	建築物	史跡	名勝	天然記念物		
		国指定	3 (3棟)				
	地区内文化財数	国指定					
		国登録					

รูปที่ 3 ตัวอย่างข้อมูล“เขตอนุรักษ์กลุ่มสถาปัตยกรรมทรงคุณค่า” จาก www.denken. gr.jp

2) การเก็บข้อมูลภาคสนาม

ขั้นตอนนี้เป็นกรเก็บข้อมูลในพื้นที่ภาคสนามในเขตอนุรักษ์สถาปัตยกรรมทรงคุณค่าของประเทศญี่ปุ่น ทั้งในส่วนข้อมูลของสำนักงานวัฒนธรรม ซึ่งเป็นหน่วยงานรัฐส่วนกลางที่ทำหน้าที่ดูแล “เขตอนุรักษ์กลุ่มสถาปัตยกรรมทรงคุณค่า” และพื้นที่กรณีศึกษาจำนวน 6 แห่ง ทั้งนี้ในการเก็บข้อมูลภาคสนามนั้นใช้วิธีการสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้างคำถามประกอบการสังเกตการณ์ภายในพื้นที่การศึกษา

การเก็บข้อมูลภาคสนามสามารถจำแนกได้เป็น 2 ส่วนตามกลุ่มบุคคลผู้มีส่วนเกี่ยวข้องได้แก่

(1) การสัมภาษณ์เจ้าหน้าที่ประจำสำนักงานวัฒนธรรมประเทศญี่ปุ่น ในพื้นที่ส่วนกลางและพื้นที่ส่วนภูมิภาค การสัมภาษณ์ในขั้นตอนนี้จะเป็นการสัมภาษณ์ในประเด็นต่าง ๆ ตั้งแต่ ที่มาและความสำคัญของกระบวนการกำหนด “เขตอนุรักษ์กลุ่มสถาปัตยกรรมทรงคุณค่า” บทบาทของผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในขั้นตอนต่าง ๆ บทบาทขององค์กรภาครัฐ และผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในการบริหารจัดการพื้นที่ นโยบายการบริหารจัดการพื้นที่ กระบวนการพัฒนา ข้อดี ข้อเสีย ตลอดจนอุปสรรคในการดำเนินงาน ทั้งนี้ในการสัมภาษณ์เจ้าหน้าที่ประจำสำนักงานวัฒนธรรมประเทศญี่ปุ่นนั้นจะทำให้เกิดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับระบบบริหารจัดการ “เขตอนุรักษ์กลุ่มสถาปัตยกรรมทรงคุณค่า” ในระดับมหภาค โดยเฉพาะในเรื่องของโครงสร้างการบริหารจัดการ กระบวนการจัดการ และบทบาท หน้าที่ของภาครัฐที่มีต่อการบริหารจัดการ “เขตอนุรักษ์กลุ่มสถาปัตยกรรมทรงคุณค่า” ของประเทศญี่ปุ่น

(2) การลงสำรวจภาคสนามในพื้นที่ “เขตอนุรักษ์กลุ่มสถาปัตยกรรมทรงคุณค่า” ที่เป็นพื้นที่กรณีศึกษา ซึ่งขั้นตอนนี้จะเป็นการเก็บข้อมูลในพื้นที่กรณีศึกษาจริง โดยใช้วิธีการสัมภาษณ์และสังเกตการณ์ชาวบ้าน ตลอดจนหน่วยงานส่วนท้องถิ่นที่เกี่ยวข้อง เพื่อสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชนในการบริหารจัดการเขตอนุรักษ์สถาปัตยกรรมทรงคุณค่า ทั้งนี้ในการสัมภาษณ์สามารถกำหนดประเด็นการสัมภาษณ์ได้ดังต่อไปนี้

(ก) ประวัติความเป็นมา และพัฒนาการของ “เขตอนุรักษ์กลุ่มสถาปัตยกรรมทรงคุณค่า”

(ข) การมีส่วนร่วมของชุมชนในการบริหารจัดการ “เขตอนุรักษ์กลุ่มสถาปัตยกรรมทรงคุณค่า”

(ค) แนวทางการบริหารจัดการพื้นที่ “เขตอนุรักษ์กลุ่มสถาปัตยกรรมทรงคุณค่า” ภายในชุมชน

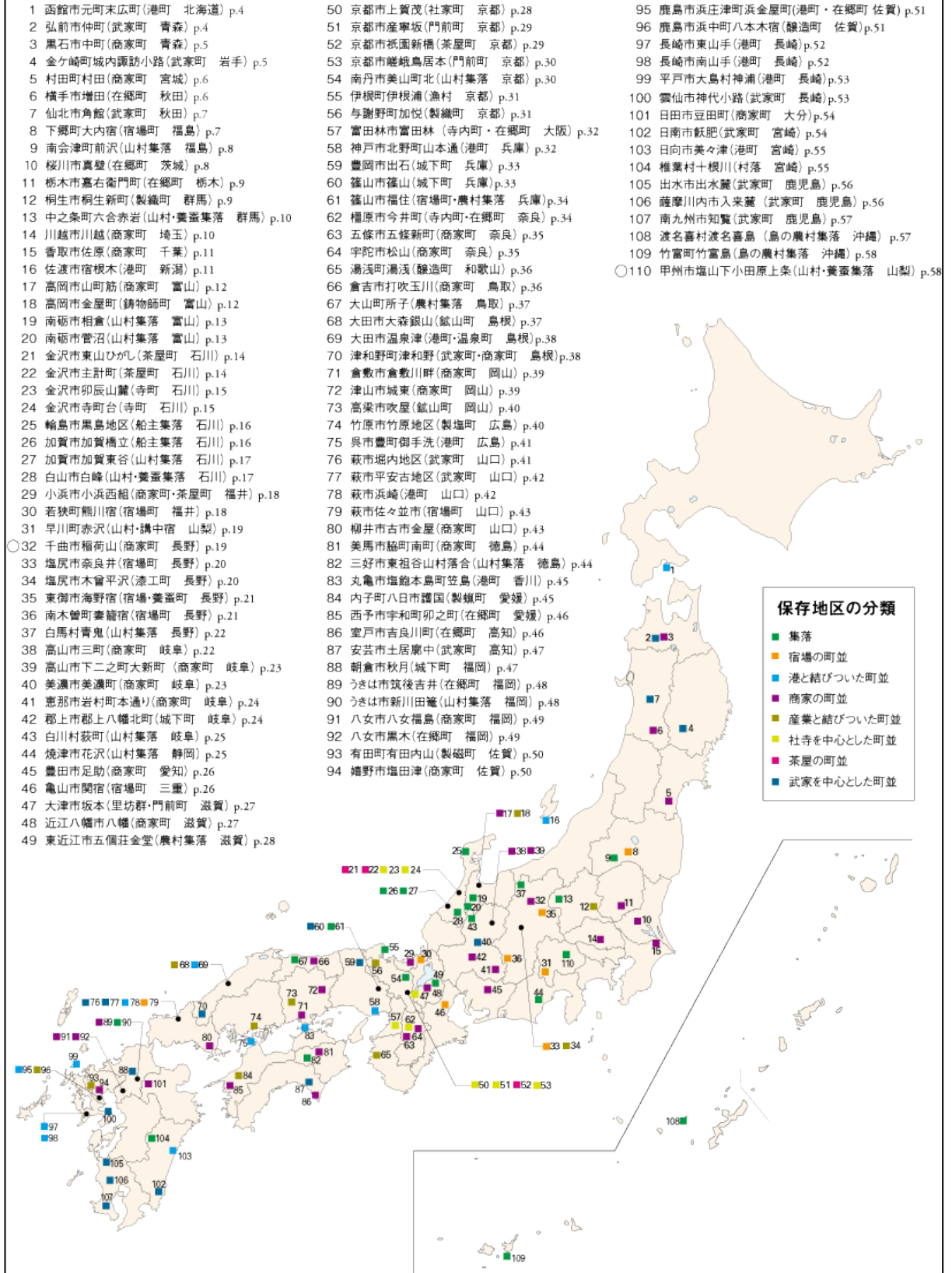
(ง) ทิศนคติและมุมมองที่มีต่อการบริหารจัดการ “เขตอนุรักษ์กลุ่มสถาปัตยกรรมทรงคุณค่า”

保存整備の急がれる保存地区

全国伝統的建造物群保存地区協議会

平成27年(2015) 4月1日現在

○=今年度追加地区

รูปที่ 4 แผนที่แสดงเขตอนุรักษ์สถาปัตยกรรมทรงคุณค่าในประเทศญี่ปุ่น จำนวน 115 แห่ง

3) การวิเคราะห์และสังเคราะห์ข้อมูล

ภายหลังจากการทบทวนวรรณกรรมและเก็บข้อมูลภาคสนาม ผู้วิจัยจะดำเนินการถอดเทปข้อมูลที่ได้จากการสำรวจภาคสนามและทำการวิเคราะห์ สังเคราะห์ข้อมูลเพื่อถอดบทเรียนที่ได้ในประเด็นต่าง ๆ ดังต่อไปนี้

(1) โครงสร้างการบริหารจัดการ “เขตอนุรักษ์กลุ่มสถาปัตยกรรมทรงคุณค่า” ในประเทศญี่ปุ่น ที่แสดงให้เห็นโครงสร้างและบทบาทหน้าที่ของแต่ละภาคส่วน ทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน และชุมชน

(2) ระบบการบริหารจัดการ “เขตอนุรักษ์กลุ่มสถาปัตยกรรมทรงคุณค่า” ในประเทศญี่ปุ่น ที่แสดงให้เห็นกระบวนการบริหารจัดการในด้านต่าง ๆ อาทิ ด้านงบประมาณ ด้านกฎหมาย ด้านขั้นตอนการบริหารจัดการ

(3) พัฒนาการในระดับต่าง ๆ ของ “เขตอนุรักษ์กลุ่มสถาปัตยกรรมทรงคุณค่า” ในประเทศญี่ปุ่น ที่สะท้อนให้เห็นถึงข้อดี ข้อเสีย และเงื่อนไขของแนวคิดการบริหารจัดการ “เขตอนุรักษ์กลุ่มสถาปัตยกรรมทรงคุณค่า”

(4) มุมมองทัศนคติของผู้เกี่ยวข้องที่มีต่อ “เขตอนุรักษ์กลุ่มสถาปัตยกรรมทรงคุณค่า” ในประเทศญี่ปุ่น ทั้งในส่วนของภาครัฐและภาคเอกชน

4) การสัมภาษณ์เชิงลึกเพื่อศึกษาแนวทางการประยุกต์ใช้แนวคิด “เขตอนุรักษ์กลุ่มสถาปัตยกรรมทรงคุณค่า” ของประเทศญี่ปุ่น ในบริบทของสังคม

ขั้นตอนนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อให้บทเรียนที่ได้จากการศึกษาและวิจัยครั้งนี้ สามารถนำไปประยุกต์ใช้ได้อย่างสอดคล้องกับบริบทของประเทศไทย โดยการจัดทำแนวทางการประยุกต์ใช้แนวคิด “เขตอนุรักษ์กลุ่มสถาปัตยกรรมทรงคุณค่า” ผู้วิจัยจะทำการสัมภาษณ์เชิงลึกนักวิชาการและผู้ทรงคุณวุฒิในด้านการท่องเที่ยว ด้านวัฒนธรรม ด้านการอนุรักษ์ชุมชน รวมจำนวนไม่เกิน 10 ท่าน ในประเด็นเงื่อนไข ข้อควรระวังในการบริหารจัดการชุมชนดั้งเดิมของประเทศไทย และบทเรียนที่ผ่านมาในการบริหารจัดการชุมชนดั้งเดิมในประเทศไทย ทั้งนี้เมื่อได้ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ผู้วิจัยจะดำเนินการวิเคราะห์ความสอดคล้องและเงื่อนไขในการประยุกต์แนวคิด “เขตอนุรักษ์กลุ่มสถาปัตยกรรมทรงคุณค่า” ของประเทศญี่ปุ่น ในประเทศไทย

5) การสัมมนาเพื่อแลกเปลี่ยนและประมวลความคิดเห็น

ขั้นตอนนี้เป็นการจัดสัมมนาเพื่อนำบทเรียนที่ได้จากการศึกษาวิจัยครั้งนี้มาแลกเปลี่ยนกับนักวิชาการ ชุมชน และภาคีอื่น ๆ ที่มีความสนใจ เพื่อเผยแพร่องค์ความรู้ที่ได้จากการศึกษาวิจัยครั้งนี้ ควบคู่กับการแลกเปลี่ยนสถานการณ์ปัจจุบัน ความคิดเห็น ข้อพึงระวัง ตลอดจนแง่มุมและทัศนคติต่าง ๆ ในการบริหารจัดการชุมชนดั้งเดิมภายในประเทศ โดยผลที่ได้จากการสัมมนานำไปสู่การปรับปรุงแนวทางการประยุกต์ใช้ “เขตอนุรักษ์กลุ่มสถาปัตยกรรมทรงคุณค่า” ให้เกิดความเหมาะสมต่อไปในอนาคต

6) การสรุปผลการศึกษา

การสรุปผลการศึกษาเป็นขั้นตอนสุดท้าย โดยเป็นการประมวลองค์ความรู้จากกระบวนการทั้งหมด เพื่อให้เกิดความเข้าใจในลักษณะองค์รวมของ “เขตอนุรักษ์กลุ่มสถาปัตยกรรมทรงคุณค่า” ในประเทศญี่ปุ่น และข้อเสนอแนะแนวทางการประยุกต์ใช้แนวคิด “เขตอนุรักษ์กลุ่มสถาปัตยกรรมทรงคุณค่า” เพื่อการจัดการกลุ่มอาคารซึ่งเป็นมรดกวัฒนธรรมภายในชุมชนดั้งเดิมของประเทศไทยที่มีประสิทธิภาพ

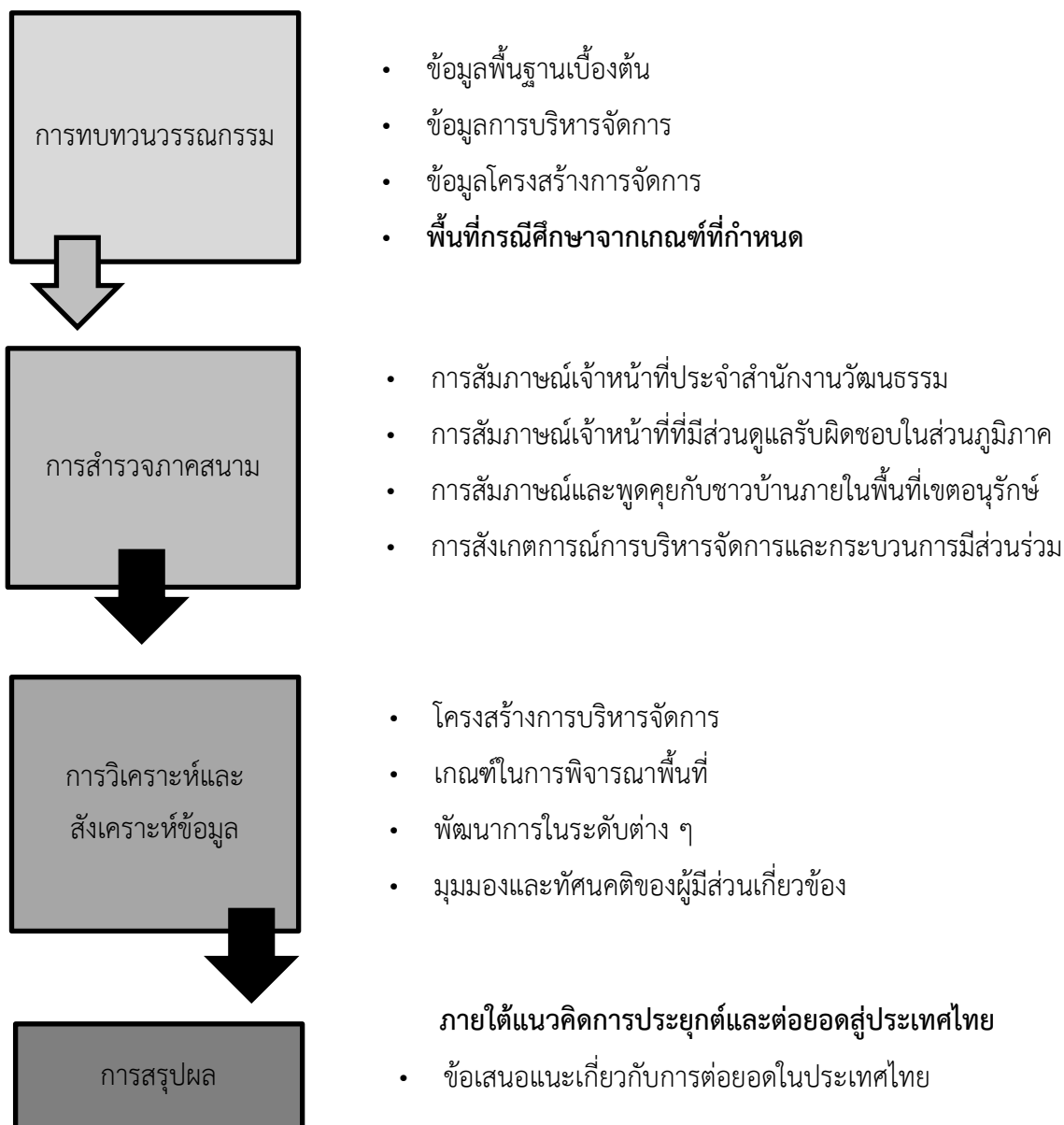
ทั้งนี้ในการสรุปผลการศึกษาจะทำการสรุปประเด็นต่าง ๆ ดังต่อไปนี้

(1) โครงสร้างการจัดการของ “เขตอนุรักษ์กลุ่มสถาปัตยกรรมทรงคุณค่า” ในประเทศญี่ปุ่น

(2) ปัจจัยที่ส่งผลต่อพัฒนาการ ของ “เขตอนุรักษ์กลุ่มสถาปัตยกรรมทรงคุณค่า” ในประเทศญี่ปุ่น

(3) มุมมองและทัศนคติของผู้เกี่ยวข้องที่มีต่อ “เขตอนุรักษ์กลุ่มสถาปัตยกรรมทรงคุณค่า” ในประเทศญี่ปุ่น

(4) มุมมองและทัศนคติของนักวิชาการตลอดจนผู้ทรงคุณวุฒิในการประยุกต์ใช้แนวคิด “เขตอนุรักษ์กลุ่มสถาปัตยกรรมทรงคุณค่า” ในบริบทของสังคมไทย

รูปที่ 5 แผนผังแสดงขั้นตอนการดำเนินงานวิจัย

1.4 พันธกรณีศึกษา

การศึกษาครั้งนี้จะทำการศึกษาโดยคัดเลือกพื้นที่กรณีศึกษาจาก “เขตอนุรักษ์กลุ่มสถาปัตยกรรมทรงคุณค่า” ในประเทศญี่ปุ่น (重要伝統的建造物群保存地区) จำนวน 115 แห่ง ทั้งนี้ในการคัดเลือกพื้นที่กรณีศึกษานั้น ผู้วิจัยได้ดำเนินการแบ่งกลุ่มประเภทของเขตอนุรักษ์สถาปัตยกรรมทรงคุณค่าออกเป็น 3 กลุ่มตามพัฒนาการเพื่อรองรับการท่องเที่ยวของพื้นที่ อันได้แก่

(1) เขตพื้นที่ซึ่งไม่มุ่งเน้นพัฒนาเพื่อรองรับกิจกรรมการท่องเที่ยว พื้นที่การศึกษาในกลุ่มนี้ หมายถึง “เขตอนุรักษ์กลุ่มสถาปัตยกรรมทรงคุณค่า” ที่ไม่ได้มีการปรับเปลี่ยนทางกายภาพเพื่อรองรับวัตถุประสงค์ในการท่องเที่ยว หรือไม่มีการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวในชุมชน หรือมีนโยบายส่งเสริมการท่องเที่ยวจากภาครัฐหรือองค์กรการปกครองส่วนท้องถิ่น

(2) เขตพื้นที่ซึ่งมีการพัฒนาเพื่อรองรับการท่องเที่ยวภายในภูมิภาค พื้นที่การศึกษาในกลุ่มนี้ หมายถึง “เขตอนุรักษ์กลุ่มสถาปัตยกรรมทรงคุณค่า” ที่ได้มีการพัฒนาระบบกายภาพภายในพื้นที่เพื่อรองรับกิจกรรมการท่องเที่ยว หรือ มีการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยว หรือมีนโยบายส่งเสริมการท่องเที่ยวจากภาครัฐหรือองค์กรการปกครองส่วนท้องถิ่น

(3) เขตพื้นที่ซึ่งมีการพัฒนาเพื่อรองรับการท่องเที่ยวภายใต้เกณฑ์พิจารณาประกาศขึ้นทะเบียนมรดกโลก พื้นที่การศึกษาในกลุ่มนี้ หมายถึง “เขตอนุรักษ์กลุ่มสถาปัตยกรรมทรงคุณค่า” ที่ได้รับการขึ้นทะเบียนหรืออยู่ในระหว่างการขอขึ้นทะเบียนเป็นแหล่งมรดกโลกจากองค์การการศึกษา วิทยาศาสตร์ และวัฒนธรรมแห่งสหประชาชาติ (United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization; UNESCO) ทั้งนี้จากการทบทวนสถานภาพของเขตอนุรักษ์สถาปัตยกรรมทรงคุณค่าของประเทศญี่ปุ่นเบื้องต้นพบว่า มีเขตอนุรักษ์สถาปัตยกรรมทรงคุณค่าในประเทศญี่ปุ่นที่เข้าเกณฑ์ในพื้นที่ศึกษากลุ่มนี้จำนวน 3 แห่ง โดยเป็นพื้นที่ที่ได้รับการขึ้นทะเบียนเป็นมรดกโลกแล้ว 1 แห่ง ได้แก่ “เขตอนุรักษ์กลุ่มสถาปัตยกรรมทรงคุณค่า” Shirakawa-mura Ogi-machi และเป็นพื้นที่ซึ่งอยู่ระหว่างขั้นตอนการขอขึ้นทะเบียนเป็นมรดกโลกอีก 2 แห่ง ได้แก่ “เขตอนุรักษ์กลุ่มสถาปัตยกรรมทรงคุณค่า” Nakanojo-machi Kuni-akaiwa และ “เขตอนุรักษ์กลุ่มสถาปัตยกรรมทรงคุณค่า” Ine-cho Ine-ura

อนึ่งสำหรับการคัดเลือกพื้นที่การศึกษาในแต่ละกลุ่มนั้น ผู้วิจัยจะทำการคัดเลือกพื้นที่ชุมชนจำนวนรวม 6 แห่งจากนิยามข้างต้นเพื่อใช้เป็นตัวแทนของแต่ละกลุ่มการศึกษา โดยในการพิจารณาเลือกนั้นจะพิจารณาถึงหลักเกณฑ์อื่น ๆ ประกอบดังต่อไปนี้

- (1) พื้นที่การศึกษาต้องกระจายตัวอยู่ในภูมิภาคต่าง ๆ ทั่วประเทศญี่ปุ่น
- (2) พื้นที่การศึกษาสามารถเดินทางเชื่อมต่อถึงกันภายในภูมิภาคได้
- (3) พื้นที่การศึกษาต้องมีบริบทสภาพแวดล้อมที่แตกต่างกัน กล่าวคือ มีทั้งเขตอนุรักษ์สถาปัตยกรรมทรงคุณค่าที่มีลักษณะภูมิทัศน์แบบเมือง และเขตอนุรักษ์สถาปัตยกรรมทรงคุณค่าที่มีลักษณะภูมิทัศน์แบบชนบท
- (4) พื้นที่การศึกษาต้องมีความแตกต่างกันในมิติของปีที่ขึ้นทะเบียน
- (5) พื้นที่การศึกษาสามารถเข้าถึงข้อมูลพื้นฐานเบื้องต้นได้

ทั้งนี้ภายหลังการพิจารณา “เขตอนุรักษ์กลุ่มสถาปัตยกรรมทรงคุณค่า” ทั้ง 115 แห่ง สามารถคัดเลือกพื้นที่การศึกษาจำนวน 6 แห่ง ดังรายละเอียดต่อไปนี้

ตารางที่ 1 ตารางแสดงรายละเอียดพื้นที่กรณีศึกษาเชิงลึก

ประเภท	ชื่อเขตอนุรักษ สถาปัตยกรรม ทรงคุณค่า	ประเภทเขต อนุรักษ	เมืองที่ตั้ง	ลักษณะบริบท สภาพแวดล้อม	ปีที่ขึ้น ทะเบียน (ค.ศ.)
เขตพื้นที่ซึ่งไม่มุ่งเน้นพัฒนาเพื่อ รองรับกิจกรรมการท่องเที่ยว	Sasayama-shi	เมืองการค้า	Hyogo	ภูมิทัศน์เมือง	2012
	Fukusumi	หมู่บ้าน ชนบท	Hyogo	ภูมิทัศน์ชนบท	2013
เขตพื้นที่ซึ่งมีการพัฒนาเพื่อ รองรับการท่องเที่ยวภายใน ภูมิภาค	Toyooka-shi	เมืองการค้า	Hyogo	ภูมิทัศน์เมือง	2007
	Izushi				
	Kitano	เมืองท่า	Kobe	ภูมิทัศน์เมือง	1979
	Miyama	หมู่บ้าน กลางหุบ	Kyoto	ภูมิทัศน์ชนบท	1993
เขตพื้นที่ซึ่งมีการพัฒนาเพื่อ รองรับการท่องเที่ยวภายใต้ เกณฑ์พิจารณาประกาศขึ้น ทะเบียนมรดกโลก	Ine-cho Ine- ura	หมู่บ้าน ชาวประมง	Kyoto	ภูมิทัศน์เมือง	2005

1.5 กรอบการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยที่มีจุดประสงค์เพื่อเรียนรู้รูปแบบการบริหารจัดการ “เขตอนุรักษกลุ่มสถาปัตยกรรมทรงคุณค่า” ซึ่งเป็นรูปแบบการบริหารจัดการชุมชนดั้งเดิมที่มีประสิทธิภาพรูปแบบหนึ่ง ทั้งนี้ในการดำเนินการวิจัยนั้นสามารถแบ่งกรอบการวิจัยได้เป็น 2 ส่วน กล่าวคือ

ส่วนที่ 1 การศึกษารูปแบบการบริหารจัดการ “เขตอนุรักษกลุ่มสถาปัตยกรรมทรงคุณค่า” ของประเทศญี่ปุ่นผ่านการวิจัยเชิงเอกสารและการลงสำรวจภาคสนาม โดยในการศึกษารูปแบบการบริหารจัดการ “เขตอนุรักษกลุ่มสถาปัตยกรรมทรงคุณค่า” นั้นสามารถจำแนกได้เป็น 2 ระดับ กล่าวคือ ระดับมหภาค ซึ่งครอบคลุมข้อมูลในเรื่องของโครงสร้างกระบวนการ ขั้นตอนการบริหารจัดการ และมาตรการต่าง ๆ ในการบริหารจัดการพื้นที่ และระดับจุลภาคซึ่งครอบคลุมข้อมูลในส่วนของการมีส่วนร่วมและลักษณะการบริหารจัดการภายในชุมชน ทั้งนี้เพื่อเรียนรู้ถึงกระบวนการ ปัจจัย ข้อดี ข้อเสีย เงื่อนไขการบริหารจัดการ ตลอดจนทัศนคติของผู้มีส่วนเกี่ยวข้องที่มีต่อรูปแบบการบริหารจัดการพื้นที่ในระดับต่าง ๆ

ส่วนที่ 2 การประยุกต์ใช้แนวคิดการบริหารจัดการพื้นที่ดังกล่าวที่ศึกษาได้ในส่วนที่ 1 ในบริบทของชุมชนดั้งเดิมในประเทศไทย ทั้งนี้เพื่อให้รูปแบบการบริหารจัดการพื้นที่ที่มีความ

สอดคล้องกับประเทศไทยซึ่งมีบริบทแตกต่างจากประเทศญี่ปุ่น จึงมีความจำเป็นที่ต้องศึกษาสถานการณ์ ตลอดจนเงื่อนไขและขีดจำกัดในการบริหารจัดการชุมชนดั้งเดิมในประเทศไทย เพื่อนำไปสู่การจัดทำบทเรียนและการพัฒนาแนวทางการประยุกต์ใช้รูปแบบการบริหารจัดการเขตอนุรักษ์กลุ่มอาคาร สถาปัตยกรรม และสิ่งปลูกสร้างดั้งเดิมทรงคุณค่าของประเทศญี่ปุ่นในประเทศไทยที่มีประสิทธิภาพต่อไป

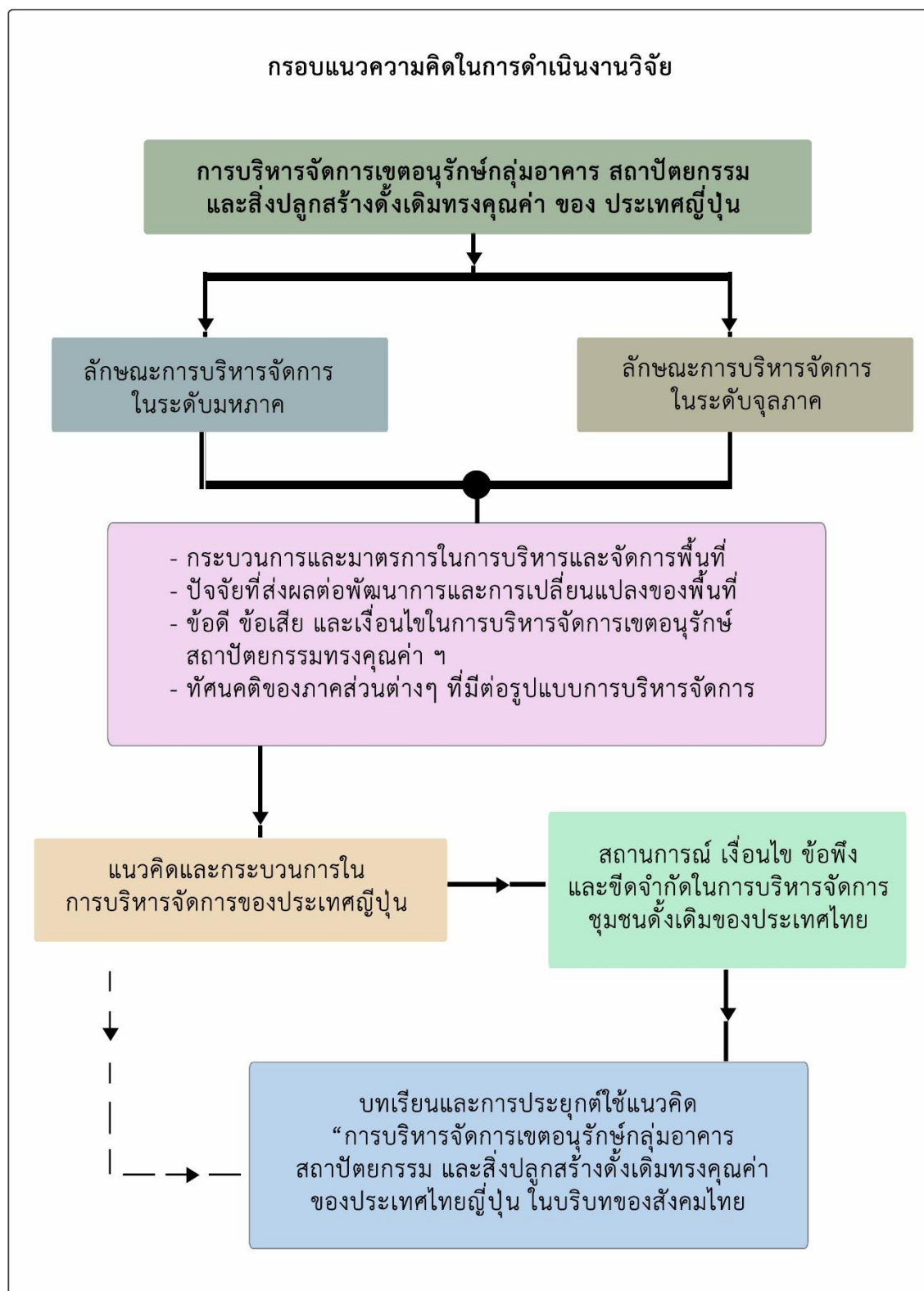
ทั้งนี้ การศึกษานี้ จำกัดขอบเขตในการวิจัย ได้แก่ โครงสร้างกระบวนการจัดการ “เขตอนุรักษ์กลุ่มสถาปัตยกรรมทรงคุณค่า” และ ความเห็นของผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง เพื่อให้เกิดความเข้าใจภาพรวม และโอกาสในการประยุกต์สู่งานอนุรักษ์ชุมชนในประเทศไทย ในระดับเบื้องต้น ไม่รวมไปถึงการศึกษาเชิงลึกในระดับต่างๆ ได้แก่

- การศึกษาเชิงลึกในลักษณะเปรียบเทียบระบบ “เขตอนุรักษ์กลุ่มสถาปัตยกรรมทรงคุณค่า” ในประเทศญี่ปุ่น กับระบบอื่นๆ ในประเทศไทย หรือในระดับสากล
- การศึกษาเชิงลึกในแง่กฎหมายมรดกวัฒนธรรมประเทศญี่ปุ่น
- การศึกษาเชิงลึกในการนำ ระบบ “เขตอนุรักษ์กลุ่มสถาปัตยกรรมทรงคุณค่า” ไปใช้เชิงปฏิบัติการจริงในแต่ละพื้นที่

1.6 ขีดจำกัดในการวิจัย

1) ข้อจำกัดด้านการเข้าถึงข้อมูลผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง: การสัมภาษณ์นักวิชาการ สามารถดำเนินการได้ด้วยเครือข่ายนักวิจัยที่รู้จักเป็นการส่วนตัว เช่นเดียวกับการนัดหมายเจ้าหน้าที่ท้องถิ่นและ ส่วนกลาง ที่จำเป็นต้องอาศัยเครือข่ายส่วนตัวเป็นหลัก แต่การสัมภาษณ์ชาวบ้านผู้อยู่อาศัยในเขตอนุรักษ์ฯ โดยตรงเป็นเรื่องที่ไม่สามารถดำเนินการได้ เนื่องจากคำตอบที่อาศัยความเห็นส่วนตัวของบุคคลอาจถูกมองถึงความไม่เป็นกลาง ดังนั้น การนัดหมายสัมภาษณ์ชาวบ้าน จึงต้องดำเนินการผ่านนักวิชาการ หรือเจ้าหน้าที่ท้องถิ่น ส่วนกลาง และเป็นในลักษณะการสัมภาษณ์กลุ่มคณะกรรมการชุมชน และผู้นำชุมชน

2) ข้อจำกัดด้านปริมาณข้อมูลกรณีศึกษา “เขตอนุรักษ์กลุ่มสถาปัตยกรรมทรงคุณค่า” ในพื้นที่ต่างๆ ผู้วิจัยสามารถรวบรวมข้อมูลรายงานการศึกษา “เขตอนุรักษ์กลุ่มสถาปัตยกรรมทรงคุณค่า ในแต่ละพื้นที่เป็นจำนวนมากกว่า 20 แห่ง อย่างไรก็ตาม การดำเนินงานสัมภาษณ์ในเชิงลึกจำเป็นต้องเปลี่ยนกรณีศึกษามาเป็นพื้นที่ตาม ตารางที่-1 ด้วยเหตุผลทางการติดต่อประสานงานเข้าสัมภาษณ์

รูปที่ 6 แผนภาพสรุปกรอบแนวคิดในการวิจัย

บทที่ 2

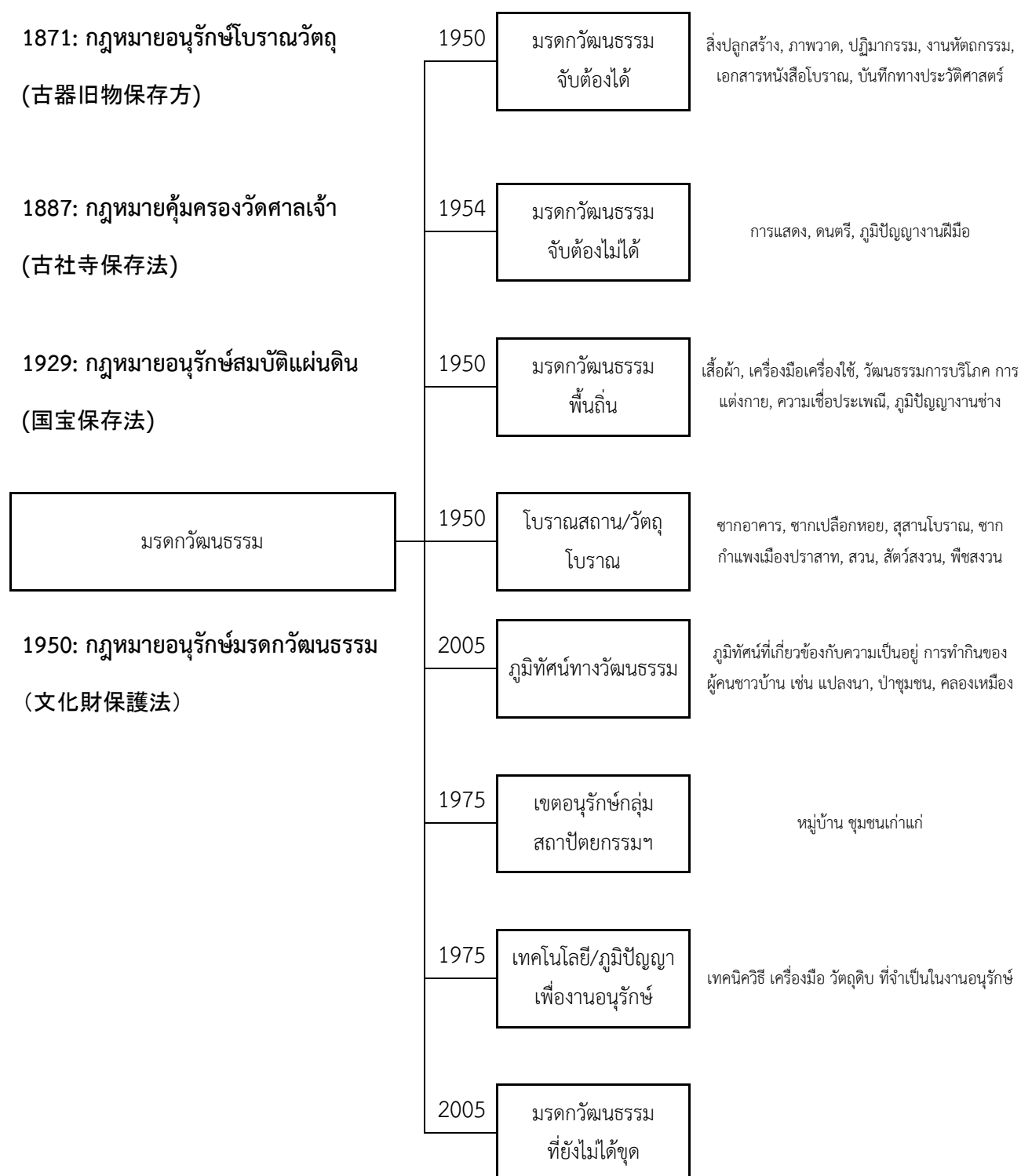
ข้อมูลเกี่ยวเนื่อง “เขตอนุรักษ์กลุ่มสถาปัตยกรรมทรงคุณค่า”

2.1 ที่มา

“เขตอนุรักษ์กลุ่มสถาปัตยกรรมและสิ่งปลูกสร้างแบบดั้งเดิมทรงคุณค่า” เกิดขึ้นมาในยุคสมัยที่พัฒนาการการเปลี่ยนแปลงสู่ความทันสมัยและการเปลี่ยนแปลงสู่ความเป็นเมืองเป็นไปอย่างเร่งรีบตามกระแสทุนนิยม เพื่อชะลอการเปลี่ยนแปลงและสูญหายไปของบ้านเรือนที่ทรงคุณค่าด้วยอัตลักษณ์ทางกายภาพเชิงพื้นที่ตามภูมิปัญญาดั้งเดิมด้วยแนวคิดเฉพาะทางภายใต้การตัดสินใจของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทั้งทางตรงทางอ้อม ผ่านกระบวนการต่างๆ จนได้รับการลงทะเบียนและประกาศเป็น “เขตอนุรักษ์กลุ่มสถาปัตยกรรมและสิ่งปลูกสร้างแบบดั้งเดิมทรงคุณค่า” เพื่อเข้าสู่กระบวนการควบคุมและสนับสนุนทั้งจากหน่วยงานปกครองส่วนกลาง ได้แก่ สำนักงานวัฒนธรรม สังกัดกระทรวงศึกษาธิการ และหน่วยงานปกครองส่วนท้องถิ่น ได้แก่ ตำบล เทศบาลในภูมิภาคนั้นๆ

“เขตอนุรักษ์กลุ่มสถาปัตยกรรมและสิ่งปลูกสร้างแบบดั้งเดิมทรงคุณค่า” ก้าวข้ามรูปแบบการอนุรักษ์แบบเป็นหลังเดี่ยวๆ มาสู่การอนุรักษ์กลุ่มอาคารสถาปัตยกรรมและสิ่งปลูกสร้าง รวมไปถึงสภาพแวดล้อมโดยรอบที่เกี่ยวข้องกับประวัติศาสตร์ที่มาสู่การดำเนินชีวิตของชาวบ้าน และสามารถสร้างแรงจูงใจด้านการอนุรักษ์ โดยการสนับสนุนในรูปแบบต่างๆ รับผิดชอบโดยทั้งหน่วยงานปกครองส่วนกลาง และหน่วยงานปกครองส่วนท้องถิ่น

ก้าวสำคัญของพัฒนาการอนุรักษ์สถาปัตยกรรมในประเทศญี่ปุ่น คือการขยายผลการอนุรักษ์จากระดับอาคารหลังเดี่ยว มาเป็นการอนุรักษ์ในระดับกลุ่มอาคารครอบคลุมทั้งบริเวณโดยรอบ โดยคำนึงถึงความสอดคล้องและต่อเนื่องทางภูมิทัศน์ของกลุ่มอาคารสถาปัตยกรรมและสิ่งปลูกสร้างต่างๆ ในละแวกพื้นที่เดียวกันทั้งหมด ตลอดจนให้ความสำคัญกับสภาพแวดล้อมที่มีผลกระทบต่อการรักษาวัฒนธรรมวิถีชีวิตที่เกี่ยวข้องด้วย การอนุรักษ์ในระดับกลุ่มอาคารสถาปัตยกรรมและสิ่งปลูกสร้างในระดับครอบคลุมบริเวณกว้างดังว่านี้เกิดขึ้นหลังจากมีการประกาศเขตพื้นที่เพื่อการอนุรักษ์ทางสถาปัตยกรรมในปีค.ศ. 1975 โดยสำนักงานวัฒนธรรม กระทรวงศึกษาธิการ ตามกฎหมายว่าด้วย “เขตอนุรักษ์กลุ่มสถาปัตยกรรมและสิ่งปลูกสร้างดั้งเดิมทรงคุณค่า” แตกต่างจากการประกาศผังเฉพาะทางผังเมือง โดยสำนักงานผังเมือง (Office of City Planning) กระทรวงการก่อสร้างและคมนาคม

หมายเหตุ: หมายเลขที่ระบุตรงรายชื่อ กฎหมาย หรือ ประเภทมรดกวัฒนธรรม คือ ปี ค.ศ. ที่มีการตรากฎหมาย หรือ
ปรับปรุงเพิ่มเติมมาตรา

รูปที่ 7 แผนผังแสดงโครงสร้าง “มรดกวัฒนธรรม” ในประเทศไทย

2.2 นิยามและรายละเอียดประกอบ

เอกสารฉบับภาษาอังกฤษ โดยสำนักงานวัฒนธรรม ประเทศญี่ปุ่น แปลความหมายของ Denken ว่า Preserved District แต่หากแปลขยายความตรงตามภาษาญี่ปุ่นแล้ว Denken = 伝建 มีสองนัยยะที่ต้องกล่าวถึง ได้แก่

Dentou-teki-Kenzoubutsu-gun-Hozon-Chiku 伝統的建造物群保存地区 และ Juuyou-Dentou-teki-Kenzoubutsu-gun-Hozon-Chiku 重要伝統的建造物群保存地区 โดยแปลตามตัวอักษรได้ดังนี้

Dentou-teki 伝統的 = ดั้งเดิม

Kenzoubutsu-gun 建造物群 = กลุ่มอาคารสถาปัตยกรรมและสิ่งปลูกสร้าง

Hozon 保存 = การอนุรักษ์

Chiku 地区 = เขต พื้นที่

Juuyou 重要 = ทรงคุณค่า

สามารถแปลความหมายโดยรวมอีกครั้งได้ดังนี้

Dentou-teki-Kenzoubutsu-gun-Hozon-Chiku 伝統的建造物群保存地区 หรือ เขตอนุรักษ์กลุ่มสถาปัตยกรรมและสิ่งปลูกสร้างดั้งเดิม และ Juuyou-Dentou-teki-Kenzoubutsu-gun-Hozon-Chiku 重要伝統的建造物群保存地区 หรือ เขตอนุรักษ์กลุ่มสถาปัตยกรรมและสิ่งปลูกสร้างดั้งเดิมทรงคุณค่า

“Dentou-teki-Kenzoubutsu-gun-Hozon-Chiku” 伝統的建造物群保存地区 “หรือ เขตอนุรักษ์กลุ่มสถาปัตยกรรมและสิ่งปลูกสร้างดั้งเดิม ถูกกำหนดขึ้นภายใต้ระเบียบในข้อที่ 1 และข้อที่ 2 ของกฎหมายอนุรักษ์มรดกวัฒนธรรมข้อที่ 143 โดยมีเนื้อหาดังนี้

“การกำหนดพื้นที่เพื่อจัดวางผังเฉพาะ ประกาศโดยหน่วยงานท้องถิ่น เพื่อการอนุรักษ์กลุ่มสถาปัตยกรรมและสิ่งปลูกสร้างที่ได้รับการพิจารณาว่ามีความแบบดั้งเดิมแท้ รวมถึงองค์ประกอบอื่นๆ นอกเหนือไปจากอาคารสิ่งปลูกสร้าง เช่น สภาพแวดล้อมที่เป็นส่วนประกอบในการคงลักษณะภูมิทัศน์ทางประวัติศาสตร์ภายในพื้นที่นั้นๆ ได้แก่ พื้นที่เพาะปลูก แม่น้ำ ภูเขา ป่า ทะเล” มีชื่อเรียกโดยย่อว่า

“DenkenChiku” 伝建地区 หรือ “เขตอนุรักษ์กลุ่มสถาปัตยกรรม”

“Juuyou-Dentou-teki-Kenzoubutsu-gun-Hozon-Chiku” 重要伝統的建造物群保存地区 หรือ เขตอนุรักษ์กลุ่มสถาปัตยกรรมและสิ่งปลูกสร้างดั้งเดิมทรงคุณค่า ได้รับการประกาศภายใต้กฎหมายอนุรักษ์มรดกวัฒนธรรมข้อที่ 144 โดยกระทรวงศึกษาธิการและวิทยาศาสตร์ เนื่องจากได้รับการพิจารณาแล้วว่ามีค่าแบบดั้งเดิมแท้และทรงคุณค่าเป็นพิเศษ สามารถขึ้นทะเบียนเป็นมรดกวัฒนธรรมของชาติได้ มีชื่อเรียกโดยย่อว่า “JuuDenken” 重伝建 หรือ “Denken” 伝建 หรือ “JuuDenkenChiku” 重伝建地区 หรือ “เขตอนุรักษ์กลุ่มสถาปัตยกรรมทรงคุณค่า”

“เขตอนุรักษ์กลุ่มสถาปัตยกรรมทรงคุณค่า” มีจุดเริ่มต้นจากกระแสความตื่นตัวและการตระหนักถึงความสำคัญของอาคารบ้านเรือนแบบดั้งเดิมตามหมู่บ้านและเมืองทั่วประเทศซึ่งถูกพัฒนาสู่ความทันสมัยและความเป็นเมือง อันส่งผลต่อการสูญเสียคุณค่าเชิงอัตลักษณ์และมรดกทางภูมิปัญญาที่สั่งสมมาจากรุ่นสู่รุ่นของผู้คนในหมู่บ้านทั้งส่วนเขตชนบทตามภูมิภาคและส่วนเขตเมือง เนื่องจากการเร่งพัฒนาที่ดินอย่างไม่มีระบบระเบียบ ทั้งเพื่อการฟื้นฟูสภาพเมืองและการกระตุ้นเศรษฐกิจภายหลังสงครามโลกครั้งที่สอง โดยเฉพาะในช่วงทศวรรษที่ 1960-1970 จนก่อให้เกิดการเคลื่อนไหวของกลุ่มนักวิชาการที่ตระหนักถึงคุณค่าทางอัตลักษณ์แบบดั้งเดิมนั้น ผลักดันให้หน่วยงานปกครองส่วนกลางและท้องถิ่นออกระเบียบเฉพาะเพื่อดำเนินมาตรการอนุรักษ์ดังกล่าว ตัวอย่างซึ่งเป็นรูปธรรมครั้งแรกที่ผลักดันให้เกิดการประกาศ “เขตอนุรักษ์กลุ่มสถาปัตยกรรมทรงคุณค่า” ขึ้นมา ได้แก่ความพยายามของนายกเทศมนตรีเมือง Nichinan ในการดำเนินการเคลื่อนไหวและผลักดันเพื่อให้เกิดการรื้อฟื้นและอนุรักษ์ทิวภูมิทัศน์เมืองและปราสาทในเขต Obi เมือง Nichinan จังหวัด Miyazaki ในช่วงต้นทศวรรษที่ 1970 ซึ่งเกิดขึ้นควบคู่ไปกับการปรับปรุงกฎหมายอนุรักษ์มรดกวัฒนธรรมในปี ค.ศ. 1975 ที่ระบุเพิ่มวัตถุประสงค์เพื่อการอนุรักษ์ภูมิทัศน์เมืองและย่านชุมชน ได้แก่ เขตเมืองรอบปราสาท เขตเมืองและหมู่บ้านพักแรม เขตเมืองหน้าวัด เขตเมือง และหมู่บ้านประมง เป็นต้น โดยส่วนของเขต Obi นั้น ได้รับการประกาศให้เป็น “เขตอนุรักษ์กลุ่มสถาปัตยกรรมทรงคุณค่า” ในวันที่ 18 พฤษภาคม ปี ค.ศ. 1977

“เขตอนุรักษ์กลุ่มสถาปัตยกรรมทรงคุณค่า” ถือเป็นก้าวใหญ่ของการปฏิวัติระบบการอนุรักษ์ทางสถาปัตยกรรม จากเดิมที่เน้นเฉพาะการอนุรักษ์อาคารสถาปัตยกรรมทรงคุณค่าทางประวัติศาสตร์เป็นหลักเพียงอย่างเดียว เป็นการพัฒนาการอนุรักษ์กลุ่มอาคารสิ่งปลูกสร้างและครอบคลุมพื้นที่ทรงคุณค่าทางประวัติศาสตร์ โดยจำเพาะเป็นหน่วยองค์ประกอบที่ชัดเจน ไม่ว่าจะเป็นตัวอาคารบ้านเรือน และสิ่งปลูกสร้างอื่นๆ ได้แก่ ถนน ซอย สะพาน กำแพง ศาลเจ้า เสา ป้าย ประติมากรรม พืชพันธุ์ ต้นไม้ เป็นต้น อีกทั้งแนวทาง “เขตอนุรักษ์กลุ่มสถาปัตยกรรมทรงคุณค่า” ยังคำนึงถึงผู้อยู่อาศัยเดิมเป็นหลัก โดยมีลักษณะการดำเนินงานภายใต้ความร่วมมือระหว่างชาวบ้าน นักวิชาการ และหน่วยงานท้องถิ่นนั้นๆ เป็นพื้นฐาน

2.3 ขั้นตอนและโครงสร้างการบริหารจัดการ

2.3.1 ขั้นตอนการขอขึ้นทะเบียนเพื่อประกาศเป็น “เขตอนุรักษ์กลุ่มสถาปัตยกรรมทรงคุณค่า”

กระบวนการเพื่อกำหนด “เขตอนุรักษ์กลุ่มสถาปัตยกรรมทรงคุณค่า” ประกอบไปด้วยการดำเนินงานของสองระดับหน่วยงานคู่ขนานกันไป ได้แก่ การดำเนินงานโดยหน่วยงานปกครองท้องถิ่น และคณะกรรมการการศึกษา (Board of Education) ระดับท้องถิ่น ในระดับเทศบาลตำบล และ เทศบาลเมือง ที่รับผิดชอบพื้นที่ในการกำหนด “เขตอนุรักษ์กลุ่มสถาปัตยกรรมทรงคุณค่า” และ การดำเนินงานโดยหน่วยงานปกครองส่วนกลาง คือ คณะกรรมการการศึกษาระดับจังหวัด และ สำนักงานวัฒนธรรม ซึ่งจะเป็นผู้ประกาศขึ้นทะเบียน “เขตอนุรักษ์กลุ่มสถาปัตยกรรมทรงคุณค่า” โดยมีขั้นตอนในแต่ละฝ่ายดังต่อไปนี้

1) การศึกษาเพื่อหามาตรการการอนุรักษ์

การศึกษาเพื่อหามาตรการการอนุรักษ์ คือขั้นตอนการการสำรวจและศึกษาประวัติที่มา ตลอดจนสภาพปัจจุบันของอาคารสถาปัตยกรรมและสิ่งปลูกสร้างต่างๆ ที่ประกอบขึ้นเป็นภูมิทัศน์ ย่านชุมชน หมู่บ้าน เมือง เพื่อประเมินคุณค่าเชิงประวัติศาสตร์ สังคมและวัฒนธรรม รวมไปถึงการสำรวจความคิดเห็นของชาวบ้าน เพื่อหาแนวทางจัดการปัญหาและประเด็นสำคัญจากมุมมองในกรณีที่จะมีการปรับปรุงลักษณะทางกายภาพชุมชน ตลอดจนการดำเนินงานพิจารณาภาพรวมของมาตรการการอนุรักษ์

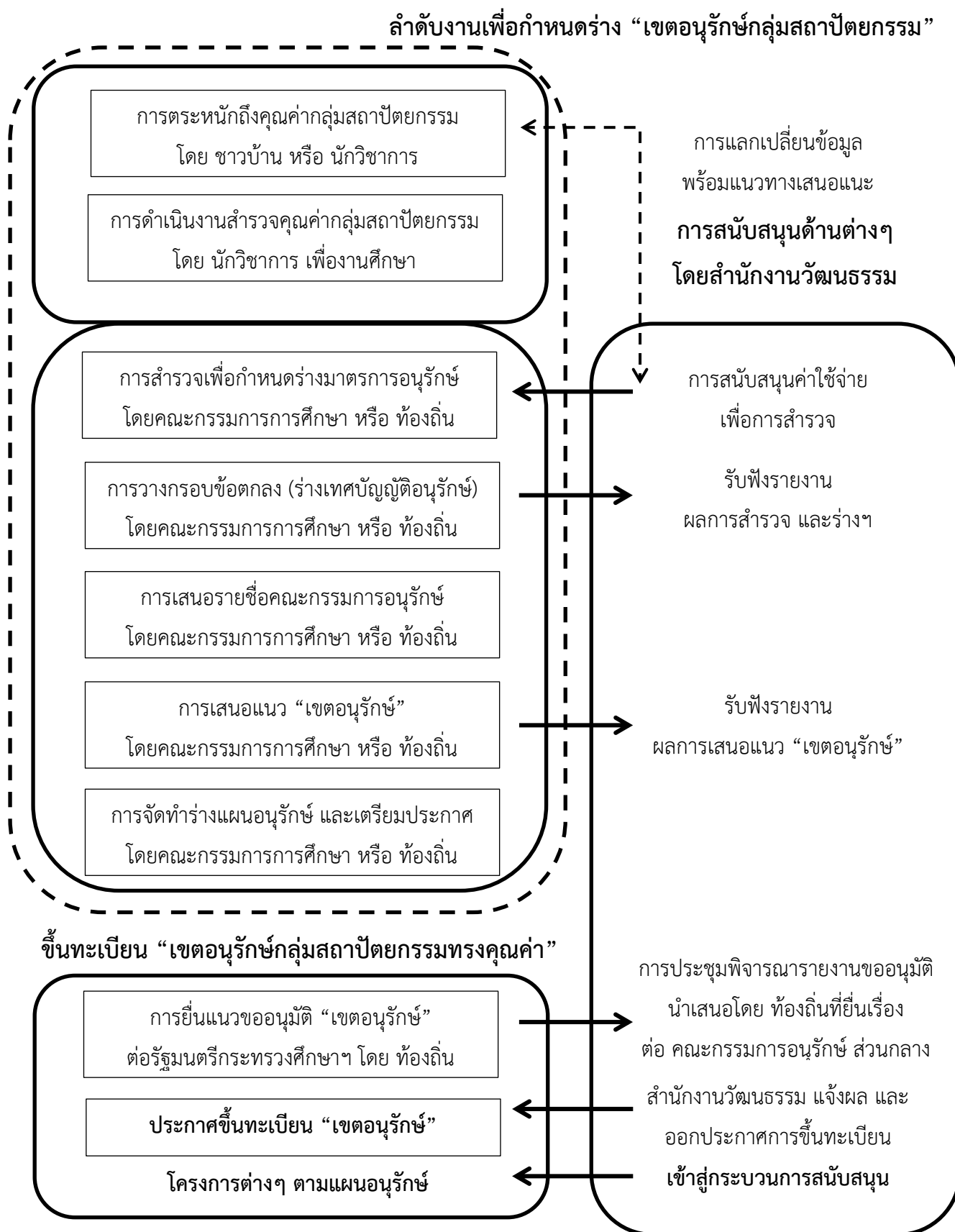
อย่างไรก็ตามด้วยพื้นฐานงานวิจัยและสำรวจ เพื่อพัฒนาองค์ความรู้ทางสถาปัตยกรรมและชุมชน มีย่านชุมชนศักยภาพหลายแห่งได้รับการสำรวจศึกษา โดยนักวิชาการมาพอสมควรแล้ว ซึ่งส่วนใหญ่แล้ว ผลของการศึกษาเหล่านี้ได้รับการอ้างอิง ในขั้นตอนการดำเนินงานเตรียมความพร้อมยื่นขอขึ้นทะเบียน “เขตอนุรักษ์กลุ่มสถาปัตยกรรมทรงคุณค่า” ต่อไป นอกจากนั้นยังมีบางกรณีที่หน่วยงานปกครองส่วนกลาง แลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารกับนักวิชาการ จนพบว่ามีย่านชุมชนศักยภาพอยู่ และเสนอให้นักวิชาการส่วนกลางลงพื้นที่สำรวจศึกษาเตรียมความพร้อมด้วยเช่นกัน

2) การร่างระเบียบขั้นตอนดำเนินแผนงานอนุรักษ์

การร่างระเบียบขั้นตอนดำเนินแผนงานอนุรักษ์ คือขั้นตอนการวางระเบียบขั้นตอนและแนวทางเชิงปฏิบัติการต่างๆ เพื่อสนับสนุนแผนงานอนุรักษ์ภายใน “เขตอนุรักษ์กลุ่มสถาปัตยกรรม” ได้แก่ การจัดเตรียมเอกสารแสดงแผนและผังการอนุรักษ์ แผนการกำหนด “เขตอนุรักษ์กลุ่มสถาปัตยกรรม” การตรวจสอบมาตรฐานและกฎหมายอาคาร รวมถึงแผนการเตรียมขออนุญาตในการปรับเปลี่ยนรูปแบบอาคาร แผนการช่วยเหลือด้านงบประมาณ และแผนการแต่งตั้งคณะกรรมการต่างๆ เป็นต้น

3) การแต่งตั้งคณะกรรมการอนุรักษ์ท้องถิ่น

การแต่งตั้งคณะกรรมการอนุรักษ์ท้องถิ่น คือขั้นตอนการแต่งตั้งคณะกรรมการอนุรักษ์ระดับท้องถิ่น ตามแผนการอนุรักษ์ เพื่อทำหน้าที่ในการพิจารณาตัดสินรายละเอียดของแนวทางตามแผนงานอนุรักษ์ และ กำหนด “เขตอนุรักษ์กลุ่มสถาปัตยกรรม” อันจะเป็นข้อมูลอ้างอิงเพื่อยื่นขอขึ้นทะเบียน “เขตอนุรักษ์กลุ่มสถาปัตยกรรมทรงคุณค่า” ต่อไป ตลอดจนมีหน้าที่พิจารณาตรวจสอบปัญหาและประเด็นสำคัญที่เกี่ยวกับงานด้านการอนุรักษ์ใน “เขตอนุรักษ์กลุ่มสถาปัตยกรรม” และ ร่วมประชุมกับคณะกรรมการการศึกษาท้องถิ่น ในบางโอกาสตามความจำเป็น

รูปที่ 8 แผนผังแสดงขั้นตอนและรายละเอียดการขึ้นทะเบียน “เขตอนุรักษ์กลุ่มสถาปัตยกรรมทรงคุณค่า”

4) การกำหนดเขตอนุรักษ์กลุ่มสถาปัตยกรรม

การกำหนด “เขตอนุรักษ์กลุ่มสถาปัตยกรรม” คือขั้นตอนการกำหนด “เขตอนุรักษ์กลุ่มสถาปัตยกรรมทรงคุณค่า” เพื่อเตรียมบังคับใช้ผังเฉพาะ เมื่อขึ้นทะเบียนเป็น “เขตอนุรักษ์กลุ่มสถาปัตยกรรมทรงคุณค่า” หากเป็นพื้นที่ภายในเขตเทศบาลให้ดำเนินงานโดยหน่วยงานปกครองส่วนท้องถิ่น หากเป็นพื้นที่ภายนอกเขตเทศบาลให้ดำเนินงานโดยคณะกรรมการการศึกษาของเขตปกครองส่วนท้องถิ่นนั้นๆ

5) การวางแผนงานอนุรักษ์

การวางแผนงานอนุรักษ์ คือขั้นตอนการวางแผนกำหนดแนวทางการอนุรักษ์ขั้นพื้นฐาน การจำแนกอาคารเพื่อการอนุรักษ์โดยเฉพาะ การวางแผนจัดการด้านการอนุรักษ์และด้านสิ่งแวดล้อมภายในพื้นที่ขึ้นทะเบียนเป็น “เขตอนุรักษ์กลุ่มสถาปัตยกรรมทรงคุณค่า” ได้แก่ งานติดตั้งป้ายข้อมูลรายละเอียด “เขตอนุรักษ์กลุ่มสถาปัตยกรรมทรงคุณค่า” งานวางแผนรองรับจัดการภัยพิบัติและงานก่อสร้างระบบสาธารณูปโภคและอาคารสาธารณะ เป็นต้น รวมถึงการกำหนดระดับขั้นของงบประมาณสนับสนุนแก่เจ้าของอาคารเพื่อการอนุรักษ์ซ่อมแซมปรับปรุง โดยทั่วไปแล้วภายในแผนงานอนุรักษ์ ต้องระบุมาตรฐานกระบวนการขออนุญาตก่อสร้าง มาตรฐานการปรับปรุงซ่อมแซมอาคาร มาตรฐานการปรับสภาพภูมิทัศน์ ทั้งนี้การดำเนินงานในขั้นตอนนี้อยู่ในความรับผิดชอบของคณะกรรมการการศึกษาท้องถิ่น

6) การออกระเบียบเพื่อผ่อนผันกฎหมายมาตรฐานการก่อสร้าง ในประเทศ

ญี่ปุ่น

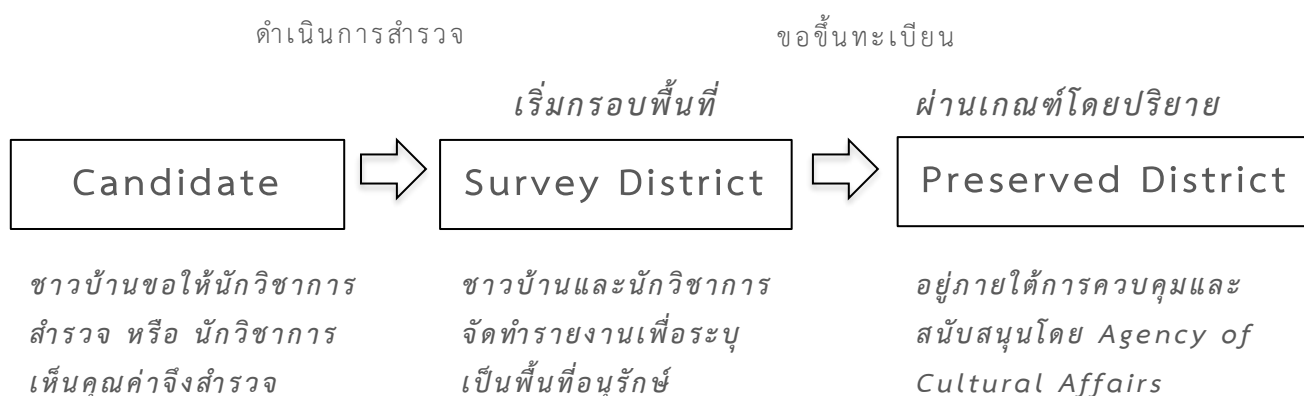
การออกระเบียบเพื่อผ่อนผันกฎหมายมาตรฐานการก่อสร้างในประเทศญี่ปุ่น คือขั้นตอนปฏิบัติโดยหน่วยงานส่วนท้องถิ่น ในการทำเรื่องขออนุญาตเป็นกรณีพิเศษไปยังกระทรวงที่ดิน สาธารณูปโภค การคมนาคม และการท่องเที่ยว (Ministry of Land, Infrastructure, Transport and Tourism) เพื่อขอผ่อนผันการดำเนินงานใดๆ ภายใน “เขตอนุรักษ์กลุ่มสถาปัตยกรรมทรงคุณค่า” ที่ไม่สอดคล้องกับกฎหมายมาตรฐานการก่อสร้าง (The building standard law of Japan) ได้แก่ กฎหมายควบคุมอาคาร กฎหมายด้านอัคคีภัย กฎหมายด้านการเปิดพื้นที่รับแสงสว่างและระบายอากาศ กฎหมายระยะถอยร่น และกฎหมายควบคุมความสูง เป็นต้น

7) การยื่นเรื่องเพื่อพิจารณา

การยื่นเรื่องเพื่อพิจารณาคือ ขั้นตอนสุดท้ายเพื่อยื่นเรื่องให้หน่วยงานปกครองส่วนกลางพิจารณาตัดสินว่า “เขตอนุรักษ์กลุ่มสถาปัตยกรรม” มี

คุณสมบัติพร้อมจะได้รับการประกาศขึ้นทะเบียนเป็น “เขตอนุรักษ์กลุ่มสถาปัตยกรรมทรงคุณค่า” หรือไม่ โดยหน่วยงานปกครองส่วนท้องถิ่นต้องดำเนินการรวบรวมรายงานทั้งหมดประกอบเอกสารเพื่อการพิจารณา ไปยังกระทรวงศึกษาธิการและวิทยาศาสตร์ (Minister of Education and Science)

ทั้งนี้หากหน่วยงานปกครองส่วนท้องถิ่น ดำเนินการจัดประชาพิจารณ์แล้ว ไม่ได้รับความยินยอมด้วยเสียงข้างมากจากชาวบ้านในท้องถิ่นนั้นๆ หรือหน่วยงานปกครองส่วนท้องถิ่นเห็นว่าไม่เหมาะสมก็อาจเกิดกรณีที่หน่วยงานปกครองส่วนท้องถิ่นตัดสินใจไม่ยื่นเรื่องเพื่อพิจารณา ดังเช่นกรณี “เขตอนุรักษ์กลุ่มสถาปัตยกรรม” ในเมือง Tomonoura Hiroshima

รูปที่ 9 แผนผังขั้นตอนแสดงลำดับขั้นตอนจากการสำรวจไปจนขึ้นทะเบียน “เขตอนุรักษ์กลุ่มสถาปัตยกรรมทรงคุณค่า”

2.3.2 มาตรการสนับสนุนภายใน “เขตอนุรักษ์กลุ่มสถาปัตยกรรมทรงคุณค่า”

1) การสนับสนุนด้านงบประมาณ

หน่วยงานปกครองส่วนกลางจะเป็นผู้สนับสนุนงบประมาณในขั้นตอนการศึกษาเบื้องต้นในระดับกำหนด “เขตอนุรักษ์กลุ่มสถาปัตยกรรม” ประกอบด้วยงานกำหนดร่างมาตรการการอนุรักษ์ และร่างงบประมาณตามแผนงานอนุรักษ์ เมื่อประกาศขึ้นทะเบียนเป็น “เขตอนุรักษ์กลุ่มสถาปัตยกรรมทรงคุณค่า”

2) การให้คำแนะนำ

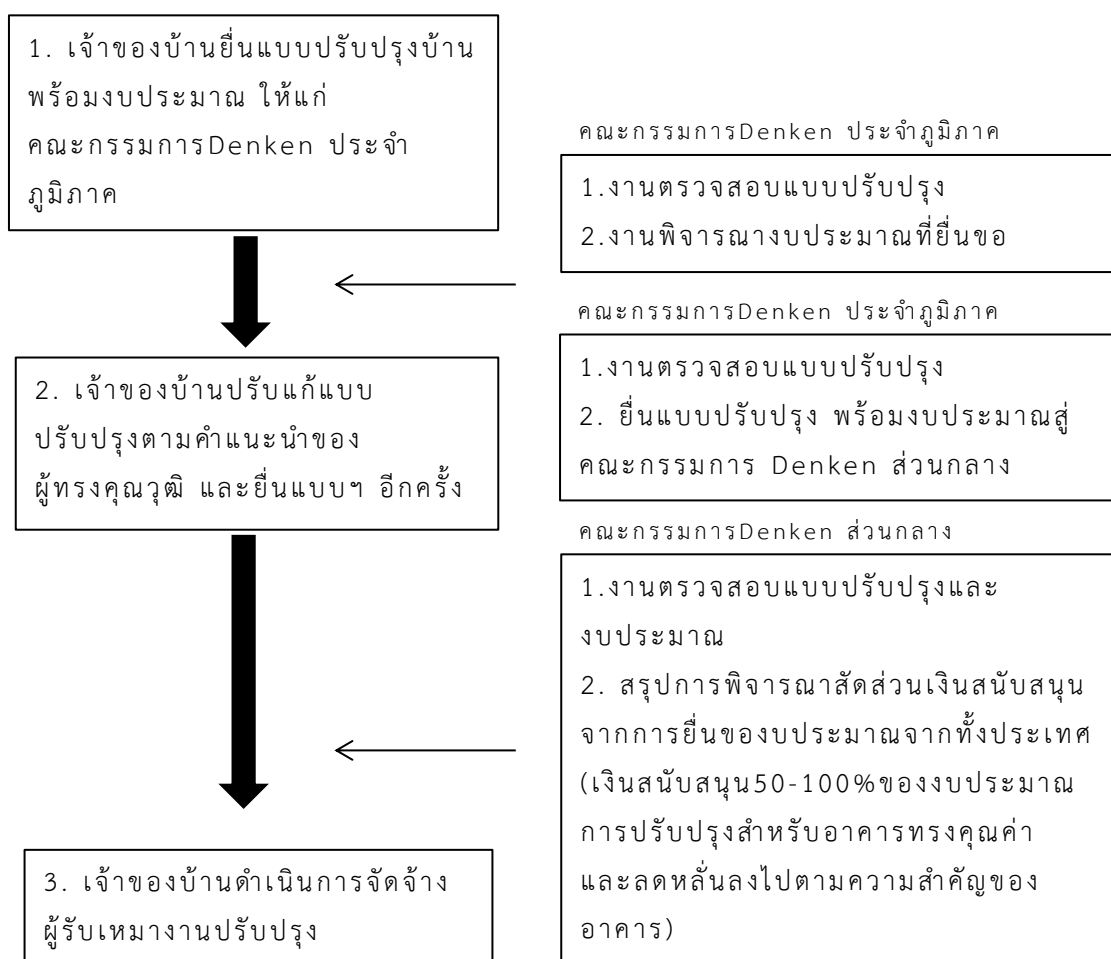
หน่วยงานปกครองส่วนกลางสามารถดำเนินการให้คำแนะนำได้ในทุกขั้นตอน และผู้อำนวยการของสำนักงานวัฒนธรรมมีหน้าที่รับรองรายงานสรุป หรือรายงานการ

ปรับปรุงเปลี่ยนแปลงเนื้อหาในร่างระเบียบขั้นตอนดำเนินงานอนุรักษ์ การกำหนด “เขตอนุรักษ์กลุ่มสถาปัตยกรรม” และแผนงานอนุรักษ์

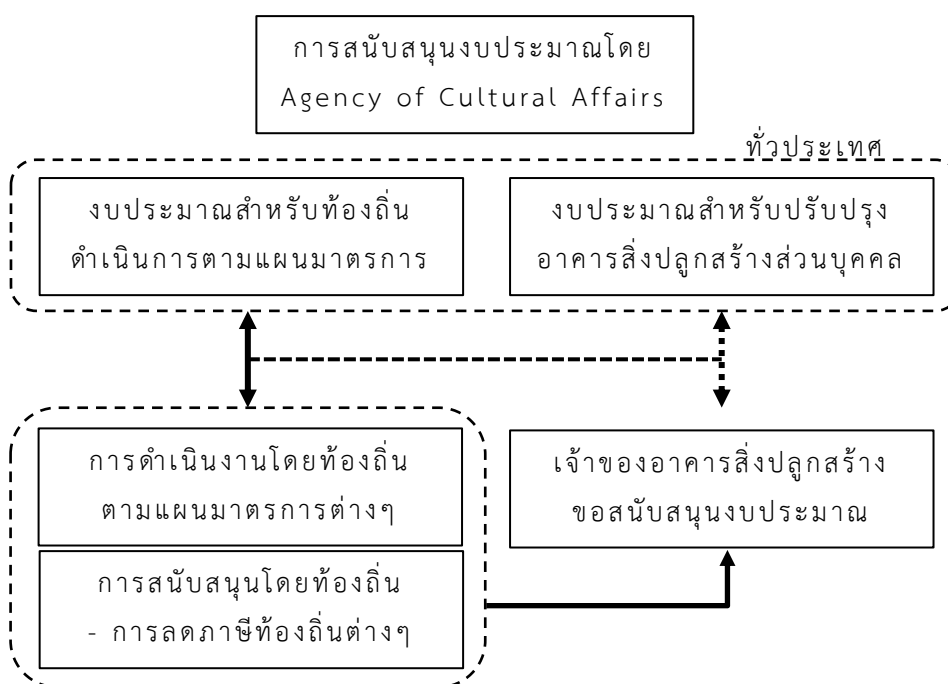
3) การพิจารณาเพื่อกำหนด “เขตกลุ่มอนุรักษ์สถาปัตยกรรมทรงคุณค่า” อย่างเป็นทางการ

สำนักงานวัฒนธรรม มีหน้าที่แต่งตั้งคณะกรรมการดำเนินงานพิจารณาตัดสินคุณสมบัติ “เขตอนุรักษ์กลุ่มสถาปัตยกรรม” เพื่อประกาศเป็น “เขตอนุรักษ์กลุ่มสถาปัตยกรรมทรงคุณค่า” โดยอ้างอิงจากเอกสารรายงาน รวมไปถึงการสัมภาษณ์ สอบถามรายละเอียดต่างๆ จากผู้เกี่ยวข้องโดยตรง

หลังจากนั้นหน่วยงานปกครองส่วนกลางจะออกประกาศผลการพิจารณาอย่างเป็นทางการ ตลอดจนการแจ้งประกาศดังกล่าวไปยังหน่วยงานปกครองส่วนท้องถิ่นนั้นๆ

รูปที่ 10 ลำดับขั้นตอน การขอรับการสนับสนุนจากส่วนกลาง เพื่อการปรับปรุงอาคารสิ่งปลูกสร้างส่วนบุคคล

รูปที่ 11 โครงสร้างการสนับสนุนภายในเขตอนุรักษ์สถาปัตยกรรมทรงคุณค่า

2.3.3 งบประมาณสนับสนุนการดำเนินงานภายใน “เขตอนุรักษ์กลุ่มสถาปัตยกรรมทรงคุณค่า”

งบประมาณสนับสนุนการดำเนินงานภายใน “เขตอนุรักษ์กลุ่มสถาปัตยกรรม” สามารถจำแนกลักษณะการสนับสนุนในประเภทต่างๆ ได้เป็น

- 1) **ประเภทที่ 1** หน่วยงานปกครองส่วนท้องถิ่นรับผิดชอบโดยตรง ได้แก่ งานปรับปรุงซ่อมแซมอาคารสถาปัตยกรรมและสิ่งปลูกสร้างสาธารณะทั่วไป งานปรับปรุงอาคารเฉพาะหลังพิเศษเพื่อรักษาสภาพภูมิทัศน์พื้นที่โดยรวม และงานวางมาตรการพร้อมดำเนินการป้องกันอัคคีภัย
- 2) **ประเภทที่ 2** เจ้าของหรือผู้ถือครองกรรมสิทธิ์สิ่งปลูกสร้างสามารถรับการสนับสนุนจากหน่วยงานปกครองส่วนท้องถิ่น ได้แก่ งานปรับปรุงซ่อมแซมอาคารสถาปัตยกรรมและสิ่งปลูกสร้าง
- 3) **ประเภทที่ 3** หน่วยงานปกครองส่วนท้องถิ่นดำเนินการตามแผนงานระยะยาว ได้แก่ การซื้อหรือเช่าอาคารสถาปัตยกรรมและสิ่งปลูกสร้าง งานปรับปรุงทางกายภาพเพื่อรักษาสภาพภูมิทัศน์พื้นที่โดยรวม และงานติดตั้งแผ่นป้ายแสดงข้อมูลต่างๆ
- 4) **ประเภทที่ 4** หน่วยงานปกครองส่วนกลางและท้องถิ่นประสานงานร่วมกัน ได้แก่ งานวางแผนและปฏิบัติการตามมาตรการยกเว้นภาษีรูปแบบต่างๆ ให้กับเจ้าของหรือผู้ถือครองสิ่งปลูกสร้าง

รายละเอียดประกอบเพิ่มเติมดังนี้

1) การสนับสนุนงบประมาณในการปรับปรุงซ่อมแซมอาคารสถาปัตยกรรมและสิ่งปลูกสร้าง

การปรับปรุงซ่อมแซมอาคารสถาปัตยกรรมและสิ่งปลูกสร้าง จำแนกลักษณะงานได้สองรูปแบบ คืองานปรับปรุงซ่อมแซมอาคารสถาปัตยกรรมและสิ่งปลูกสร้างเพื่อรื้อฟื้นสภาพ และงานปรับปรุงอาคารสถาปัตยกรรมและสิ่งปลูกสร้างเพื่อความกลมกลืนกับสภาพภูมิทัศน์

ในส่วนแรกสามารถแบ่งได้เป็นงานรักษาสภาพเดิมของอาคารสถาปัตยกรรมและสิ่งปลูกสร้าง งานบูรณะสภาพอาคารสถาปัตยกรรมและสิ่งปลูกสร้างทั่วไปและที่เสียหายอย่างรุนแรง รวมถึงงานปรับเสริมความแข็งแรงอาคารสถาปัตยกรรม และสิ่งปลูกสร้างด้วยโครงสร้างรับแผ่นดินไหว

ในส่วนที่สอง คืองานปรับปรุงเพื่อรักษาความกลมกลืนของสภาพภูมิทัศน์พื้นที่โดยรวม ได้แก่งานตกแต่งปรับปรุงรูปลักษณ์ภายนอกของอาคารสถาปัตยกรรมและสิ่งปลูกสร้าง ทั้งในส่วนที่ถือครองกรรมสิทธิ์โดยชาวบ้านและส่วนสาธารณะ รวมถึงอาคารสถาปัตยกรรมและสิ่งปลูกสร้างใหม่ เพื่อรักษาไว้ซึ่งความต่อเนื่องและสอดคล้องกันของสภาพภูมิทัศน์ภายใน “เขตอนุรักษ์กลุ่มสถาปัตยกรรมทรงคุณค่า”

2) การสนับสนุนงบประมาณในการซื้อหรือเช่าอาคารสถาปัตยกรรมและสิ่งปลูกสร้าง

ในกรณีที่มีความจำเป็นเร่งด่วนเพื่อการรักษาไว้ซึ่งที่ดินหรืออาคารสถาปัตยกรรมและสิ่งปลูกสร้างภายใน “เขตอนุรักษ์กลุ่มสถาปัตยกรรมทรงคุณค่า” หน่วยงานปกครองส่วนท้องถิ่นสามารถพิจารณาตามแผนงานอนุรักษ์ และสามารถดำเนินการซื้อหรือเช่า อาคารสถาปัตยกรรมและสิ่งปลูกสร้าง เพื่อบริหารจัดการต่อในฐานะสิ่งปลูกสร้างสาธารณะ ได้แก่ การใช้งานเพื่อการให้ข้อมูลความรู้และประชาสัมพันธ์ “เขตอนุรักษ์กลุ่มสถาปัตยกรรมทรงคุณค่า” การใช้งานเพื่อการประชุมชุมชน เป็นต้น

3) การสนับสนุนงบประมาณในงานวางมาตรการพร้อมดำเนินการป้องกันอัคคีภัย

เนื่องด้วยอาคารสถาปัตยกรรมและสิ่งปลูกสร้างภายใน “เขตอนุรักษ์กลุ่มสถาปัตยกรรมทรงคุณค่า” ประกอบไปด้วยอาคาร สถาปัตยกรรม สิ่งปลูกสร้าง ซึ่งมีองค์ประกอบวัสดุไม่เป็นหลัก การจัดเตรียมอุปกรณ์ป้องกันอัคคีภัย หรือสถานดับเพลิง ย่อย ถือเป็นเรื่องจำเป็นเร่งด่วน นอกจากนั้นแผนงานด้านมาตรการป้องกันอัคคีภัย ยังต้องทำควบคู่ไปกับการควบคุมปลวกและแมลงที่สร้างความเสียหายแก่อาคารสถาปัตยกรรมและสิ่งปลูกสร้าง หรืองานปรับปรุงซ่อมแซมโครงสร้างกำแพงหินที่ไม่แข็งแรง เป็นต้น

4) การสนับสนุนงบประมาณในงานติดตั้งแผ่นป้ายแสดงข้อมูลต่างๆ

หน่วยงานปกครองส่วนท้องถิ่น มีหน้าที่ในการจัดเตรียมและติดตั้งแผ่นป้ายแนะนำ แผ่นป้ายอธิบายให้ข้อมูลความรู้ต่างๆ ภายใน “เขตอนุรักษ์กลุ่มสถาปัตยกรรมทรงคุณค่า” เพื่อให้ประชาชนเข้าใจขอบเขตพื้นที่ ตำแหน่งที่ตั้งของ “เขตอนุรักษ์กลุ่มสถาปัตยกรรมทรงคุณค่า” ตลอดจนข้อมูลความรู้เกี่ยวกับอาคารสถาปัตยกรรมและสิ่งปลูกสร้าง

5) การสนับสนุนงบประมาณเพื่อลดภาระเจ้าของหรือผู้ถือครอง

มาตรการยกเว้นภาษีรูปแบบต่างๆ สำหรับเจ้าของหรือผู้ถือครองกรรมสิทธิ์อาคารสถาปัตยกรรมและสิ่งปลูกสร้าง สามารถจำแนกลักษณะงานได้สองรูปแบบ คือ

มาตรการดำเนินงานในส่วนการลดหย่อนภาษีที่จัดเก็บโดยหน่วยงานปกครองส่วนกลาง ได้แก่ การงดเว้นภาษีที่ดิน การลดหย่อนภาษีมรดกให้ถึงสามส่วนสิบของราคาประเมินที่ดินหรืออาคารสถาปัตยกรรมและสิ่งปลูกสร้าง

มาตรการดำเนินงานในส่วนการลดหย่อนภาษีที่จัดเก็บโดยหน่วยงานปกครองส่วนท้องถิ่น ได้แก่ การงดเว้นภาษีสินทรัพย์ถาวร (Fixed asset Tax) สำหรับอาคารสถาปัตยกรรมและสิ่งปลูกสร้าง และการงดเว้นหรือลดหย่อนภาษีสินทรัพย์ถาวรสำหรับที่ดินครอบคลุมบริเวณทั้งอาคารสถาปัตยกรรมและสิ่งปลูกสร้างดั้งเดิมทรงคุณค่า และส่วนประกอบอื่นๆ

2.3.4 มาตรการควบคุมภายใน “เขตอนุรักษ์กลุ่มสถาปัตยกรรมทรงคุณค่า”

ภายหลังจากการประกาศให้พื้นที่ใดๆ ได้รับการขึ้นทะเบียน “เขตอนุรักษ์กลุ่มสถาปัตยกรรมทรงคุณค่า” แล้ว หน่วยงานปกครองส่วนท้องถิ่นในพื้นที่นั้นๆ ย่อมมีหน้าที่ดูแลการเปลี่ยนแปลงสภาพอาคาร สถาปัตยกรรม และสิ่งปลูกสร้าง ไม่ว่าจะโดยเจ้าของ หรือผู้ถือครองกรรมสิทธิ์ส่วนบุคคล หรือส่วนสาธารณะก็ตาม โดยเฉพาะการกระทำที่ส่งผลกระทบต่อสภาพภูมิทัศน์โดยรวม จำเป็นต้องผ่านขั้นตอนกระบวนการพิจารณาโดยคณะกรรมการฝ่ายต่างๆ ทั้งสิ้น

ทั้งนี้ในระเบียบการพิจารณาการดำเนินงานเพื่อปรับปรุงซ่อมแซมอาคารสถาปัตยกรรมและสิ่งปลูกสร้างภายใน “เขตอนุรักษ์กลุ่มสถาปัตยกรรมทรงคุณค่า” ได้แบ่งลักษณะงานเป็น 3 ประเภท ได้แก่

- 1) ประเภทการปรับปรุงซ่อมแซมอาคารสถาปัตยกรรมสิ่งปลูกสร้างและองค์ประกอบแวดล้อมที่ขึ้นทะเบียนอนุรักษ์ และสามารถรับการสนับสนุนต่างๆ
- 2) ประเภทการปรับปรุงซ่อมแซมอาคารสถาปัตยกรรมสิ่งปลูกสร้างและองค์ประกอบแวดล้อมที่ไม่ได้ขึ้นทะเบียนอนุรักษ์ แต่ยังคงสามารถรับการสนับสนุนต่างๆ
- 3) ประเภทการปรับปรุงซ่อมแซมอาคารสถาปัตยกรรมสิ่งปลูกสร้างและองค์ประกอบแวดล้อมที่ไม่ได้ขึ้นทะเบียนอนุรักษ์ และไม่สามารถรับการสนับสนุนต่างๆ

สำหรับกระบวนการการพิจารณาคำร้องขอดำเนินงาน ปรับปรุงซ่อมแซมอาคาร สถาปัตยกรรมสิ่งปลูกสร้าง และขอรับการสนับสนุนนั้น สามารถลำดับขั้นตอนต่างๆ ได้ดังนี้

1) ขั้นตอนขอคำปรึกษา

เป็นขั้นตอนแรกที่เจ้าของหรือผู้ถือครองกรรมสิทธิ์อาคาร สถาปัตยกรรม และสิ่งปลูกสร้าง ต้องเข้ามาปรึกษาในข้อสงสัยต่างๆ เรื่องกับ คณะที่ปรึกษา ประกอบด้วย เจ้าหน้าที่หน่วยงานปกครองส่วนท้องถิ่น คณะกรรมการอนุรักษ์ท้องถิ่น และผู้เชี่ยวชาญหรือสถาปนิกที่ปรึกษา

2) ขั้นตอนการพิจารณาในส่วนการสนับสนุน

เป็นขั้นตอนสำหรับกรณีที่เจ้าของหรือผู้ถือครองกรรมสิทธิ์อาคาร สถาปัตยกรรมและสิ่งปลูกสร้าง ทำเรื่องร้องขอการสนับสนุน โดยที่ประชุม คณะกรรมการอนุรักษ์ท้องถิ่น ทำการคัดเลือกอาคารสถาปัตยกรรมและสิ่งปลูกสร้างที่เหมาะสมให้ผู้เชี่ยวชาญหรือสถาปนิกที่ปรึกษา เข้าทำการตรวจสอบในพื้นที่จริง และดำเนินการส่งผลการตรวจสอบเข้าที่ประชุมโดยคณะกรรมการดูแล “เขตอนุรักษ์กลุ่มสถาปัตยกรรมทรงคุณค่า” เพื่อพิจารณาตัดสินใจ ดำเนินการทำเรื่องส่งต่อไปยังคณะกรรมการระดับจังหวัด และระดับชาติต่อไป

3) ขั้นตอนการพิจารณาในส่วนงานก่อสร้าง

เป็นขั้นตอนการปรึกษาและตรวจสอบแบบปรับปรุง ระหว่างเจ้าของ หรือผู้ถือครองสิทธิ์อาคารสถาปัตยกรรมและสิ่งปลูกสร้าง และผู้เชี่ยวชาญหรือสถาปนิกที่ปรึกษา เพื่อดำเนินการยื่นขออนุญาตก่อสร้างต่อไป

4) ขั้นตอนการพิจารณาในส่วนการขออนุญาตปรับเปลี่ยนสภาพอาคาร

เป็นขั้นตอนที่ทำขนานกันไปพร้อมกับขั้นตอนที่ 3) โดยเจ้าของหรือผู้ถือครองสิทธิ์อาคารสถาปัตยกรรมและสิ่งปลูกสร้างยื่นเอกสารชี้แจง รายละเอียดในการปรับเปลี่ยนสภาพอาคารสถาปัตยกรรมและสิ่งปลูกสร้างมายังหน่วยงานปกครองส่วนท้องถิ่น คณะกรรมการอนุรักษ์ท้องถิ่น และผู้เชี่ยวชาญหรือสถาปนิกที่ปรึกษา ทั้งนี้ในส่วนประเด็นที่สำคัญมากต้องได้รับการพิจารณาในที่ประชุมคณะกรรมการดูแล “เขตอนุรักษ์กลุ่มสถาปัตยกรรมทรงคุณค่า”

5) ขั้นตอนการดำเนินงานปรับปรุงซ่อมแซมสภาพอาคาร

ภายหลังจากผ่านขั้นตอนที่ 1) – 4) และผลการพิจารณาการสนับสนุน ประกาศโดยผ่านคณะกรรมการระดับชาติหรือระดับจังหวัดแล้ว เจ้าของหรือผู้ถือครองสิทธิ์อาคารสถาปัตยกรรมและสิ่งปลูกสร้างก็สามารถดำเนินการคัดเลือกผู้รับเหมาก่อสร้าง และเริ่มงานปรับปรุงซ่อมแซมได้

2.4 ประเภท “เขตอนุรักษ์กลุ่มสถาปัตยกรรมทรงคุณค่า”

ปัจจุบันมีพื้นที่ซึ่งได้รับการประกาศ เป็น“เขตอนุรักษ์กลุ่มสถาปัตยกรรมทรงคุณค่า” ทั้งสิ้น 115 แห่ง และสามารถจำแนกได้เป็น 3 ประเภท ตามนิยามดังนี้

1) ประเภทที่หนึ่ง เขตพื้นที่ซึ่งประกอบขึ้นจากกลุ่มอาคารสถาปัตยกรรม และสิ่งปลูกสร้าง อันมีอัตลักษณ์ลักษณะรูปแบบพิเศษ และออกแบบก่อสร้างด้วยภูมิปัญญาฝีมือช่างที่เป็นเลิศ

2) ประเภทที่สอง เขตพื้นที่ซึ่งประกอบขึ้นจาก กลุ่มแปลงที่ดิน แนวเครือข่ายทางสัญจร อันมีลักษณะรูปแบบคงสภาพดั้งเดิมสมบูรณ์ที่ทรงคุณค่าทางประวัติศาสตร์สูง

3) ประเภทที่สาม เขตพื้นที่ซึ่งประกอบขึ้นจากสภาพแวดล้อมโดยมนุษย์ผสมผสานกับพื้นที่ทางธรรมชาติ อันมีลักษณะรูปแบบที่แสดงออกอย่างชัดเจนถึงอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมที่ทรงคุณค่าของท้องถิ่นนั้น

“เขตอนุรักษ์กลุ่มสถาปัตยกรรมทรงคุณค่า” ยังสามารถจำแนกได้ตามลักษณะพัฒนาการรูปแบบการตั้งถิ่นฐานชุมชน และ ลักษณะการประกอบอาชีพ ได้ดังนี้

1) ประเภทกลุ่มบ้านนักรบ (Samurai Residence) ได้แก่ บ้านเรือนของนักรบระดับชั้นต่างๆ ในเขตเมืองรอบปราสาทเดิม หรือเขตเมืองทั่วไป

2) ประเภทกลุ่มวัดศาลเจ้า (Temple-Shrine Town) ได้แก่ บ้านเรือนของนักบวชรอบกลุ่มวัดและศาลเจ้า ตลอดจนบ้านเรือนชาวบ้านใกล้เคียง ในเขตเมืองรอบปราสาท หรือเขตเมืองทั่วไป

3) ประเภทกลุ่มร้านค้า (Merchant Town) ได้แก่ บ้านเรือนแบบร้านค้าในเขตเมืองรอบปราสาทเดิม หรือเขตเมืองทั่วไป

4) ประเภทกลุ่มร้านเทียวยามราตรี (Tea-Houses) ได้แก่ บ้านเรือนแบบร้านบริการความบันเทิง สำหรับนักท่องเที่ยวยามราตรีในเขตเมืองรอบปราสาทเดิม หรือ เขตเมืองทั่วไป

5) ประเภทกลุ่มเรือนพักแรม (Post Town) ได้แก่ บ้านเรือนแบบที่พักแรม ตามจุดพักสำคัญบนถนนหลวงสายหลักในสมัยเอโดะ

6) ประเภทเมืองท่า (Port Town) ได้แก่ บ้านเรือนแบบต่างๆ ตามเมืองท่าสำคัญบนเส้นทางเดินเรือขนส่งสินค้าสำคัญในสมัยเอโดะ

7) ประเภทหมู่บ้าน (Village) ได้แก่ บ้านเรือนชาวนา ชาวไร่ ชาวเขา ชาวประมง ในเขตชนบท

8) ประเภทเมืองอุตสาหกรรม (Industrial Town) ได้แก่ บ้านเรือน โรงเรือนสำหรับรองรับอุตสาหกรรมระดับครัวเรือน เช่น การเย็บปักทอผ้า หรือ อุตสาหกรรมถลุงแร่

保存整備の急がれる保存地区

全国伝統的建造物群保存地区協議会 平成29年(2017)4月1日現在 114地区

○=今年度追加地区

รูปที่ 12 แผนที่ประเทศญี่ปุ่นแสดงตำแหน่ง “เขตอนุรักษ์กลุ่มสถาปัตยกรรมทรงคุณค่า” 115 แห่ง
 (ที่มา: <http://www.denken.gr.jp/>)

2.5 ขั้นตอนกำหนด “เขตอนุรักษ์กลุ่มสถาปัตยกรรมทรงคุณค่า”

ขั้นตอนกำหนด “เขตอนุรักษ์กลุ่มสถาปัตยกรรมทรงคุณค่า” จำแนกลำดับกระบวนการหลักเป็น 5 ขั้นตอน ได้แก่

1) ขั้นตอนการคัดเลือกพื้นที่มีศักยภาพ

ตามหลักการจำแนกประเภท “เขตอนุรักษ์กลุ่มสถาปัตยกรรมทรงคุณค่า” สามอย่าง นักวิชาการส่วนกลางหรือท้องถิ่นหรือชุมชน สามารถเสนอเรื่องเพื่อขอคำปรึกษามายังสำนักงานวัฒนธรรม เพื่อพิจารณาความเป็นไปได้ หรือศักยภาพพื้นที่ชุมชน ซึ่งโดยการสังเกตเบื้องต้น หากกระจุกตัวของมรดกวัฒนธรรมประเภทสถาปัตยกรรมและสิ่งปลูกสร้างมีความชัดเจนมาก หรือมีกระจุกตัวของอาคารขึ้นทะเบียนระดับชาติที่ชัดเจนก็มีโอกาสที่จะก้าวสู่ขั้นต่อไปมาก

2) ขั้นตอนการกำหนดพื้นที่สำรวจ

การกำหนดพื้นที่สำรวจจะครอบคลุมบริเวณที่มากกว่ากระจุกตัวของมรดกวัฒนธรรมประเภทสถาปัตยกรรมและสิ่งปลูกสร้างหรือสภาพภูมิทัศน์เฉพาะถิ่น เพื่อผลการสำรวจที่รัดกุมและสามารถนำไปตัดสินใจในขั้นต่อไปได้ ทั้งนี้ตามปกติแนวเขตสำรวจจะถูกกำหนดด้วยเส้นทางสัญจรทางน้ำหรือทางบกหรือแนวเส้นแบ่งเขตตามธรรมชาติ ในขั้นตอนนี้จะมีการคัดเลือกสถาปัตยกรรมและสิ่งปลูกสร้างที่เข้าข่าย “มรดกวัฒนธรรม” ซึ่งไม่ได้มีการขึ้นทะเบียนระดับชาติ และขั้นตอนนี้จะทำให้กระจุกตัวของมรดกวัฒนธรรมประเภทสถาปัตยกรรมและสิ่งปลูกสร้าง ชัดเจนขึ้น

3) ขั้นตอนการรับฟังความเห็น

ตามที่กฎหมายกำหนดการขึ้นทะเบียน “เขตอนุรักษ์กลุ่มสถาปัตยกรรมทรงคุณค่า” ต้องได้รับความยินยอมจากเสียงข้างมากของชาวบ้านภายในพื้นที่ อย่างไรก็ตามแนวทางปฏิบัติให้อยู่ในดุลยพินิจของท้องถิ่นเป็นผู้กำหนด ซึ่งประเทศญี่ปุ่นมีแนวปฏิบัติในการให้ได้มาซึ่งเสียงข้างมากเฉพาะตัว ได้แก่ การเข้าหาเป็นครัวเรือนโดยตรง ซึ่งผู้นำชุมชนและเจ้าหน้าที่เทศบาลจะอธิบายเนื้อหาสาระสำคัญอย่างละเอียด ซึ่งผลการพิจารณาภายหลังการอธิบายในแต่ละครัวเรือนโดยตรงจะนำไปสู่การวางแผนขั้นต่อไป ทั้งนี้ผู้นำชุมชนสามารถคาดการณ์โอกาสในการได้เสียงข้างมากได้ทั้งจากก่อนและหลังรับฟังความเห็น และผลของกลุ่มคนที่สนับสนุนหรือไม่สนับสนุนจะส่งผลต่อการขับเคลื่อนกิจกรรมภายหลังการขึ้นทะเบียน “เขตอนุรักษ์กลุ่มสถาปัตยกรรมทรงคุณค่า” อย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ ซึ่งผู้นำชุมชนหลายแห่งเลือกที่จะให้ได้ครัวเรือนที่เห็นด้วยมากกว่า 70%

4) ขั้นตอนการเสนอพื้นที่เพื่อขึ้นทะเบียน

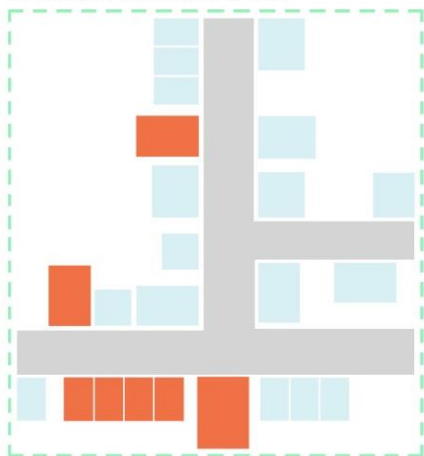
ภายหลังจากการสำรวจพื้นที่ และการรับฟังความเห็น ผู้นำชุมชนและเจ้าหน้าที่เทศบาลจะระดมความคิดและตัดสินใจกำหนดขอบเขตเพื่อเสนอสำนักงานวัฒนธรรมขอขึ้นทะเบียน “เขตอนุรักษ์กลุ่มสถาปัตยกรรมทรงคุณค่า” บนพื้นฐานของ

- ขนาดพื้นที่ที่ครอบคลุมกระจุกมรดกสถาปัตยกรรมและสิ่งปลูกสร้าง
- ขนาดพื้นที่ที่ครอบคลุมมุมมองภูมิทัศน์สำคัญ
- ขนาดพื้นที่ซึ่งเทศบาลท้องถิ่นนั้นๆ สามารถดูแลจัดการได้ทั่วถึง
- โอกาสในการได้รับเสียงข้างมาก

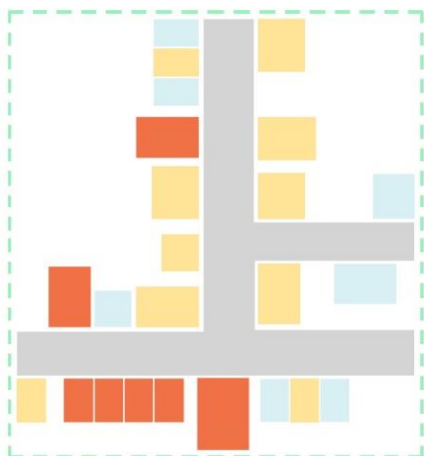
5) ขั้นตอนการกำหนดพื้นที่ขึ้นทะเบียน

ตามปกติ สำนักงานวัฒนธรรมยอมรับขอบเขตตามที่เทศบาลท้องถิ่นเสนอขอขึ้นทะเบียน “เขตอนุรักษ์กลุ่มสถาปัตยกรรมทรงคุณค่า” เนื่องจากสำนักงานวัฒนธรรมรับรู้ขั้นตอนการสำรวจศึกษามาตั้งแต่ต้น อย่างไรก็ตามการเปลี่ยนแปลงลดขนาดพื้นที่เสนอขอขึ้นทะเบียนก็ทำได้ ด้วยปัจจัยความเหมาะสมทางงบประมาณสนับสนุน หรือการลดความเสี่ยงจากการได้เสียงประชามช้ข้างน้อย

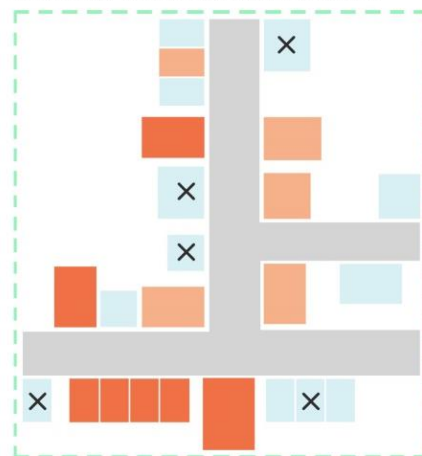
1) พื้นที่มีศักยภาพขึ้นทะเบียน

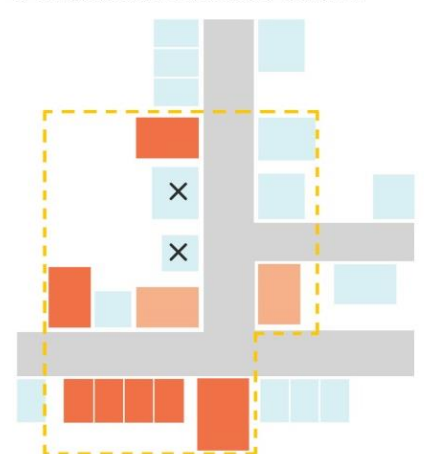
2) การกำหนดพื้นที่สำรวจ

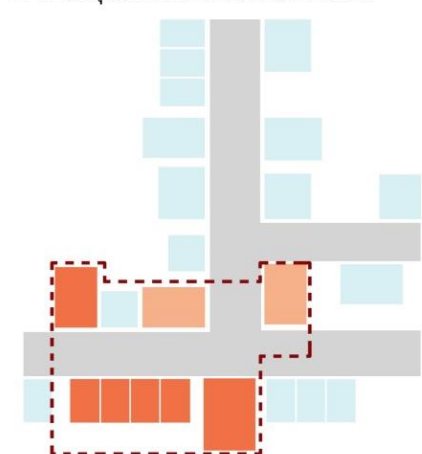
3) ผลการสำรวจ และรับฟังความคิดเห็น

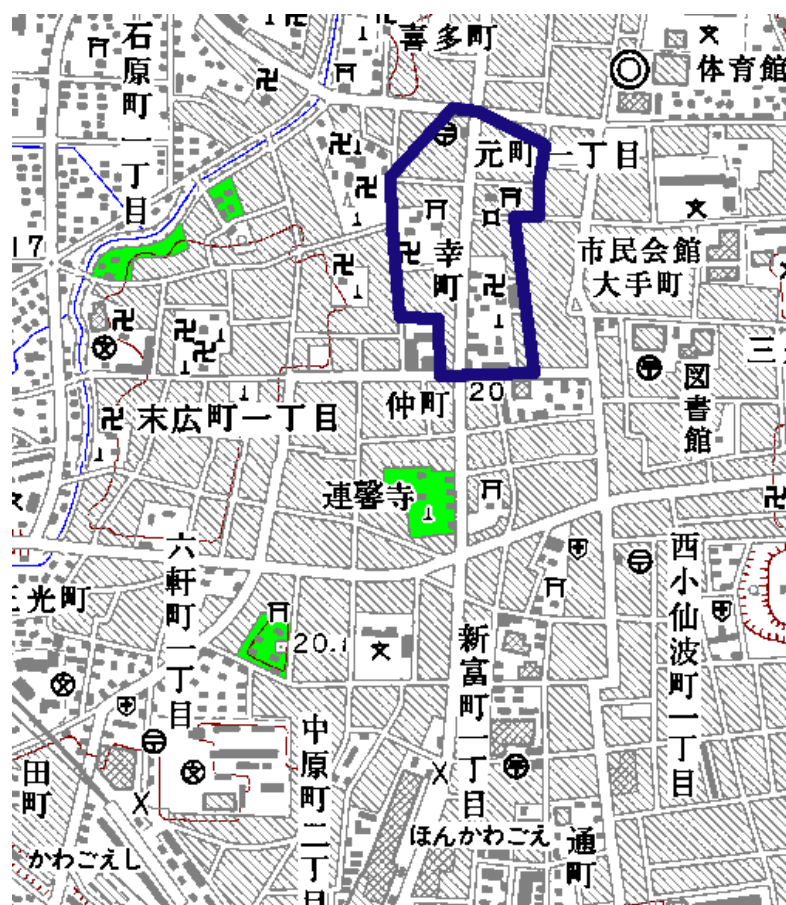
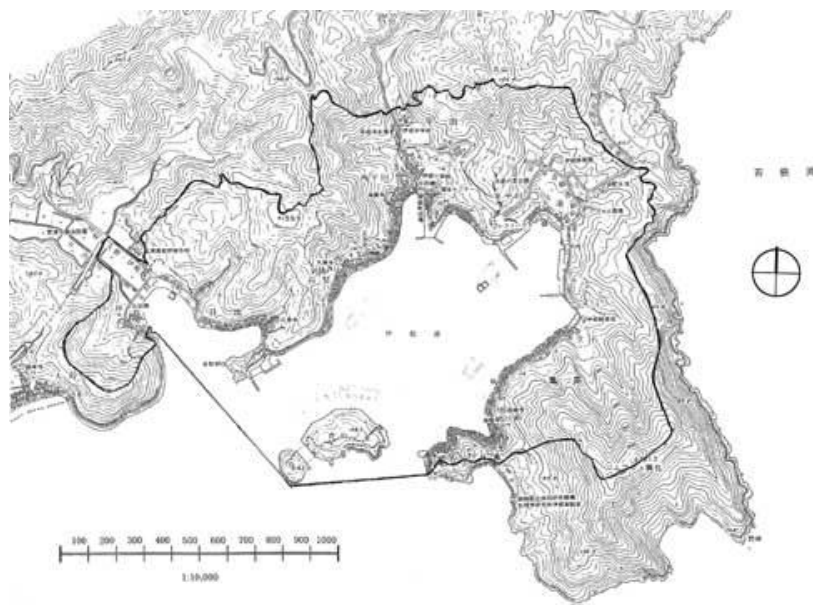
4) การเสนอพื้นที่ขึ้นทะเบียน Denken

5) การอนุมัติพื้นที่ขึ้นทะเบียน Denken

รูปที่ 13 รูปภาพแสดงลำดับขั้นตอนแสดงการกำหนด “เขตอนุรักษ์กลุ่มสถาปัตยกรรมทรงคุณค่า”

รูปที่ 14 รูปภาพแสดงตัวอย่างการกำหนด “เขตอนุรักษ์กลุ่มสถาปัตยกรรมทรงคุณค่า”

สภาพก่อนและหลังการปรับปรุงสิ่งปลูกสร้าง ภายใน “เขตอนุรักษ์กลุ่มสถาปัตยกรรมทรงคุณค่า”

ตัวอย่างการกำหนดแนว “เขตอนุรักษ์กลุ่มสถาปัตยกรรมทรงคุณค่า” Ine-ura, Kyoto Prefecture

ป้ายแสดงแนว “เขตอนุรักษ์กลุ่มสถาปัตยกรรมทรงคุณค่า”

Kobe-kitano, Hyogo Prefecture

ป้ายแสดงสิ่งปลูกสร้างที่เข้าเกณฑ์อาคารทรงคุณค่า

ภายใน “เขตอนุรักษ์กลุ่มสถาปัตยกรรมทรงคุณค่า”

รูปที่ 15 ผลของโครงการภายใต้แผนงาน ภายใน “เขตอนุรักษ์กลุ่มสถาปัตยกรรมทรงคุณค่า”

บทที่ 3

สาระสำคัญจากกรณีศึกษา “เขตอนุรักษ์กลุ่มสถาปัตยกรรมทรงคุณค่า”

จากการลงสำรวจภาคสนาม สังเกตการณ์ และสัมภาษณ์ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องภายในพื้นที่ศึกษา ทั้งเชิงลึกและเชิงกว้าง ประกอบการเก็บข้อมูลเพิ่มเติมจากเอกสารงานวิจัยของพื้นที่ “เขตอนุรักษ์กลุ่มสถาปัตยกรรมทรงคุณค่า” สามารถประมวลสาระสำคัญในระดับต่างๆ เพื่อแสดงให้เห็นลักษณะร่วมและลักษณะเฉพาะบางประการ ตั้งแต่ช่วงก่อนและหลังการขึ้นทะเบียนเป็น “เขตอนุรักษ์กลุ่มสถาปัตยกรรมทรงคุณค่า” ได้ดังสรุปในตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ตารางแสดงประมวลประเด็นสาระสำคัญของระบบ Denken

ที่มาอันนำไปสู่การขึ้นทะเบียน	ปัจจัยด้านที่ตั้ง	"เขตอนุรักษ์กลุ่มสถาปัตยกรรมทรงคุณค่า" ตั้งอยู่ห่างไกลจากเครือข่ายการคมนาคมสมัยใหม่ จึงยังคงไว้ซึ่งมรดกทางสถาปัตยกรรมทรงคุณค่า และ สอดคล้องตรงตามเป้าหมายของการระบบ Denken
	ปัจจัยด้านเศรษฐกิจ	"เขตอนุรักษ์กลุ่มสถาปัตยกรรมทรงคุณค่า" เคยเป็นศูนย์กลางทางการค้าการเดินทางหรือแหล่งทรัพยากรสำคัญในอดีต แต่ด้วยปัจจัยด้านที่ตั้งที่เปลี่ยนแปลงไป จึงนำไปสู่ความล่มสลายทางเศรษฐกิจซึ่งส่งผลต่อโครงสร้างทางสังคมและต้องการการสนับสนุน
	ปัจจัยด้านความตระหนักในคุณค่า	"เขตอนุรักษ์กลุ่มสถาปัตยกรรมทรงคุณค่า" บางกรณีศึกษาได้รับการผลักดันจากกลุ่มนักวิชาการ ซึ่งเห็นคุณค่าของมรดกทางสถาปัตยกรรม โดยกลุ่มนักวิชาการเหล่านี้สามารถเข้าถึงข้อมูล และนำระบบ Denken มาโน้มน้าวให้ชาวบ้านเข้าใจและยอมรับ
องค์ประกอบสำคัญสู่การขึ้นทะเบียน	ความเข้มแข็งของเครือข่าย	ความเข้มแข็งของชุมชนและความสัมพันธ์กับหน่วยงานราชการในระดับท้องถิ่น ด้วยระบบโครงสร้างทางสังคมก่อนและหลังสงครามโลก เป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้การขับเคลื่อนกระบวนการมีส่วนร่วมเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ

องค์ประกอบ สำคัญสู่การ ขึ้นทะเบียน (ต่อ)	ระยะเวลาใน การดำเนินงาน	หลายชุมชนใช้เวลาหลายปีเพื่อยืนยันเสียงข้างมากของ ประชาคม อย่างไรก็ตามหลังจากผ่านช่วงเริ่มต้นนั้นมา ชุมชนที่ พร้อมด้วยศักยภาพก็ใช้เวลาดำเนินการยืนยันเสียงประชาคมได้ เร็วขึ้น
	ขั้นตอนการ ประชาคม	กระบวนการยืนยันเสียงข้างมากของประชาคมใช้วิธีการเข้าถึง บ้านเรือนที่ได้รับคัดเลือกแบบหลังต่อหลังทั้งการเข้าให้ข้อมูล อธิบายรายละเอียดโดยเจ้าหน้าที่หน่วยงานท้องถิ่นและการ พูดคุยรับฟังความคิดเห็นและให้คำปรึกษาโดยผู้นำชุมชน
	การเตรียมการ ก่อนขึ้น ทะเบียน	ความพร้อมของข้อมูลสำรวจภาคสนามโดยนักวิชาการท้องถิ่น และคณะกรรมการการศึกษา ทำให้สามารถกำหนด“เขตอนุรักษ์ กลุ่มสถาปัตยกรรม” ก่อนการขอขึ้นทะเบียน “เขตอนุรักษ์กลุ่ม สถาปัตยกรรมทรงคุณค่า”
กระบวนการ หลังขึ้น ทะเบียนที่ ชัดเจน	แผนงานตาม กรอบบังคับ	แผนงานอนุรักษ์ทั่วไป แผนงานวางมาตรการด้านสื่อ ประชาสัมพันธ์ข้อมูลการอนุรักษ์ แผนงานวางมาตรการป้องกัน ภัยพิบัติต่างๆ
	คณะ ดำเนินงานตาม กรอบบังคับ	คณะดำเนินงานใน "เขตอนุรักษ์ฯ" ประกอบด้วยผู้นำชุมชน นักวิชาการท้องถิ่น และสถาปนิกชุมชน ประสานงานกับคณะ ดำเนินงานส่วนกลาง
	การจัดสรรและ จัดการ งบประมาณ	งบประมาณสำหรับท้องถิ่นให้ดำเนินงานตามแผน และสำหรับ สนับสนุนครัวเรือนที่เข้าเกณฑ์ โดยลำดับงบประมาณ ระดับประเทศ ระดับจังหวัด และระดับท้องถิ่น
	การพัฒนา บุคลากรที่ ต่อเนื่อง	การจัดสัมมนาประจำปีสามครั้ง ในระดับจังหวัด ระดับภูมิภาค และระดับชาติ เพื่อแลกเปลี่ยนทบทวนสืบทอดองค์ความรู้ ในกลุ่ม เจ้าหน้าที่ผู้เกี่ยวข้องโดยตรง

3.1 ที่มาอันนำมาสู่การขึ้นทะเบียนเป็นเขตอนุรักษ์กลุ่มสถาปัตยกรรมทรงคุณค่า

จากการลงสำรวจภาคสนาม การสังเกต และการสัมภาษณ์เขตอนุรักษ์กลุ่มสถาปัตยกรรมทรงคุณค่าควบคู่กับการทบทวนเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง พบว่าสาเหตุของการขึ้นทะเบียนกลุ่มอาคารให้เป็นเขตอนุรักษ์กลุ่มสถาปัตยกรรมทรงคุณค่ามีปัจจัยสามประการได้แก่

1) ปัจจัยด้านที่ตั้ง

ลักษณะทางภูมิศาสตร์ที่ตั้งที่เข้าถึงพื้นที่ได้ลำบาก ทั้งจากการขาดระบบการสัญจรสมัยใหม่ที่เข้าถึงได้สะดวก โดยเฉพาะขนส่งมวลชนระบบราง หรือการมีระยะการเดินทางด้วยรถยนต์และขนส่งมวลชนสาธารณะอื่นๆ ที่ใช้เวลานานในบางพื้นที่ ทำให้พื้นที่กลุ่มอาคารต่างๆ ไม่สามารถเข้าถึงได้ด้วยระบบขนส่งมวลชนสาธารณะ

2) ปัจจัยด้านเศรษฐกิจ

การเปลี่ยนสถานะทางเศรษฐกิจที่เคยรุ่งเรืองในอดีต จากความได้เปรียบของที่ตั้งบนเครือข่ายการสัญจรแบบเก่า ได้แก่ การเป็นเมืองร้านค้ารอบปราสาท การเป็นจุดพักบนเส้นทางแสวงบุญ และการเป็นเมืองพักแรมรายทาง หรือการเป็นพื้นที่ที่มีความพร้อมของทรัพยากรทางธรรมชาติ ไม่ว่าจะเป็นการเป็นแหล่งป่าไม้เพื่อผลิตเชื้อเพลิง การเป็นแหล่งประมงชายฝั่ง มาสู่การเป็นชุมชนที่สูญเสียศักยภาพทางเศรษฐกิจอันเนื่องมาจากปัจจัยต่างๆ ทำให้กลุ่มอาคารต่างๆ ยังคงดำรงอยู่ไม่มีการเปลี่ยนแปลงตามกระบวนการกลายเป็นเมือง อย่างไรก็ตามจากการศึกษาพบว่า “เขตอนุรักษ์กลุ่มสถาปัตยกรรมทรงคุณค่า” บางแห่ง สามารถดำเนินกิจกรรมรื้อฟื้นย่านชุมชนด้วยฐานทุนเดิมจากความรุ่งเรืองในอดีต

3) ปัจจัยด้านความตระหนักในคุณค่า

“เขตอนุรักษ์กลุ่มสถาปัตยกรรมทรงคุณค่า” บางกรณีศึกษา เป็นที่รู้จักอย่างดีถึงคุณค่าทางวัฒนธรรมในกลุ่มนักวิชาการ และเมื่อมีระบบ Denken ขึ้นอย่างเป็นทางการ จึงได้รับการผลักดันจากกลุ่มนักวิชาการระดับท้องถิ่น หรือระดับชาติ ซึ่งในบางครั้งตระหนักในคุณค่าของมรดกทางสถาปัตยกรรมก่อนชาวบ้านในพื้นที่ โดยกลุ่มนักวิชาการเหล่านี้สามารถเข้าถึงข้อมูลจากสำนักงานวัฒนธรรม และนำระบบ Denken มาอธิบายโน้มน้าวให้ชาวบ้านเข้าใจและยอมรับระบบในท้ายที่สุด

3.2 องค์ประกอบสำคัญสู่การขึ้นทะเบียน “เขตอนุรักษ์กลุ่มสถาปัตยกรรมทรงคุณค่า”

องค์ประกอบสำคัญที่ทำให้เกิดการขึ้นทะเบียนเป็น “เขตอนุรักษ์กลุ่มสถาปัตยกรรมทรงคุณค่า” ของประเทศญี่ปุ่นมีหลายประการ โดยจากการสัมภาษณ์ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับกระบวนการขึ้นทะเบียนสามารถสรุปองค์ประกอบที่ทำให้เกิดการขึ้นทะเบียนได้อย่างสมบูรณ์ดังนี้

1) ความเข้มแข็งของเครือข่ายชุมชน

ความเข้มแข็งของชุมชนและความสัมพันธ์กับหน่วยงานราชการในระดับท้องถิ่น ด้วยระบบโครงสร้างทางสังคมก่อนและหลังสงครามโลก เป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้การขับเคลื่อนกระบวนการมีส่วนร่วมทั้งก่อนและหลัง การขึ้นทะเบียน “เขตอนุรักษ์กลุ่มสถาปัตยกรรมทรงคุณค่า” ของหลายย่านชุมชนจึงเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ

2) ระยะเวลาตั้งแต่เริ่มกระบวนการจนประกาศขึ้นทะเบียน

ระยะเวลาที่ใช้ตั้งแต่เริ่มมีการตรากฎหมายจนถึงการขึ้นทะเบียน “เขตอนุรักษ์กลุ่มสถาปัตยกรรมทรงคุณค่า” ในช่วงสิบปีแรกเป็นไปอย่างยากลำบาก ด้วยความสงสัยและไม่มั่นใจในระบบ หลายชุมชนจึงใช้เวลานานหลายปีเพื่อยืนยันเสียงข้างมากของประชาคม ในการยอมรับบางย่านชุมชนใช้เวลามากกว่าสิบปี อย่างไรก็ตามหลังจากผ่านช่วงเริ่มต้นนั้นมา ด้วยความเชื่อมั่นภายหลังจากการมีตัวอย่างชุมชนที่ขึ้นทะเบียน “เขตอนุรักษ์กลุ่มสถาปัตยกรรมทรงคุณค่า” แล้ว ประสบความสำเร็จ ชุมชนที่พร้อมด้วยศักยภาพก็ใช้เวลาดำเนินการยืนยันเสียงประชาคมได้เร็วขึ้น ทั้งนี้ได้หมายความว่า ชุมชนที่ใช้เวลาในการขึ้นทะเบียน “เขตอนุรักษ์กลุ่มสถาปัตยกรรมทรงคุณค่า” ช้ากว่ามีปัญหาความไม่เข้าใจกันภายในประชาคม ในทางกลับกัน ชุมชนดังกล่าวมีความตื่นตัวในการมีส่วนร่วมของประชาคมสูง และเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้การดำเนินงานต่างๆ ภายหลังการขึ้นทะเบียน “เขตอนุรักษ์กลุ่มสถาปัตยกรรมทรงคุณค่า” เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพมาก

3) ขั้นตอนการได้มาซึ่งเสียงข้างมาก

กระบวนการยืนยันเสียงข้างมากของประชาคม ใช้วิธีการเข้าถึงบ้านเรือนที่ได้รับคัดเลือกแบบหลังต่อหลัง ทั้งการเข้าให้ข้อมูลอธิบายรายละเอียดโดยเจ้าหน้าที่หน่วยงานท้องถิ่น และการพูดคุยรับฟังความคิดเห็นและให้คำปรึกษาโดยผู้นำชุมชน ทั้งนี้ โดยหลักการแล้ว ถ้าเสียงข้างมากของประชาคมเกินกึ่งหนึ่งก็สามารถดำเนินการยื่นเรื่องขอขึ้นทะเบียน “เขตอนุรักษ์กลุ่มสถาปัตยกรรมทรงคุณค่า” ได้แล้ว แต่ผู้นำชุมชนส่วนใหญ่ เล็งเห็นว่าควรได้เสียงเห็นด้วยมากกว่า 70% เพื่อยืนยันความคล่องตัวของกิจกรรมต่างๆ ภายหลังการขึ้นทะเบียน “เขตอนุรักษ์กลุ่มสถาปัตยกรรมทรงคุณค่า”

4) จาก “เขตอนุรักษ์กลุ่มสถาปัตยกรรม” ถึง “เขตอนุรักษ์กลุ่มสถาปัตยกรรมทรงคุณค่า”

“เขตอนุรักษ์กลุ่มสถาปัตยกรรมทรงคุณค่า” ส่วนใหญ่ มีความพร้อมของข้อมูลสำรวภาคสนาม ทั้งด้านกายภาพ ประวัติศาสตร์ วัฒนธรรม และสังคม โดยนักวิชาการท้องถิ่น ที่เชื่อมโยงองค์ความรู้ดังกล่าวกับคณะกรรมการการศึกษาอย่างต่อเนื่อง จึงใช้เวลาไม่นานในการ

ได้กำหนด “เขตอนุรักษ์กลุ่มสถาปัตยกรรม” และ เมื่อเข้าสู่กระบวนการขอขึ้นทะเบียน “เขตอนุรักษ์กลุ่มสถาปัตยกรรมทรงคุณค่า” ก็สามารถนำเสนอแผนงานอนุรักษ์ได้อย่างตรงประเด็น

3.3 กระบวนการหลังขึ้นทะเบียน “เขตอนุรักษ์กลุ่มสถาปัตยกรรมทรงคุณค่า”

ภายหลังการขึ้นทะเบียนเป็น “เขตอนุรักษ์กลุ่มสถาปัตยกรรมทรงคุณค่า” พบว่ามีกระบวนการบริหารจัดการพื้นที่ต่างๆ ดังต่อไปนี้

1) การจัดทำแผนงานตามกรอบบังคับ

องค์ประกอบพื้นฐานตามแผนพัฒนาภายใน “เขตอนุรักษ์กลุ่มสถาปัตยกรรมทรงคุณค่า” ปรากฏออกมาทางกายภาพชัดเจน ตั้งแต่ แผนที่กลุ่มอาคารฯ และตารางอธิบายประวัติความสำคัญของชุมชน ตลอดจนจุดสำคัญของเส้นทางสัญจรหลักภายในชุมชน การจัดการพื้นผิวทางสัญจรที่กลมกลืนกับสภาพภูมิทัศน์ทางประวัติศาสตร์ของชุมชน ไปจนถึงการจัดให้มีอาคารอนุรักษ์บริหารโดยหน่วยงานท้องถิ่นเพื่อเป็นศูนย์ข้อมูลชุมชน รวมไปถึงการจัดเตรียมเครื่องมือระบบอุปกรณ์ป้องกันอัคคีภัยตามจุดต่างๆ กระจายทั่วชุมชน

2) คณะดำเนินงานตามกรอบบังคับ

“คณะกรรมการอนุรักษ์” ระดับชุมชนเป็นกลุ่มคนที่ประชาคมเลือกกันขึ้นมา และเกี่ยวข้องกับการยื่นเรื่องขอขึ้นทะเบียน “เขตอนุรักษ์กลุ่มสถาปัตยกรรมทรงคุณค่า” ตั้งแต่ต้น จึงเป็นที่เชื่อถือของชาวบ้านในการยื่นเรื่องเสนอพิจารณารูปแบบและงบประมาณเพื่อขอรับการสนับสนุนในการปรับปรุงบ้านเรือน ก่อนส่งผ่านสู่หน่วยงานปกครองท้องถิ่นและส่วนกลางต่อไป

ทั้งนี้กลไกดังกล่าวถือเป็นกลไกสำคัญที่ช่วยลดภาระงานตรวจสอบโดยเจ้าหน้าที่ส่วนกลางที่มีจำนวนจำกัด และสะท้อนความต้องการที่แท้จริงภายในชุมชน

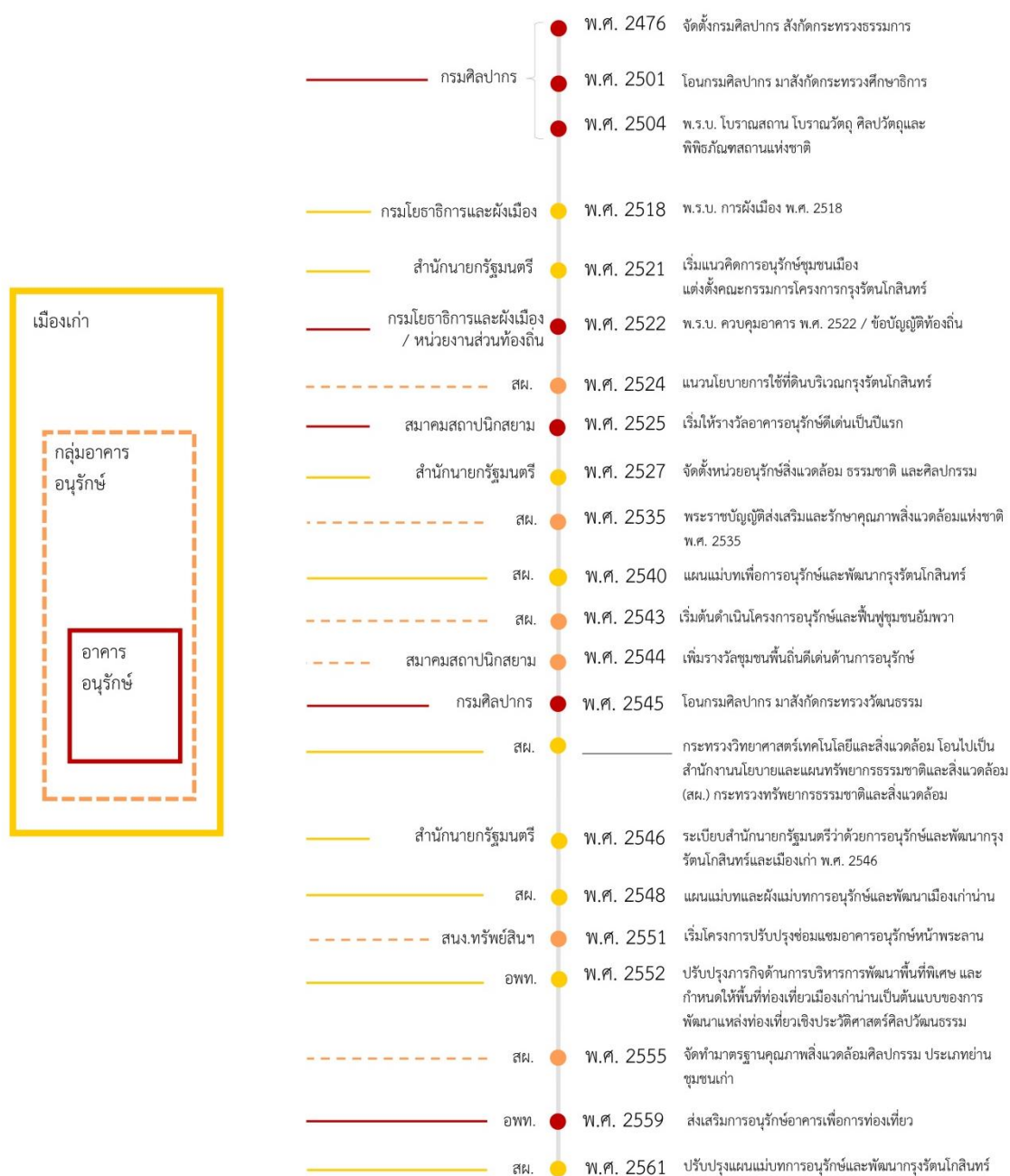
3) การจัดสรรและจัดการงบประมาณ

งบประมาณประจำปีของหน่วยงานส่วนกลาง (กระทรวงศึกษาธิการและวิทยาศาสตร์) ในการดูแลโครงการภายใน “เขตอนุรักษ์กลุ่มสถาปัตยกรรมทรงคุณค่า” ทั้งส่วนงานปรับปรุงตามแผนที่เสนอโดยหน่วยงานปกครองส่วนท้องถิ่น และงานปรับปรุงบ้านเรือนแต่ละหลัง ถือว่ามีเพดานที่จำกัด เมื่อเทียบกับอัตราการเพิ่มขึ้นของงบประมาณ และจำนวนโครงการภายใน “เขตอนุรักษ์กลุ่มสถาปัตยกรรมทรงคุณค่า” ที่เพิ่มขึ้นทุกปี เฉลี่ยปีละ 3 แห่ง ส่งผลให้แนวโน้มที่งบประมาณจะได้รับการอนุมัติลงในแต่ละ “เขตอนุรักษ์กลุ่มสถาปัตยกรรมทรงคุณค่า” ย่อมลดลงไปตามลำดับ ในปัจจุบันงบประมาณเพื่อใช้ในการดูแลโครงการต่างๆ ภายใน “เขตอนุรักษ์กลุ่มสถาปัตยกรรมทรงคุณค่า” จำนวน 115 แห่ง คือ 30,000 ล้านบาท ดังนั้น ยอดงบประมาณสำหรับแต่

ละ “เขตอนุรักษ์กลุ่มสถาปัตยกรรมทรงคุณค่า” จำนวนเฉลี่ยที่ 300 ล้านบาท จึงไม่ใช่จำนวนเงินที่สูง เมื่อเทียบกับค่าใช้จ่ายในการปรับปรุงอาคารบ้านเรือนภายใน “เขตอนุรักษ์กลุ่มสถาปัตยกรรมทรงคุณค่า” ที่บางกรณีสูงถึง 100 ล้านบาท ต่อหลัง

4) การพัฒนาบุคลากรที่ต่อเนื่อง

การกำหนดบทบาทของผู้มีหน้าที่ดูแล “เขตอนุรักษ์กลุ่มสถาปัตยกรรมทรงคุณค่า” ในหน่วยงานปกครองส่วนท้องถิ่น ช่วยให้การส่งต่องานมีความต่อเนื่อง รวมถึงการพัฒนาความรู้เกี่ยวกับการจัดการภายใน “เขตอนุรักษ์กลุ่มสถาปัตยกรรมทรงคุณค่า” ที่มีการแลกเปลี่ยนความรู้ การศึกษาดูงาน ในระดับภูมิภาค และระดับประเทศ ที่ดำเนินเป็นประจำทุกปี

รูปที่ 16 แผนผังแสดงพัฒนาการความรับผิดชอบในส่วนสถาปัตยกรรมระดับต่างๆ
ของหน่วยงานในประเทศไทย

ตารางที่ 3 ตารางแสดงสาระจากภาพรวมระบบDenken และโอกาสในการประยุกต์ใช้ในประเทศไทย

Denken ในประเทศญี่ปุ่น			"เขตอนุรักษ์" ในประเทศไทย
	รายละเอียด	ประเด็นต่อเนื่อง	โอกาสและอุปสรรค
ข้อมูลทั่วไป	เฉลี่ยอัตราการขึ้นทะเบียน "เขตอนุรักษ์" เพิ่มทุกปี 3-4 แห่ง โดยไม่เคยมีการถอนการขึ้นทะเบียน	ในปีพ.ศ.2560 มีการขึ้นทะเบียน 115 แห่ง คาดการณ์ว่าสามารถขึ้นทะเบียนได้มากกว่า 300 แห่งจากตัวเลือกมากกว่า500 แห่ง	ชุมชนที่ใกล้เคียง "เขตอนุรักษ์" ในประเทศไทยมีความเสี่ยงจะลดลงไปเรื่อยๆ ด้วยหลายปัจจัย
	สำนักวัฒนธรรม กระทรวงศึกษาธิการฯ เป็นผู้รับผิดชอบ โดยมีบุคลากรทางการศึกษา เป็นผู้ประสานงานหลัก ร่วมกับท้องถิ่น	บุคลากรในสถาบันการศึกษา ระดับท้องถิ่นและส่วนกลาง เป็นกลไกขับเคลื่อนที่สำคัญ และสร้างความต่อเนื่องของงาน	มีหน่วยงานที่เกี่ยวข้องด้านการอนุรักษ์ หลากหลาย เช่น กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม กระทรวงวัฒนธรรม สำนักนายกรัฐมนตรี แต่ไม่ใกล้เคียงกับระบบ Denken
พัฒนาการของระบบ Denken	"กฎหมายคุ้มครองมรดกวัฒนธรรม" ที่ตราขึ้นในปี ค.ศ. 1950 ระบุเพิ่ม "เขตอนุรักษ์" ในปีค.ศ.1975	"กฎหมายคุ้มครองมรดกวัฒนธรรม" มีการระบุประเภทมรดกฯ ที่ครอบคลุม ผ่านการปรับปรุงกฎหมายตามเหตุผลที่สมควร	พรบ. โบราณสถานโดยกรมศิลปากรไม่ระบุประเภทมรดกฯ ที่ชัดเจน ส่วนพรบ.ภูมิปัญญามรดกวัฒนธรรมก็ยังไม่ีผลบังคับใดๆ
	"กฎหมายอนุรักษ์ วัด ศาลเจ้า" บনบริบทของญี่ปุ่นผนวกแนวคิดมรดกวัฒนธรรมของทางตะวันตก	ระบบ Denken ซึ่งมีลักษณะเฉพาะตัวของญี่ปุ่น ถูกนำไปทดลองนอกประเทศครั้งแรกที่ประเทศเวียดนาม แต่ไม่ประสบความสำเร็จเท่าที่ควร	พรบ.โบราณสถานควรได้รับการปรับปรุงให้เน้นการควบคุมควบคุมการสนับสนุนที่สอดคล้องกับความต้องการของชุมชน

Denken ในประเทศญี่ปุ่น			"เขตอนุรักษ์ฯ" ในประเทศไทย
	รายละเอียด	ประเด็นต่อเนื่อง	โอกาสและอุปสรรค
เป้าหมาย ของระบบ Denken	"มรดกวัฒนธรรม"เพื่อการสืบ ทอดภูมิปัญญาภายใต้ความ รับผิดชอบของสำนักงาน วัฒนธรรม กระทรวง ศึกษาธิการฯ	ระบบ Denken ไม่คำนึงถึงผล ทางเศรษฐกิจและสังคม โดยตรง ทั้งการท่องเที่ยวและ การรื้อฟื้นหมู่บ้าน	หน่วยงานที่หลากหลาย ของประเทศไทย สร้าง โอกาสในการประยุกต์ใช้ “เขตอนุรักษ์ฯ” ในฐานะ ทรัพยากรได้หลากหลายมิติกว่า ญี่ปุ่น
	การขับเคลื่อนของชาวชุมชน ร่วมกับนักวิชาการเป็นหลัก โดยมีสำนักงานวัฒนธรรมเป็น ผู้สนับสนุนการสร้างความรู้ เข้าใจระบบ	สำนักงานวัฒนธรรมไม่สามารถ บังคับงานร่างเทศบัญญัติโดย เทศบาลท้องถิ่น ทำได้เพียงการ ประสานงานและชี้แนะ	ระบบ Denken จะ สามารถประยุกต์ใช้ใน ประเทศไทยได้ช้าเร็ว ขึ้นอยู่กับการกระจาย อำนาจสู่ท้องถิ่น
แนว ทางการ ดำเนินงาน	การดำเนินงานเพื่อควบคุมการ เปลี่ยนแปลงในกรอบการ สนับสนุนตามข้อตกลงร่วมของ ประชาคม	การประชาคมเสียงข้างมากใน แต่ละหมู่บ้านโดยการขอความ ยินยอมผ่านเอกสาร มีลักษณะ เฉพาะตัวในแบบญี่ปุ่น	ประเทศไทยจำเป็นต้อง พิจารณารูปแบบข้อตกลง ร่วมที่เหมาะสมกับบริบท ของตนเองอย่าง ระมัดระวัง
	การจัดทำแนวทางดำเนินงาน ของแผนปฏิบัติการต่างๆ รวมถึงกรอบเงินสนับสนุนใน ระดับท้องถิ่นและระดับ ครัวเรือนที่ชัดเจน การจัดลำดับ "เขตอนุรักษ์กลุ่ม สถาปัตยกรรม" และ "เขต อนุรักษ์กลุ่มสถาปัตยกรรม ทรงคุณค่า" ที่ชัดเจน	งบประมาณประจำปีที่จำกัด จากสำนักงานวัฒนธรรมส่งผล ต่อการกระจายลงสู่ “เขต อนุรักษ์ฯ” ที่เพิ่มจำนวนขึ้น เรื่อยๆ การขึ้นหรือไม่ขึ้นทะเบียน ส่งผลต่อระดับการสนับสนุน งบประมาณจากสำนักงาน วัฒนธรรม บนพื้นฐานของ กฎหมาย	ประเทศไทยอาจจะวาง ระบบที่ยืดหยุ่นมากกว่า ในการจัดหางบประมาณ โดยการระดมทุนรูปแบบ ต่างๆ ระหว่างการรอรอบ Denken ประเทศไทย สามารถขับเคลื่อนการ ทดลอง “เขตอนุรักษ์กลุ่ม สถาปัตยกรรม” ไปก่อน ได้
	การสืบทอดส่งต่อพัฒนา กระบวนการดำเนินงาน โดย	การสัมมนาเวียนไปตาม “เขต อนุรักษ์ฯ” สร้างความตื่นตัว	กลุ่มนักวิชาการใน ประเทศไทยสามารถ

Denken ในประเทศญี่ปุ่น		"เขตอนุรักษ์ฯ" ใน ประเทศไทย	
	รายละเอียด	ประเด็นต่อเนื่อง	โอกาสและอุปสรรค
	การสัมมนาแลกเปลี่ยนความรู้ ประจำปี	ภายในชุมชนและเปิดโอกาส การสืบต่องานโดยชาวชุมชนรุ่น ถัดไป	รวมกลุ่มดำเนินการจัด สัมมนาเวียนไปตามชุมชน อนุรักษ์โดยไม่ต้องรอ ระบบ Denken

บทที่ 4

สรุปบทเรียนสำคัญจาก “เขตอนุรักษ์กลุ่มสถาปัตยกรรมทรงคุณค่า”

4.1 ภาพรวมสาระของ “เขตอนุรักษ์กลุ่มสถาปัตยกรรมทรงคุณค่า”

1) ข้อมูลพื้นฐาน

“เขตอนุรักษ์กลุ่มสถาปัตยกรรมทรงคุณค่า” Denken มีที่มาจากการปรับเปลี่ยนหมวดรายการมรดกวัฒนธรรม ในการปรับปรุงกฎหมายอนุรักษ์มรดกวัฒนธรรม เมื่อปี ค.ศ. 1975 ปัจจุบันมี “เขตอนุรักษ์กลุ่มสถาปัตยกรรมทรงคุณค่า” ทั่วประเทศญี่ปุ่น 115 แห่ง เฉลี่ยอัตราการขึ้นทะเบียนเพิ่ม 3-4 แห่งต่อปี และคาดการณ์ว่า จะมีพื้นที่เข้าข่าย “เขตอนุรักษ์กลุ่มสถาปัตยกรรมทรงคุณค่า” ทั้งสิ้น 300 แห่ง งบประมาณจากกระทรวงศึกษาธิการฯ 30,000 ล้านเยน/ปี เฉลี่ยพื้นที่กลุ่มอาคารฯ ละ 300 ล้านเยน/ปี สำหรับโครงการตามแผนอนุรักษ์ทั้งในส่วนท้องถิ่น และผู้ถือครองอาคารสิ่งปลูกสร้าง

2) “เขตอนุรักษ์กลุ่มสถาปัตยกรรมทรงคุณค่า” ในฐานะมรดกวัฒนธรรมของชาติ

สมดุลระหว่าง การประเมินคุณค่า “เขตอนุรักษ์กลุ่มสถาปัตยกรรมทรงคุณค่า” ในฐานะมรดกวัฒนธรรม และ การสนับสนุนด้านต่างๆ โดยเฉพาะงบประมาณจากหน่วยงานปกครองส่วนท้องถิ่นและส่วนกลาง จะเป็นที่ถกเถียงกันต่อไป เพราะมีผู้ได้รับประโยชน์จากส่วนกลาง เป็น ผู้ถือครองกรรมสิทธิ์อาคารสิ่งปลูกสร้างส่วนบุคคล

2) ประโยชน์ด้านการศึกษาเป็นหลัก

เป้าหมายหลัก ของการอนุรักษ์มรดกวัฒนธรรม ประเภท “เขตอนุรักษ์กลุ่มสถาปัตยกรรมทรงคุณค่า” คือ เพื่อให้เป็นทรัพยากรสนับสนุนด้านการศึกษา ดังนั้น ลักษณะแผนงานอนุรักษ์ ทั้งก่อนและหลังการขึ้นทะเบียน “เขตอนุรักษ์กลุ่มสถาปัตยกรรมทรงคุณค่า” จึงมุ่งเน้นไปที่ งานสำรวจรวบรวมฐานข้อมูล การสื่อสารข้อมูลความรู้ การป้องกันผลกระทบจากภัยต่างๆ และ งานด้านการปรับปรุงให้กลับตามสภาพเดิม แต่ ไม่ปรากฏแผนการประยุกต์ที่ส่งผลทางเศรษฐกิจสร้างรายได้โดยตรง

3) การท่องเที่ยวคือผลทางอ้อม

การพัฒนา “เขตอนุรักษ์กลุ่มสถาปัตยกรรมทรงคุณค่า” เป็นแหล่งท่องเที่ยวระดับภูมิภาค และระดับนานาชาติ ไม่ใช่เป้าหมายที่ทุกย่านชุมชน “เขตอนุรักษ์กลุ่มสถาปัตยกรรมทรงคุณค่า” ต้องการ มีความเห็นในมุมกลับจากผู้นำชุมชน “เขตอนุรักษ์กลุ่มสถาปัตยกรรมทรงคุณค่า” ที่มีชื่อเสียงว่า การท่องเที่ยวควรเป็นเพียงแหล่งรายได้รอง แต่วิชาชีพการทำงานบนพื้นฐานเดิมในแหล่งย่านชุมชน ควรเป็นแหล่งรายได้จริง

4.2 ภาพรวมประเด็นสำคัญจากความเห็นของผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง

จากการสัมภาษณ์เจ้าหน้าที่หน่วยงานปกครองส่วนท้องถิ่นและส่วนกลาง นักวิชาการและ ผู้นำชุมชนที่มีบทบาทในงานสำรวจเสนอแผนและยื่นขอขึ้นทะเบียน “เขตอนุรักษ์กลุ่มสถาปัตยกรรมทรงคุณค่า” ในประเทศญี่ปุ่น และนักวิชาการ ผู้มีบทบาทในการฟื้นฟูชุมชนอนุรักษ์ ในประเทศไทย สามารถประมวลสาระในระดับต่างๆ แสดงให้เห็นลักษณะร่วมและลักษณะเฉพาะบางประการ ตั้งแต่ช่วงก่อนและหลัง การขึ้นทะเบียน “เขตอนุรักษ์กลุ่มสถาปัตยกรรมทรงคุณค่า” เป็นดังนี้

1) ความสำคัญของ “กฎหมายอนุรักษ์มรดกวัฒนธรรม”

นักวิชาการไทยและญี่ปุ่น ให้ความสำคัญตรงกันว่า ระบบ Denken “เขตอนุรักษ์กลุ่มสถาปัตยกรรมทรงคุณค่า” ไม่สามารถนำไปสู่การปฏิบัติได้จริง หากไม่มีการพัฒนาปรับปรุงกฎหมายในแนวทางที่คล้ายกับ “กฎหมายอนุรักษ์มรดกวัฒนธรรม” ในประเทศญี่ปุ่น เพราะสุดท้ายแล้ว เครื่องมือในการควบคุมและสนับสนุนด้านต่างๆ ภายใน “เขตอนุรักษ์กลุ่มสถาปัตยกรรมทรงคุณค่า” แบบประเทศญี่ปุ่น จะมีผลบังคับได้หรือไม่ จำเป็นต้องมีกฎหมายในลักษณะนี้รองรับเท่านั้น

2) ทางเลือกของเครื่องมือสนับสนุน

นักวิชาการไทยและญี่ปุ่น ให้ความสำคัญตรงกันว่า เครื่องมือในการสนับสนุนกิจกรรมโครงการตามแผนอนุรักษ์ ได้แก่ เงินช่วยเหลือปรับปรุงบ้านเรือน การลดหย่อนภาษี ท้องถิ่นและภาษีมรดก สามารถสร้างแรงจูงใจให้แก่ผู้ถือครองอาคารบ้านเรือนใน “เขตอนุรักษ์กลุ่มสถาปัตยกรรมทรงคุณค่า” ร่วมกิจกรรมอนุรักษ์สถาปัตยกรรม แทนที่จะมีเพียงเครื่องมือในการควบคุม ที่ไม่เปิดโอกาสให้ผู้ถือครองมีหนทางและกำลังในการอนุรักษ์รักษาอาคารบ้านเรือน อย่างไรก็ตาม มีข้อเสนอแนะว่า เครื่องมือในการสนับสนุน โดยเฉพาะด้านงบประมาณ สามารถใช้กลไกอื่นมาเสริมได้ เช่น กองทุนของหน่วยงานราชการในกระทรวงต่างๆ หรือ กองทุนของหน่วยงานเอกชน เป็นต้น หรือ แม้แต่เรื่องรูปแบบการดำเนินงานดูแลใน “เขตอนุรักษ์กลุ่มสถาปัตยกรรมทรงคุณค่า” ก็ยังสามารถจัดตั้งเป็นหน่วยงานอิสระโดยเฉพาะ ได้เช่นกัน

3) การประยุกต์ตามบริบทแต่ละประเทศ

นักวิชาการญี่ปุ่นเน้นย้ำการประยุกต์รูปแบบการดูแลภายใน “เขตอนุรักษ์กลุ่มสถาปัตยกรรมทรงคุณค่า” ให้เหมาะสมกับบริบทด้านต่างๆ ของแต่ละประเทศ เนื่องจากประสบการณ์การทดลองใช้ระบบ “เขตอนุรักษ์กลุ่มสถาปัตยกรรมทรงคุณค่า” ในประเทศเวียดนาม ไม่ประสบความสำเร็จเท่าที่ควร ถึงแม้จะพยายามดำเนินการตามขั้นตอนพื้นฐานอย่างเป็นระบบ แต่เมื่อถึงขั้นตอนการนำไปสู่การปฏิบัติ กลับไม่สามารถขับเคลื่อนได้โดยประชาคมและหน่วยงานท้องถิ่น หนึ่งในเหตุผลหลัก มาจากการมองข้ามความต้องการที่แท้จริงจากประชาคมในพื้นที่

4) การสืบทอดจากรุ่นสู่รุ่น

นักวิชาการญี่ปุ่น และผู้นำชุมชน เน้นย้ำถึงความท้าทายก้าวต่อไปของการพัฒนาย่านชุมชนภายใน “เขตอนุรักษ์กลุ่มสถาปัตยกรรมทรงคุณค่า” คือการส่งต่อหน้าที่ความรับผิดชอบจากคนรุ่นเก่าสู่รุ่นใหม่ ทั้งนี้หลายบุคคลที่มีส่วนในการผลักดันการขึ้นทะเบียน “เขตอนุรักษ์กลุ่มสถาปัตยกรรมทรงคุณค่า” ในย่านชุมชนต่างๆ กลายมาเป็นผู้สืบทอด ดังนั้น โจทย์สำคัญคือการกระตุ้นการมีส่วนร่วมของคนในวัยต่อไปให้เข้าใจที่มาที่ไปและบทบาทของการเป็น “เขตอนุรักษ์กลุ่มสถาปัตยกรรมทรงคุณค่า”

4.3 อุปสรรค โอกาส และความพร้อมในการประยุกต์แนวทาง ญี่ปุ่น สู่ประเทศไทย

1) ความจำเป็นของกฎหมายอนุรักษ์มรดกวัฒนธรรม

ยังไม่ปรากฏสาระที่เทียบเคียงได้กับ กฎหมายอนุรักษ์มรดกวัฒนธรรม ประเทศญี่ปุ่น ในกฎหมายอนุรักษ์ฯ ของประเทศไทย ซึ่งเป็นปัจจัยหลักในการขับเคลื่อนนโยบายควบคุมและสนับสนุนงานอนุรักษ์ “เขตอนุรักษ์กลุ่มสถาปัตยกรรมทรงคุณค่า” อย่างเป็นรูปธรรม อย่างไรก็ตาม บทเรียนจากกรณีของ “เขตอนุรักษ์กลุ่มสถาปัตยกรรมทรงคุณค่า” แสดงให้เห็นว่า ประเทศไทยเอง ก็มีการพัฒนาปรับปรุงเนื้อหาสาระ เพื่อให้ กฎหมายอนุรักษ์มรดกวัฒนธรรม ครอบคลุมเป้าหมายวัตถุประสงค์ ตามการเปลี่ยนแปลงของสภาพสังคม

2) ความร่วมมือของหลากหลายกระทรวง

โครงสร้างที่ซับซ้อนทางความรับผิดชอบด้านมรดกวัฒนธรรม ของหลากหลายกระทรวง ได้แก่ กระทรวงวัฒนธรรม กระทรวงศึกษาธิการ กระทรวงท่องเที่ยวและกีฬา และ กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เป็นทั้งปัจจัยขัดขวางและปัจจัยเสริม ในการสนับสนุนให้เกิด “เขตอนุรักษ์กลุ่มสถาปัตยกรรมทรงคุณค่า” ในประเทศไทย ขณะที่ “เขตอนุรักษ์กลุ่มสถาปัตยกรรมทรงคุณค่า” ในประเทศญี่ปุ่น มีสำนักงานวัฒนธรรม ในสังกัดกระทรวงศึกษาธิการ เป็นเจ้าภาพหลักเดียว ในการบริหารดูแล ในทางกลับกัน ความหลากหลายของกระทรวงที่สามารถเข้ามาร่วมบริหารดูแล สามารถสร้างโอกาสการสนับสนุนงานอนุรักษ์ และสร้างคุณค่าของ “เขตอนุรักษ์กลุ่มสถาปัตยกรรมทรงคุณค่า” ในรูปแบบต่างๆ ที่เปิดกว้างกว่า การเป็นเพียงทรัพยากรสนับสนุนด้านการศึกษา

3) “เขตอนุรักษ์กลุ่มสถาปัตยกรรม” มาได้ก่อน “เขตอนุรักษ์กลุ่มสถาปัตยกรรมทรงคุณค่า”

ถึงแม้ประเทศไทยจะยัง ไม่มีกฎหมายที่สาระเทียบเคียงได้กับ กฎหมายอนุรักษ์มรดกวัฒนธรรม ประเทศญี่ปุ่น แต่ย่านชุมชนที่มีศักยภาพก็สามารถเตรียมความพร้อมก่อนที่จะตรากฎหมาย “เขตอนุรักษ์กลุ่มสถาปัตยกรรมทรงคุณค่า” ด้วยการประยุกต์ใช้ขั้นตอนก่อนขึ้นทะเบียน “เขตอนุรักษ์กลุ่มสถาปัตยกรรมทรงคุณค่า” ได้ ทั้งการสำรวจรวบรวมข้อมูลเพื่อกำหนด “เขตอนุรักษ์กลุ่มสถาปัตยกรรม” และการเตรียมแผนงานอนุรักษ์โดยความร่วมมือ ระหว่าง ชาวชุมชน นักวิชาการท้องถิ่น และ หน่วยงานท้องถิ่น

4.4 ประเด็นเพื่อการศึกษาต่อไป

1) การศึกษาในเชิงลึก

กล่าวได้ว่า “เขตอนุรักษ์กลุ่มสถาปัตยกรรมทรงคุณค่า” มีคุณค่าและศักยภาพเพื่อการถอดบทเรียน อันจะนำไปสู่การประยุกต์ใช้ในประเทศไทย โดยมีข้อควรพิจารณา เพื่อศึกษาในเชิงลึกต่อไป ได้แก่

- ขั้นตอนวิธีการสำรวจพื้นที่ เหนือ วิธีการ จนนำไปสู่การกำหนด “เขตอนุรักษ์กลุ่มสถาปัตยกรรม” รวมถึงโครงสร้างแผนงานอนุรักษ์ภายใน “เขตอนุรักษ์กลุ่มสถาปัตยกรรมทรงคุณค่า”
- บทบาท หน้าที่ โครงสร้าง และการคัดเลือก คณะกรรมการอนุรักษ์ท้องถิ่นและส่วนกลาง รวมถึง ความสัมพันธ์กับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องอื่นๆ
- ขั้นตอน กระบวนการ และ โครงสร้าง กฎหมายอนุรักษ์มรดกวัฒนธรรม ประเทศญี่ปุ่น เปรียบเทียบกับกฎหมายที่เกี่ยวข้องสอดคล้อง ของประเทศไทย
- แนวทางการควบคุมและสนับสนุนอื่นๆ ที่เป็นไปได้ ทั้งในส่วนที่อยู่ในกรอบกฎหมาย ลักษณะเดียวกับ กฎหมายอนุรักษ์มรดกวัฒนธรรม และ ส่วนที่อยู่นอกกรอบซึ่งสามารถขับเคลื่อนด้วยกำลังของประชาคมโดยตรง

2) ความร่วมมือระหว่างประเทศญี่ปุ่นและไทย

การประสานเพื่อให้เกิดความร่วมมือในการแลกเปลี่ยนองค์ความรู้ ระหว่างหน่วยงานหลักที่มีบทบาทและศักยภาพโดยตรง คือ สำนักงานวัฒนธรรม ประเทศญี่ปุ่น และ กรมศิลปากร ประเทศไทย จะช่วยให้การพิจารณาพัฒนาปรับปรุง และเตรียมความพร้อมต่างๆ เพื่อให้ “เขตอนุรักษ์กลุ่มสถาปัตยกรรมทรงคุณค่า” เป็นจริงได้

เอกสารอ้างอิง

1. Board of Education Izushi town. Report of study for measurement on preservation of Preserved district “Izushi castle town” (Japanese). 2000
2. Board of Education Ine town. Report of study for measurement on preservation of Preserved district “Ine-ura town” (Japanese). 2005
3. Board of Education Sasayama town. Report of study for measurement on preservation of Preserved district “Sasayama town” (Japanese). 2005
4. Agency for cultural affairs. Application of history to Machitsukuri: an information to Preserved district system (Japanese). 2009
5. 伝建地区制度における調査と保存計画. Ueno Katsuhisa. Kyoto Art University, Graduate school of Art
6. 伝統的建造物群保存地区：歴史と文化のまちづくりを担う人たちとともに三十五年. Saito Hidetoshi. Tsukuba University Graduate school
7. <http://www.denken.gr.jp/>
8. การสำรวจภาคสนาม Denken: Fukusumi Hyogo
9. การสำรวจภาคสนาม Denken: Gion-Shinbashi Kyoto
10. การสำรวจภาคสนาม Denken: Gujoh-hachiman Gifu
11. การสำรวจภาคสนาม Denken: Ine-ura Kyoto
12. การสำรวจภาคสนาม Denken: Izushi Hyogo
13. การสำรวจภาคสนาม Denken: Kamigamo Kyoyo
14. การสำรวจภาคสนาม Denken: Kawagoe Saitama
15. การสำรวจภาคสนาม Denken: Kitano Hyogo
16. การสำรวจภาคสนาม Denken: Miyama Kyoto
17. การสำรวจภาคสนาม Denken: Sanneizaka Kyoto
18. การสำรวจภาคสนาม Denken: Sasayama Hyogo
19. การสำรวจภาคสนาม Denken: Shirakawa Gifu
20. การสำรวจภาคสนาม Denken: Takayama Gifu

ภาคผนวก

ภาคผนวก 01

ตารางแสดงรายชื่อ

หมู่บ้านขึ้นทะเบียน Denken

เรียงตามลำดับการขึ้นทะเบียน

(ข้อมูลถึง พ.ศ.2559)

No.	Designated date	Prefecture	District name	Type	standard	Area (Ha)
1	Sep04,1976	Akita	Semboku	Samurai residence	2	6.9
2	Sep04,1976	Nagano	Nakiso	Post town	3	1245.4
3	Sep04,1976	Gifu	Shirakawa	Village	3	45.6
4	Sep04,1976	Kyoto	Sanneizaka	Temple-Shrine town	3	8.2
5	Sep04,1976	Kyoto	Gion-Shinbashi	Tea-houses	1	1.4
6	Sep04,1976	Yamaguchi	Horiuchi	Samurai residence	2	77.4
7	Sep04,1976	Yamaguchi	Hiyako	Samurai residence	2	4
8	May18,1977	Okayama	Fukiya	Industrial town	3	6.4
9	May18,1977	Miyazaki	Nibi	Samurai residence	2	19.8
10	May31,1978	Aomori	Nakacho	Samurai residence	2	10.6
11	May31,1978	Nagano	Narai	Post town	3	17.6
12	Feb03,1979	Gifu	Sanmachi	Merchant town	1	4.4
13	May21,1979	Kyoto	Saga-torimoto	Temple-Shrine town	3	2.6
14	May21,1979	Okayama	Kurashiki-kawahan	Merchant town	1	15
15	Apr10,1980	Hyogo	Kitanocho	Port town	1	9.3
16	Apr18,1981	Fukushima	Ouuchi-juku	Post town	3	11.3
17	Nov30,1981	Kagoshima	Chiran	Samurai residence	2	18.6
18	Apr17,1982	Ehime	Yakaichi-gokoku	Industrial town	3	3.5
19	Dec16,1982	Hiroshima	Takehara	Industrial town	1	5
20	Dec16,1984	Mie	Seki-juku	Post town	3	25
21	Dec16,1984	Yamguchi	Furuichi-kanaya	Merchant town	1	1.7
22	Apr13,1985	Kagawa	Kasashima	Port town	1	13.1
23	Dec08,1986	Miyazaki	Mimitsu	Port town	2	7.2
24	Apr28,1987	Nagano	Unno-juku	Post town	1	13.2
25	Apr28,1987	Okinawa	Tonaki-jima	Village	3	38.3

Fig-1: List of Important District for Preservation of Group of traditional buildings (01/05)

No.	Designated date	Prefecture	District name	Type	standard	Area (Ha)
26	Dec05,1987	Shimane	Oumori-ginzan	Industrial town	3	32.8
27	Dec16,1988	Kyoto	Kamigamo	Temple-Shrine town	3	2.7
28	Dec16,1988	Tokushima	Wakimachi	Merchant town	1	5.3
29	Apr21,1989	Hokkaido	Motomachi-Suehirocho	Port town	3	14.5
30	Apr30,1991	Niigata	Shukunegi	Port town	3	28.5
31	Apr30,1991	Shiga	Omiachiman	Merchant town	1	13.1
32	Apr30,1991	Saga	Arita-uchiyama	Industrial town	3	15.9
33	Apr30,1991	Nagasaki	Higashi-yamate	Port town	2	7.5
34	Apr30,1991	Nagasaki	Minami-yamate	Port town	2	12.7
35	Jul14,1993	Yamanashi	Akasawa	Post town	3	25.6
36	Dec08,1993	Kyoto	Miyama-cho	Village	3	127.5
37	Dec08,1993	Nara	Imai-cho	Temple-Shrine town	1	17.4
38	Dec21,1994	Toyama	Ainokura	Village	3	18
39	Dec21,1994	Toyama	Suganuma	Village	3	4.4
40	Dec26,1995	Kagoshima	Izumi-fumoto	Samurai residence	2	43.8
41	Jul04,1996	Hiroshima	Mitarai	Port town	2	6.9
42	Jul09,1996	Fukui	Kumagawa-juku	Post town	3	10.8
43	Dec10,1996	Chiba	Sawara	Merchant town	3	7.1
44	Dec10,1996	Fukuoka	Chikugo-shoshii	Merchant town	3	20.7
45	Oct31,1997	Shiga	Sakamoto	Temple-Shrine town	3	28.7
46	Oct31,1997	Osaka	Tondabayashi	Temple-Shrine town	1	11.2
47	Oct31,1997	Kochi	Kiragawa-cho	Merchant town	1	18.3
48	Apr17,1998	Gifu	Iwamura-cho	Merchant town	3	14.6
49	Apr17,1998	Fukuoka	Akizuki	Samurai residence	2	58.6
50	Dec25,1998	Shiga	Gokasho-kondo	Village	3	32.2

Fig-1: List of Important District for Preservation of Group of traditional buildings (02/05)

No.	Designated date	Prefecture	District name	Type	standard	Area (Ha)
51	Dec25,1998	Tottori	Utsubuki-tamagawa	Merchant town	1	4.7
52	Dec25,1998	Miyazaki	Shiiba-son	Village	3	39.9
53	May13,1999	Gifu	Mino-cho	Merchant town	1	9.3
54	May25,1999	Saitama	Kawagoe	Merchant town	1	7.8
55	May25,2000	Okinawa	Tonakijima	Village	3	21.4
56	Jul07,2000	Toyama	Yamachosuji	Merchant town	1	5.5
57	Dec04,2000	Nagano	Hakuba-mura	Village	3	59.7
58	Sep19,2001	Iwate	Jonai-suwakoji	Samurai residence	3	34.8
59	Nov14,2001	Ishikawa	Higashiyama-higashi	Tea-houses	1	1.8
60	Nov14,2001	Yamaguchi	Hamasaki	Port town	2	10.3
61	May23,2002	Fukuoka	Yame-fukushima	Merchant town	2	19.8
62	Dec25,2003	Kagoshima	Iriki-fumoto	Samurai residence	2	19.2
63	Jul06,2004	Gifu	Shimoninomachi-Ojinmachi	Merchant town	1	6.6
64	Jul06,2004	Shimane	Yunotsu	Port town	3	33.7
65	Dec10,2004	Hyogo	Sasayama	Samurai residence	2	40.2
66	Dec10,2004	Oita	Mameda-machi	Merchant town	2	10.7
67	Jul22,2005	Aomori	Kuroishi-shi Nakacho	Merchant town	1	3.1
68	Jul22,2005	Nagasaki	Kojirokuji	Samurai residence	2	9.8
69	Jul22,2005	Kyoto	Inemura	Village	3	310.2
70	Dec27,2005	Ishikawa	Kaga-hashidate	Village	2	11
71	Dec27,2005	Kyoto	Yosano-cho kaya	Industrial town	2	12
72	Dec27,2005	Tokushima	Higashiiyamason Ochiai	Village	3	32.3
73	Dec27,2005	Saga	Shiotatsu	Merchant town	2	12.8
74	Jul05,2006	Gunma	Kuni-mura akaiwa	Village	3	63
75	Jul05,2006	Nagano	Kiso-hirasawa	Industrial town	2	12.5

Fig-1: List of Important District for Preservation of Group of traditional buildings (03/05)

No.	Designated date	Prefecture	District name	Type	standard	Area (Ha)
76	Jul05,2006	Nara	Uda-shi Matsuyama	Merchant town	1	17
77	Jul05,2006	Saga	Hamakanaya-machi	Port town	2	2
78	Jul05,2006	Saga	Hachihongi-shuku	Industrial town	1	6.7
79	Dec19,2006	Wakayama	Yuasa	Industrial town	2	6.3
80	Dec04,2007	Hyogo	Izushi	Samurai residence	2	23.1
81	Jun09,2008	Ishikawa	Kazue-machi	Tea-houses	1	0.6
82	Jun09,2008	Nagasaki	Hirado	Port town	2	21.2
83	Jun10,2008	Fukui	Obama-nishigumi	Merchant town	3	19.1
84	Jun30,2009	Fukuoka	Kurigi	Merchant town	2	18.4
85	Jun30,2009	Ishikawa	Wajima-shi kurojima	Port town	2	20.5
86	Dec08,2009	Ehime	Uno-machi uwacho	Merchant town	3	4.9
87	Jun29,2010	Ibaraki	Makabe	Merchant town	2	17.6
88	Dec24,2010	Nara	Gojo-Shinmachi	Merchant town	1	7
89	Jun20,2011	Tokushima	Maesawa	Village	3	13.3
90	Jun20,2011	Aichi	Asuke	Merchant town	1	21.5
91	Jun20,2011	Yamaguchi	Sasanami	Post town	2	20.8
92	Nov29,2011	Ishikawa	Utatsu-Sanroku	Temple-Shrine town	2	22.1
93	Nov29,2011	Ishikawa	Kaga-Higashitani	Village	3	151.8
94	July09,2012	Toshigi	Kauemon	Merchant town	2	9.6
95	July09,2012	Gunma	Kiryu-Shinmachi	industrial town	2	13.4
96	July09,2012	Ishikawa	Shiramine	Village	3	10.7
97	July09,2012	Kochi	Doikachu	Samurai residence	2	9.2
98	July09,2012	Fukuoka	Nikawa-Takomori	Village	3	71.2
99	Dec28,2012	Toyama	Kanayacho	Industrial town (Mine)	1	6.4
100	Dec28,2012	Ishikawa	Teramachidai	Temple-Shrine town	2	22

Fig-1: List of Important District for Preservation of Group of traditional buildings (04/05)

No.	Designated date	Prefecture	District name	Type	standard	Area (Ha)
101	Dec28,2012	Gifu	Gujohachiman	Samurai residence	3	14.1
102	Dec28,2012	Hyogo	Fukusumi	Post town/ Village	3	25.2
103	Aug07,2013	Shimane	Tsuwano	Samurai residence/ Merchant town	2	11.1
104	Aug07,2013	Okayama	Joto	Merchant town	1	8.1
105	Dec27,2013	Akita	Masuda	Merchant town	2	10.6
106	Dec27,2013	Shimane	Tokorogo	Village	3	25.8
107	Sep18,2014	Miyazaki	Murata	Merchant town	1	7.4
108	Sep18,2014	Shizuoka	Hanazawa	Village	3	19.5
109	Dec10,2014	Nagano	Inariyama	Merchant town	2	13
110	July08,2015	Yamanashi	Ensan-Shimoodawarakamisho	Village	3	15.1

Fig-1: List of Important District for Preservation of Group of traditional buildings (05/05)

ภาคผนวก 02

โครงสร้างเอกสารรายงานการสำรวจ และเกริ่นนำที่มาสู่การขึ้นทะเบียน Denken

หมู่บ้าน Ine-Ura

หมู่บ้าน Izushi

หมู่บ้าน Sasayama

หมู่บ้าน Fukusumi

หมู่บ้าน Miyama

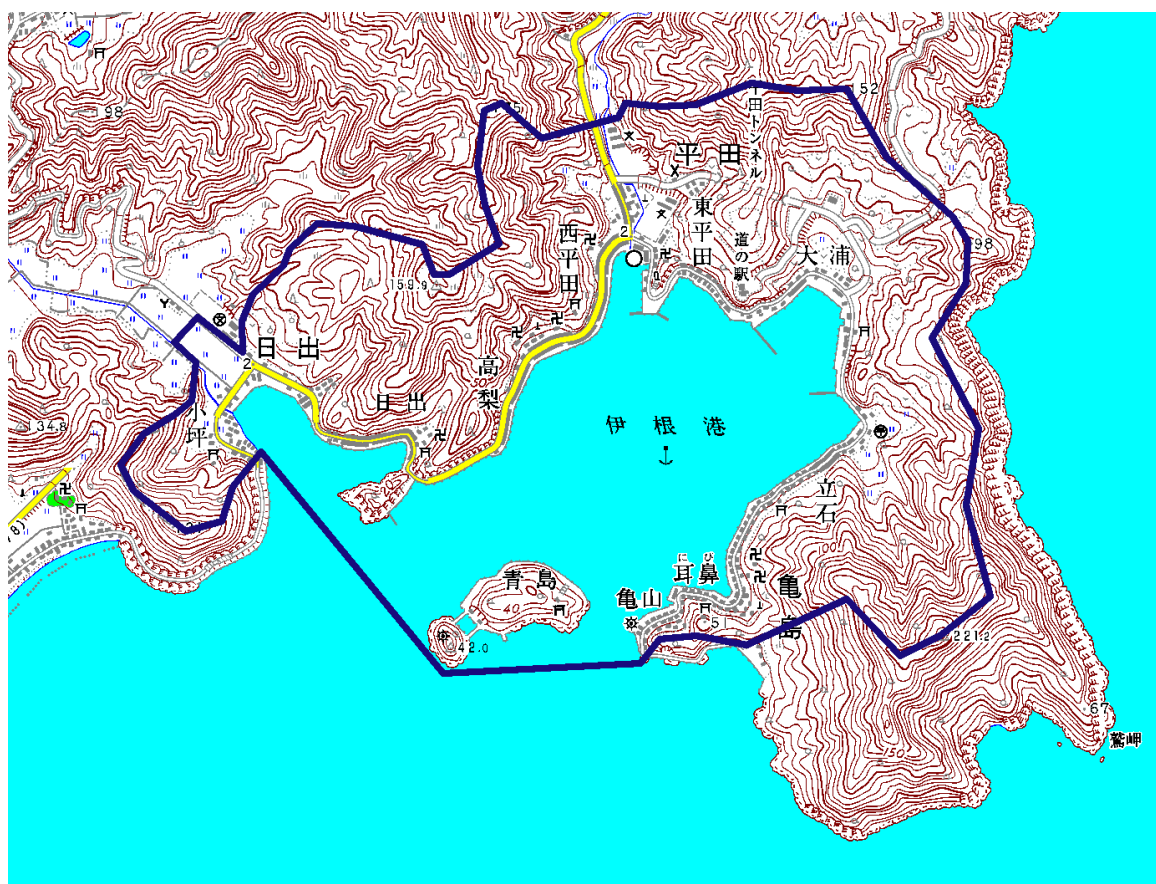
หมู่บ้าน Kitano

1. Research report on measurement for Conservation of Denken-district: Ine-ura

ที่มาสู่การได้รับการขึ้นทะเบียน Denken หมู่บ้าน Ine-ura

Ine-ura ในตำบล Ine ตั้งอยู่บริเวณทางตอนเหนือของจังหวัดเกียวโต เป็นที่รู้จักกันดีถึงความงามของภูมิทัศน์หมู่บ้านชาวประมง ซึ่งประกอบไปด้วยบ้านชาวประมงและกลุ่มกระท่อมเรือประมงแบบดั้งเดิม มรดกทางประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมนี้ยังเป็นส่วนหนึ่งของพื้นที่ดำเนินชีวิตของชาวบ้าน อย่างไรก็ตาม ปัญหาการลดลงของจำนวนประชากรวัยหนุ่มสาวขณะที่ประชากรวัยชราเพิ่มสูงขึ้น ปัญหาลักษณะการดำเนินชีวิตในปัจจุบันที่ซับซ้อนขึ้น ปัญหาการเปลี่ยนแปลงลักษณะการประมงและขนาดของเรือประมงที่ใหญ่ขึ้น ถือเป็นภัยคุกคามภูมิทัศน์หมู่บ้านชาวประมงและกระท่อมเรือประมงอย่างยิ่ง

ด้วยความตระหนักถึงปัญหาและภัยคุกคามดังกล่าวจึงเกิดเป็นกระแสความตื่นตัวในการอนุรักษ์กลุ่มกระท่อมเรือประมง ทำให้ในปีค.ศ. 1994 ตำบล Ine มีการตั้งคณะกรรมการพิจารณาปัญหาในการอนุรักษ์กลุ่มกระท่อมเรือประมง ต่อมาในปีค.ศ. 1997 มีการตั้งคณะดำเนินงานศึกษาเพื่อการอนุรักษ์กลุ่มกระท่อมเรือประมงใน Ine-ura ซึ่งคณะดำเนินงานประกอบไปด้วยชาวบ้านในพื้นที่ นำมาสู่การศึกษาข้อมูลพื้นฐานต่าง ๆ อย่างเป็นรูปแบบ เมื่อนำผลของการศึกษาโดยคณะดำเนินงานพิจารณาประกอบกับระบบ Denken ในระดับประเทศ ทำให้ได้รับข้อสรุปว่าพื้นที่ดังกล่าวเหมาะสมเป็นอย่างยิ่งในการอนุรักษ์ ทำให้ในปีค.ศ. 2001 มีการตั้งคณะกรรมการดำเนินงานศึกษามาตรการเพื่อการอนุรักษ์กลุ่มอาคารดั้งเดิมในพื้นที่ Ine-ura ตำบล Ine ซึ่งดำเนินการศึกษาอย่างจริงจังมาจนถึงปีค.ศ. 2003 เมื่อคณะกรรมการการศึกษาพิจารณารายงานผลการศึกษาดังกล่าวในปีค.ศ. 2005 เดือนมีนาคม จึงกำหนดให้พื้นที่ดังกล่าวเป็นเขตเพื่อการอนุรักษ์กลุ่มอาคารดั้งเดิมในพื้นที่ Ine-ura ตำบล Ine หลังจากนั้นในเดือนกรกฎาคมปีเดียวกันจึงได้รับการกำหนดให้เป็นเขตเพื่อการอนุรักษ์กลุ่มอาคารดั้งเดิมอันทรงคุณค่าในระดับประเทศ ถือเป็นหมู่บ้านชาวประมงที่ได้รับการกำหนดเขตเพื่อการอนุรักษ์โดยรวมเอาพื้นที่ทะเลภายในเขตการปกครองเอาไว้ด้วยเป็นครั้งแรก สรุปพื้นที่ที่ได้รับการกำหนดให้อยู่ในเขตเพื่อการอนุรักษ์รวม 310.2 เฮกเตอร์

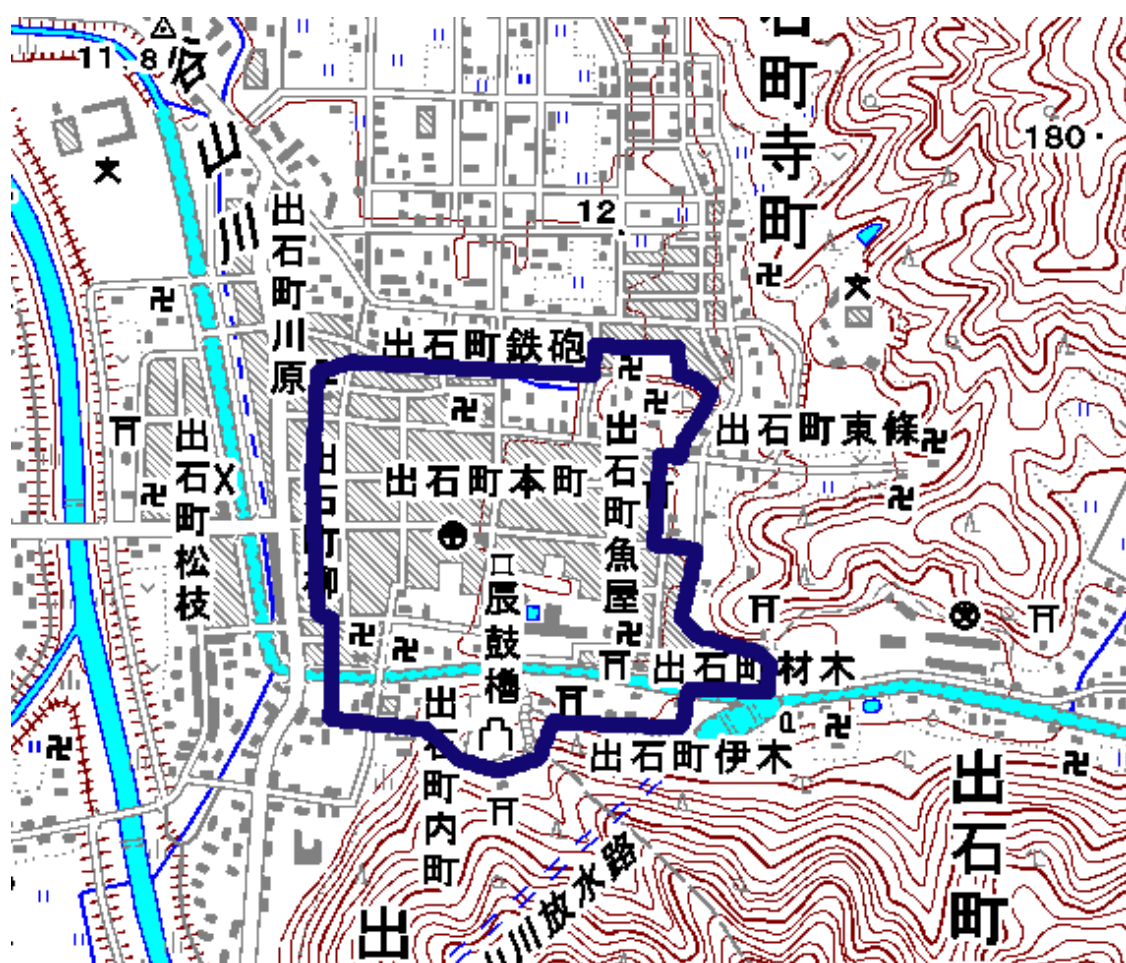
2. Research report on measurement for Conservation of Denken-district: Izushi castle town district

ที่มาสู่การได้รับการขึ้นทะเบียน Denken หมู่บ้าน Izushi

Izushi castle town ตั้งอยู่บริเวณทางตอนเหนือของจังหวัดเฮียวโกะ (Hyogo) เป็นเมืองปราสาทที่มีประวัติศาสตร์ยาวนานย้อนไปถึงสมัยเอโดะ ช่วงต้น 17Cs ถึงแม้ว่าตัวเมืองเก่าจะถูกเพลิงไหม้ไปกว่าครึ่งในปี ค.ศ. 1876 อาคารร้านค้า ตลอดจนองค์ประกอบที่แสดงให้เห็นถึงสภาพเมืองปราสาทดั้งเดิมก็ยังคงให้เห็นอยู่ เช่น ขนาดตรอกซอยในเขตเมืองเก่า การแบ่งพื้นที่ที่ดินตามแบบบ้านนักรบในสมัยเอโดะ ผลจากเพลิงไหม้ทำให้ประชากรในพื้นที่ลดลง อย่างไรก็ตามบริเวณที่ถูกเพลิงไหม้ก็ได้รับการพัฒนาให้เป็นอาคารสถานที่ราชการ โรงเรียน และกลุ่มร้านค้า จนกระทั่งการพัฒนาเส้นทางเดินรถไฟใหม่เกิดขึ้นในบริเวณที่อยู่ห่างออกไปส่งผลให้การพัฒนาภายในเขตเมืองเก่าชะงักลง แต่กลับเป็นผลดีเนื่องจากสาเหตุดังกล่าวทำให้อาคารแบบดั้งเดิมในเขตเมืองเก่าไม่ได้รับการรื้อถอน โดยรวมแล้วเขตเมืองเก่ายังคงสภาพเมืองปราสาทไว้ได้ ทำให้ตั้งแต่ช่วงทศวรรษที่ 1960 เป็นต้นมา Izushi castle town กลายเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่ได้รับความนิยมเป็นอย่างมาก ขนาดที่ว่าจำนวนนักท่องเที่ยวต่อปีมีสูงเกือบหนึ่งล้านคน นักท่องเที่ยวเรียกขานเขตเมืองเก่านี้ว่า “Little Kyoto”

ถึงแม้ว่าทางจังหวัดจะมีโครงการสนับสนุนการปรับปรุงภูมิทัศน์ตามกฎหมายการปกครองส่วนท้องถิ่นว่าด้วยการปรับปรุงภูมิทัศน์ ตลอดจนโครงการจัดการสภาพแวดล้อมเมืองโดย Ministry of Land, Infrastructure, Transport and Tourism แต่ปัญหาต่างๆ เช่น การย้ายออกไปของประชากรในเขตเมืองเก่า Hollowing-out ก็ยังไม่ได้รับการแก้ไข ซึ่งเป็นอุปสรรคอย่างมากต่อการอนุรักษ์เมือง

ดังนั้น ในปีค.ศ. 2000 และ ปี ค.ศ. 2001 จึงมีการตั้งคณะกรรมการดำเนินงานศึกษามาตรการเพื่อการอนุรักษ์ขึ้น โดยมีหน้าที่หลักคือเพื่อพิจารณาความเป็นไปได้ของเขตเพื่อการอนุรักษ์กลุ่มอาคารดั้งเดิม จนกระทั่งในเดือนตุลาคม ปี ค.ศ. 2006 หน่วยงานปกครองส่วนท้องถิ่นจึงได้ยื่นขออนำระบบ Denken เข้ามาประยุกต์ใช้ โดยในเดือนธันวาคมปีเดียวกันได้มีการออกกฎหมายอนุรักษ์ในส่วนเขตเพื่อการอนุรักษ์กลุ่มอาคารดั้งเดิมในเมือง Toyooka ในเดือนมิถุนายน ปี ค.ศ. 2007 ผังเมืองของเขตเพื่อการอนุรักษ์กลุ่มอาคารดั้งเดิมใน Izushi เมือง Toyooka ได้รับการจัดวาง และในเดือนธันวาคมปีเดียวกันพื้นที่ดังกล่าวก็ได้รับการกำหนดให้เป็นเขตเพื่อการอนุรักษ์กลุ่มอาคารดั้งเดิมอันทรงคุณค่าในระดับประเทศ สรุปพื้นที่ที่ได้รับการกำหนดให้อยู่ในเขตเพื่อการอนุรักษ์รวม 23.1 เฮกเตอร์

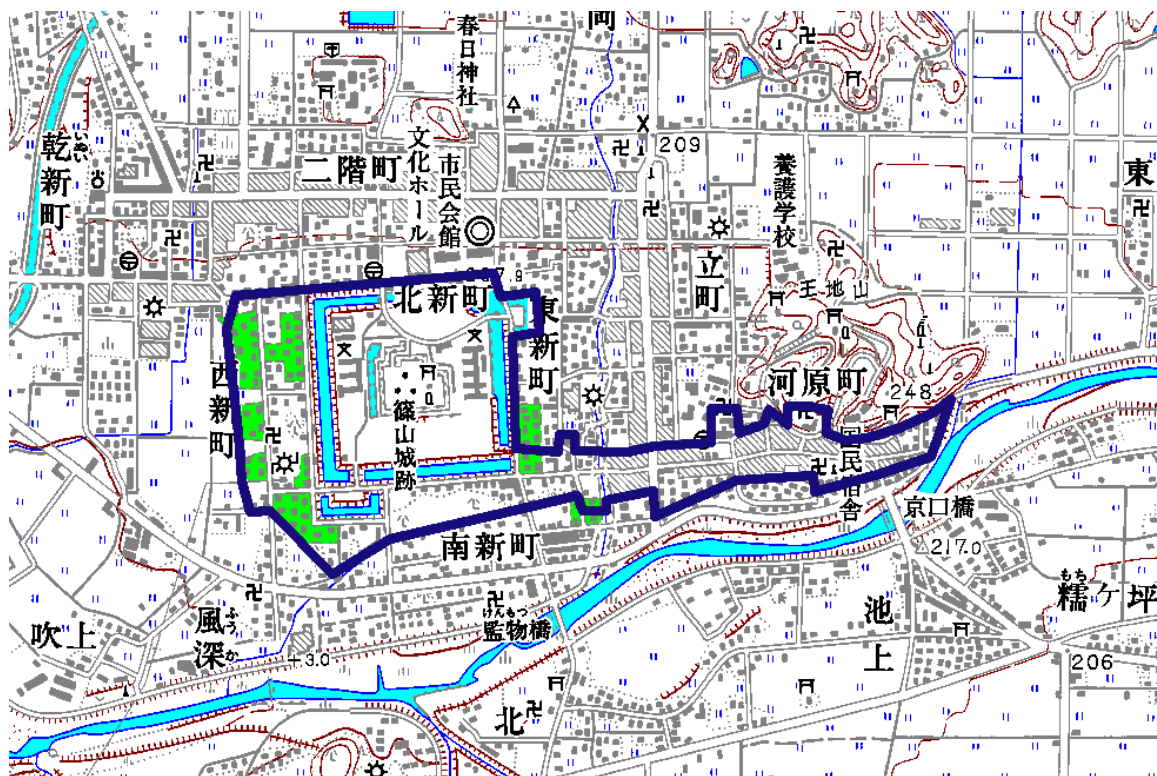
3. Research report on measurement for Conservation of Denken-district: Sasayama merchant town district

ที่มาสู่การได้รับการขึ้นทะเบียน Denken หมู่บ้าน Sasayama

เมืองรอบปราสาท Sasayama เป็นเขตอนุรักษ์สถาปัตยกรรมทรงคุณค่าที่สามารถรักษาโครงสร้างของเมืองรอบปราสาทในยุค Kinsei ไว้ได้อย่างสมบูรณ์ ไม่ว่าจะเป็นรูปแบบที่ดิน แนวรอบกลุ่มอาคารประเภทบ้านเรือนนักรบซามูไร และเรือนร้านค้าแบบ Machiya ที่พัฒนาขึ้นโดยรอบปราสาท ในปี Keicho ที่ 1 ปัจจุบันพื้นที่เขตอนุรักษ์สถาปัตยกรรมทรงคุณค่ายังคงหลงเหลือสถาปัตยกรรมที่สร้างขึ้นในระหว่างสมัย Kinsei จนถึงสมัย Kindai ให้เห็นเป็นจำนวนมาก ทั้งบ้านเรือนนักรบ บ้านเรือนของพ่อค้า และศาลเจ้า การผสมผสานกันอย่างลงตัวขององค์ประกอบทางสถาปัตยกรรมและการดูแลรักษา ส่งผลให้เมือง Sasayama มีภูมิทัศน์ทางประวัติศาสตร์ที่สวยงามและน่าประทับใจ

การเดินสายรถไฟ Fukuchiyama ในปี ค.ศ. 1944 ทำให้เกิดการเปลี่ยนศูนย์กลางทางการค้าใหม่ ที่ห่างออกไปจากเขตเมืองรอบปราสาท และส่งผลต่อพื้นที่เมืองการค้าเดิมไม่สามารถรื้อฟื้นขึ้นมาได้ ในปี ค.ศ. 2000 ซึ่งตรงกับฉลองเมืองรอบปราสาทครบ 400 ปี ได้มีการตั้งคณะกรรมการดำเนินงานศึกษามาตรการเพื่อการอนุรักษ์ขึ้นโดยผู้นำชุมชนหกแห่ง และกลุ่มนักวิชาการ และในเดือนพฤษภาคม ปี ค.ศ. 2004 โดยเสียงส่วนมากของประชาคม เทศบาลเมืองจึงได้ร่างเทศบัญญัติ พร้อมทั้งยื่นขอขึ้นทะเบียน “เขตอนุรักษ์สถาปัตยกรรมทรงคุณค่า” ซึ่งในเดือนธันวาคม ปี ค.ศ. 2004 พื้นที่ดังกล่าวก็ได้รับการกำหนดขึ้นทะเบียนให้เป็น “เขตอนุรักษ์สถาปัตยกรรมทรงคุณค่า” สรุปลพื้นที่ที่ได้รับการกำหนดให้อยู่ในเขตเพื่อการอนุรักษ์รวม 40.2 เฮกเตอร์

กลุ่มผู้ขับเคลื่อนให้เกิดการขึ้นทะเบียน “เขตอนุรักษ์สถาปัตยกรรมทรงคุณค่า” ได้แก่ ผู้นำชุมชน และคนวัยทำงานที่ย้ายกลับมาตั้งรกรากที่บ้านเดิมอีกครั้ง โดยกลุ่มคนดังกล่าวได้ดำเนินการจัดกิจกรรมรื้อฟื้นเมืองรอบปราสาท ภายหลังจากการขึ้นทะเบียน ได้แก่ กิจกรรมการจัดแสดงศิลปะในบ้านร้างริมถนน ศูนย์กลางการค้าเก่า ซึ่งคาดหวังผลในการนำบ้านร้านค้าที่ถูกทิ้งร้างกลับมาใช้ใหม่ เป็นต้น

4. Research report on measurement for Conservation of Denken-district: Fukusumi post town district

ที่มาสู่การได้รับการขึ้นทะเบียน Denken หมู่บ้าน Fukusumi

หมู่บ้าน Fukusumi ตั้งอยู่ทางทิศตะวันออกของจังหวัด Hyogo บนถนนสาย Nishikyo ซึ่งเชื่อมระหว่างภูเขา Sasayama กับนครเกียวโต หมู่บ้านแห่งนี้ตั้งอยู่ท่ามกลางพื้นที่ทุ่งนาและเครือข่ายลำน้ำเพื่อการชลประทานในอดีต โดยประกอบด้วยสถาปัตยกรรมหลากหลายรูปแบบที่ผสมผสานกันอย่างลงตัวจนก่อให้เกิดลักษณะภูมิทัศน์ทางประวัติศาสตร์ที่เป็นเอกลักษณ์ ไม่ว่าจะเป็น กลุ่มบ้านเรือนชาวนา กลุ่มบ้านเรือนพักแรมซึ่งส่วนใหญ่มีทางเข้าอยู่บริเวณด้านสกัด กลุ่มอาคารอนุรักษ์ประเภทบ้าน 2 ชั้นทรงเตี้ยที่นิยมมุงหลังคาด้วยกระเบื้องดินเผา และกลุ่มบ้านชั้นเดียวที่นิยมมุงหลังคาด้วยหญ้า Kaya

จุดสำคัญที่ทำให้หมู่บ้าน Fukusumi เลือกที่จะขับเคลื่อนกิจกรรมอันนำไปสู่การขึ้นทะเบียน “เขตอนุรักษ์สถาปัตยกรรมทรงคุณค่า” คือ การเปลี่ยนแปลงของหมู่บ้านภายหลังการเดินสายรถไฟเส้นใหม่ Fukuchiyama ที่เป็นการจับบทบาทของเมืองพักแรมที่มีกลุ่มร้านค้า อย่างไรก็ตาม หมู่บ้าน Fukusumi ได้ปรับเปลี่ยนตัวเองจากหมู่บ้านพักแรมมาเป็นหมู่บ้านเกษตรกรรม ด้วยการเข้าถึงระบบชลประทานอ่างเก็บน้ำที่สร้างขึ้นใหม่ จึงทำให้ยังคงสภาพหมู่บ้านที่สมบูรณ์อยู่ได้

อย่างไรก็ตาม การเป็นหมู่บ้านที่อยู่ใกล้เมืองรอบปราสาท Sasayama ชาวบ้านจึงมีโอกาสนับกระบวนความพยายามของ ชาวเมืองรอบปราสาท Sasayama ในการขึ้นทะเบียน “เขตอนุรักษ์สถาปัตยกรรมทรงคุณค่า” ประกอบกับทางจังหวัด Hyogo มีการสำรวจพื้นที่เพื่อเตรียมวางผังพื้นที่เพื่อการอนุรักษ์ (ภายใต้กระทรวงการก่อสร้างและคมนาคม) ในปี ค.ศ.2001 ชาวบ้านจึงรวมตัวตั้งกลุ่มศึกษาหมู่บ้านเพื่อการอนุรักษ์ และทำการศึกษามาตลอดช่วง ปีค.ศ. 2004-2007 จนขยายผลเป็นคณะดำเนินการศึกษาความเป็นไปได้สู่การขึ้นทะเบียน “เขตอนุรักษ์สถาปัตยกรรมทรงคุณค่า” ในปี ค.ศ. 2007 ซึ่งดำเนินการศึกษาตามแผนงานสองปี จนส่งผลให้การจัดทำประชาคมประสบผลสำเร็จ เทศบาลเมืองจึงได้ร่างเทศบัญญัติประกอบการปรับปรุงผังเมือง พร้อมทั้งยื่นขอขึ้นทะเบียน “เขตอนุรักษ์สถาปัตยกรรมทรงคุณค่า” ในเดือนกรกฎาคม ปี ค.ศ. 2012 และพื้นที่ดังกล่าวก็ได้รับการกำหนดขึ้นทะเบียนให้เป็น “เขตอนุรักษ์สถาปัตยกรรมทรงคุณค่า” ในเดือนธันวาคม ปี ค.ศ. 2012 สรุปพื้นที่ที่ได้รับการกำหนดให้อยู่ในเขตเพื่อการอนุรักษ์รวม 25.2 เฮกเตอร์

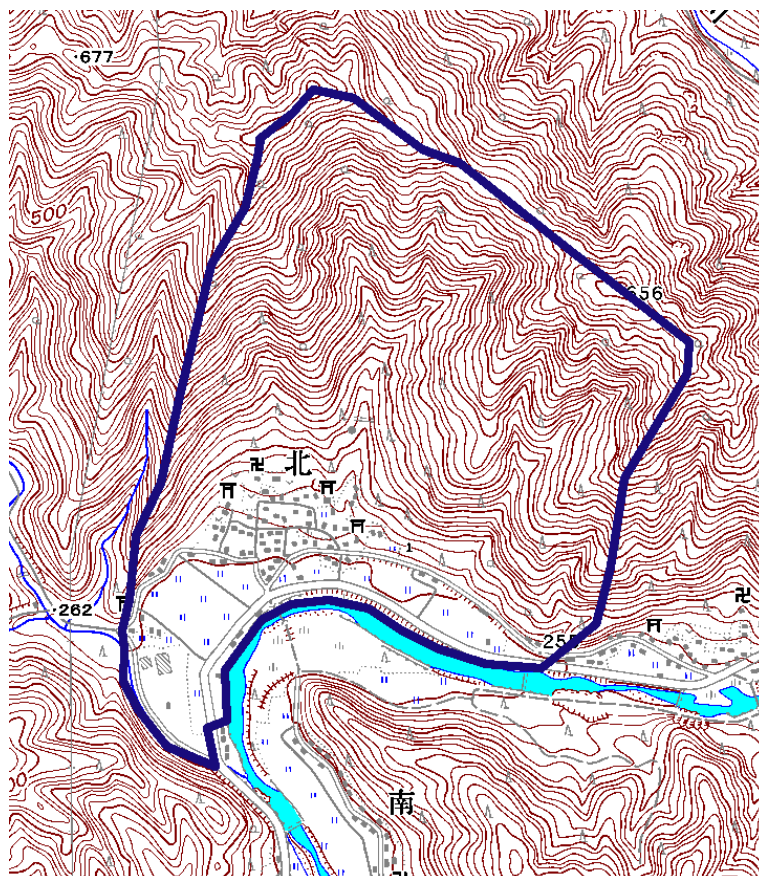
5. Research report on measurement for Conservation of Denken-district: Miyama village

ที่มาสู่การได้รับการขึ้นทะเบียน Denken หมู่บ้าน Miyama

หมู่บ้าน Miyama ตั้งอยู่ทางตอนกลางของจังหวัดเกียวโต ในบริเวณพื้นที่ต้นน้ำของแม่น้ำ Yura ที่ไหลลงสู่ทางฝั่งทะเลญี่ปุ่น เขตอนุรักษ์สถาปัตยกรรมทรงคุณค่าแห่งนี้มีขอบเขตของชุมชนอยู่ระหว่างฝั่งเหนือของแม่น้ำ Yura และเขตพื้นที่นาข้าวเพาะปลูก ภายในเขตอนุรักษ์สถาปัตยกรรมทรงคุณค่า กลุ่มบ้านเรือนชาวนาจะวางตัวต่อเนื่องกันตามความลาดชันของภูเขา โดยมีแนวกำแพงหินก่ออันเป็นเอกลักษณ์ของชุมชนเสริมแนวแปลงที่ดินไว้เป็นขั้นทางด้านทิศใต้และมีทิวเขาเป็นฉากหลังบริเวณทางด้านทิศเหนือ ทั้งนี้บ้านเรือนส่วนใหญ่ภายในเขตอนุรักษ์สถาปัตยกรรมทรงคุณค่า เป็นบ้านชาวนาแบบ Minka ที่มุงหลังคาด้วยหญ้า kaya ความกลมกลืนกันระหว่างแนวกำแพงหินก่อกับตัวเรือน ท่ามกลางบริบทของศาลเจ้า พื้นที่ป่าไม้ และทิวเขาอันเขียวชอุ่ม ได้รังสรรค์ให้เขตอนุรักษ์สถาปัตยกรรมทรงคุณค่าแห่งนี้มีภูมิทัศน์ทางประวัติศาสตร์ที่มีเสน่ห์ น่าสนใจตามแบบฉบับของหมู่บ้านกลางหุบเขา

การเปลี่ยนแปลงของรูปแบบการใช้ทรัพยากรพลังงานจากฟืนไม้ สู่ถ่านหินเพื่อผลิตพลังงานไฟฟ้า ทำให้บทบาทของหมู่บ้าน Miyama ในฐานะแหล่งทรัพยากรไม้เพื่อพลังงานแบบดั้งเดิมหมดไป ส่งผลประชากรภายในหมู่บ้านไหลออก และเกิดการทิ้งบ้านให้รกร้างไร้การดูแล อย่างไรก็ตามกระแสตื่นตัวในการอนุรักษ์บ้านชาวนาแบบ Minka ที่มุงหลังคาด้วยหญ้า kaya และการรวมตัวจัดตั้งกลุ่มอนุรักษ์จัดหาวัสดุเพื่อซ่อมแซมบ้านด้วยหญ้า kaya ในช่วงทศวรรษ 1980-1990 ได้นำไปสู่การรวมตัวตั้งกลุ่มศึกษาความเป็นไปได้ในการขอขึ้นทะเบียน “เขตอนุรักษ์สถาปัตยกรรมทรงคุณค่า” ในปี ค.ศ. 1988 และได้ยกระดับสู่การตั้งคณะกรรมการเตรียมการเพื่อขึ้นทะเบียน “เขตอนุรักษ์สถาปัตยกรรมทรงคุณค่า” ในปี ค.ศ. 1992 และในที่สุดเทศบาลเมืองได้ร่างเทศบัญญัติประกอบการปรับปรุงผังเมือง พร้อมทั้งยื่นขอขึ้นทะเบียน “เขตอนุรักษ์สถาปัตยกรรมทรงคุณค่า” ในเดือนมีนาคม ปี ค.ศ. 1993 และ พื้นที่ดังกล่าวก็ได้รับการกำหนดขึ้นทะเบียนให้เป็น “เขตอนุรักษ์สถาปัตยกรรมทรงคุณค่า” ในเดือนธันวาคม ปี ค.ศ. 1993 สรุปรูปพื้นที่ที่ได้รับการกำหนดให้อยู่ในเขตเพื่อการอนุรักษ์รวม 127.5 เฮกเตอร์

ภายหลังการขึ้นทะเบียน “เขตอนุรักษ์สถาปัตยกรรมทรงคุณค่า” กลุ่มแกนนำผู้ขับเคลื่อนงานขึ้นทะเบียน ได้รวมตัวกันจัดตั้งห้างหุ้นส่วนจำกัด โดยได้รับเงินสนับสนุนตั้งต้นจากเทศบาล เพื่อดำเนินกิจการบ้านพักโฮมสเตย์ และขยายผลไปสู่ภัตตาคารและศูนย์สินค้าที่ระลึกประจำหมู่บ้าน อีกทั้งยังคงขับเคลื่อนกิจกรรมอนุรักษ์บ้านชาวนาแบบ Minka โดยการเชิญชวนให้ผู้นิยมทั่วไปสามารถร่วมงานมุงหลังคาด้วยหญ้า kaya กับช่างผู้เชี่ยวชาญ

6. Research report on measurement for Conservation of Denken-district: Kitano port town district

ที่มาสู่การได้รับการขึ้นทะเบียน Denken หมู่บ้าน Kitano

หมู่บ้าน Kitano ปลายถนน Yamamoto ตั้งอยู่บริเวณเชิงเขา Rokko เขตอนุรักษ์สถาปัตยกรรมทรงคุณค่า Yamamoto-Douri ครอบคลุมพื้นที่ส่วนหนึ่งของย่านพื้นที่อยู่อาศัยเฉพาะสำหรับชาวต่างชาติในสมัย Meiji บ้านเรือนภายในเขตอนุรักษ์สถาปัตยกรรมทรงคุณค่าได้รับการสร้างขึ้นจากช่างฝีมือดีในช่วงสมัย Meiji ตอนปลายจนถึง Showa ตอนต้น ประกอบด้วย อาคารบ้านเรือนหลากหลายรูปแบบทั้งบ้านแบบญี่ปุ่น บ้านแบบผสมตะวันตกจำนวนกว่า 30 หลัง ซึ่งถูกใช้งานเป็นอาคารสถานกงสุลและบ้านพักนักการทูต และบางหลังก็ได้รับการขึ้นทะเบียนให้เป็นมรดกวัฒนธรรมทรงคุณค่า เช่น บ้าน Thomas และบ้าน Kobayashi

หมู่บ้าน Kitano ปลายถนน Yamamoto มีจุดเริ่มต้นสู่การขึ้นทะเบียน “เขตอนุรักษ์สถาปัตยกรรมทรงคุณค่า” โดยนักวิชาการเป็นหลัก เนื่องจากความโดดเด่นของกลุ่มอาคารสถานกงสุลและบ้านพักนักการทูต โดยในปี 1960 คณะอาจารย์ด้านประวัติศาสตร์สถาปัตยกรรมได้ทำจดหมายถึงนายกเทศมนตรีเมืองโกเบ เพื่ออธิบายถึงความสำคัญของกลุ่มอาคารสถานกงสุลและบ้านพักนักการทูต ผนวกกับความจำเป็นและความต้องการความช่วยเหลือด้านงบประมาณเพื่อดำเนินการอนุรักษ์ซ่อมแซมอาคารสำคัญ ผลักดันให้เทศบาลเมืองโกเบตั้งคณะดำเนินงานศึกษา “เขตอนุรักษ์สถาปัตยกรรมทรงคุณค่า” ในปี ค.ศ. 1975 และ พื้นที่ดังกล่าวก็ได้รับการกำหนดขึ้นทะเบียนให้เป็น “เขตอนุรักษ์สถาปัตยกรรมทรงคุณค่า” ในเดือนธันวาคม ปี ค.ศ. 1979 สรุปลพื้นที่ที่ได้รับการกำหนดให้อยู่ในเขตเพื่อการอนุรักษ์รวม 9.3 เฮกเตอร์

ภายหลังการขึ้นทะเบียน กระแสความนิยมจากการถ่ายทำละครของสถานี NHK ซึ่งใช้หมู่บ้าน Kitano ปลายถนน Yamamoto เป็นสถานที่หลักในการถ่ายทำ ในปี ค.ศ. 1981 ทำให้นักท่องเที่ยวหลังไหลสู่พื้นที่ “เขตอนุรักษ์สถาปัตยกรรมทรงคุณค่า” แห่งนี้อย่างต่อเนื่อง และ นำไปสู่การตั้งกลุ่มประชาชนอนุรักษ์หมู่บ้าน Kitano ขึ้นในปี ค.ศ. 1985

ภาคผนวก 03

สรุปประเด็นสำคัญ

จากการสัมภาษณ์ผู้เกี่ยวข้องกับการขึ้นทะเบียน Denken

และ ผู้เชี่ยวชาญด้านงานอนุรักษ์ในประเทศไทย

สรุปข้อคิดเห็นเกี่ยวกับระบบ Denken

โดย รศ.ดร.ชววิทย์ สุธงษา สถาบันอาศรมศิลป์

1.ประเด็นสำคัญเกี่ยวกับระบบ Denken ของประเทศญี่ปุ่น

- วัฒนธรรมทางความคิด และระเบียบวินัยทางสังคมที่เคร่งครัดของชาวญี่ปุ่นส่งเสริมให้ระบบ Denken ขยับเคลื่อนได้อย่างมีประสิทธิภาพ นอกเหนือไปจากความพร้อมทางกฎหมายมรดกวัฒนธรรมที่รองรับมาตรการต่างๆ
- น่าสนใจ และเป็นรูปแบบญี่ปุ่นจริงๆ ที่ไม่อิงพื้นฐานจากทางตะวันตกแบบสิ้นเชิง และ ไม่พยายามผนวกแนวทางตะวันตกมาเป็นทางหลัก

2.ประเด็นสำคัญเกี่ยวกับการประยุกต์ระบบ Denken ของประเทศญี่ปุ่น กับประเทศไทย

- ในส่วนของประเทศไทย เบื้องต้นแล้ว ต้องตรากฎหมายมรดกวัฒนธรรม ให้สำเร็จก่อน ถึงจะก้าวต่อไป ในส่วนการปฏิบัติเชิงรูปธรรมได้
- ด้วยความเป็นประเทศเอเชียเหมือนกัน ระบบแนวคิดอาจจะเหมาะสมหรือเข้ากันได้ง่ายกว่า ระบบแนวคิดแบบตะวันตก

3.การตีความโดยผู้วิจัย

- มุมมองความคิดแนวคิดการอนุรักษ์แบบตะวันออกของประเทศญี่ปุ่น น่าจะมีความใกล้เคียงหรือสามารถประยุกต์เข้ากับลักษณะสังคมวัฒนธรรมของไทยได้ มากกว่าแนวคิดการอนุรักษ์ที่มาจากทางตะวันตก ถึงแม้ทางญี่ปุ่นเองก็อาจจะรับแนวคิดการอนุรักษ์ที่มีรากมาจากตะวันตกก็ตาม แต่การผ่านกรองการประยุกต์ใช้ของคนญี่ปุ่นมาแล้วหนึ่งขั้น ย่อมสร้างองค์แนวคิดใหม่ภายใต้บริบทของเอเชีย
- การตรากฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการอนุรักษ์มรดกวัฒนธรรมโดยตรง คือกฎหมายสำคัญ ที่จะสร้างกรอบเกณฑ์ทางปฏิบัติได้จริงในการสนับสนุนผู้เกี่ยวข้องในงานอนุรักษ์ ลำพังเพียงกฎหมายอนุรักษ์โบราณสถานที่มีอยู่ไม่น่าจะตอบโจทย์ได้อย่างมีประสิทธิภาพเหมือน ระบบ Denken

สรุปข้อคิดเห็นเกี่ยวกับระบบ Denken

โดย รศ.ดร.ณวิทย์ อ่องแสงชัย คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

1.ประเด็นสำคัญเกี่ยวกับระบบ Denken ของประเทศญี่ปุ่น

- คุณภาพของบุคลากรในประเทศญี่ปุ่น อันมีพื้นฐานจากพัฒนาการด้านการศึกษา เป็นตัวขับเคลื่อนให้ระบบ Denken เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ
- ระบบ Denken พิสูจน์ความสำเร็จในตัวเองจากความต่อเนื่องที่พัฒนาขึ้นด้วยการปรับปรุงรายละเอียดให้สอดคล้องในทางปฏิบัติ

2.ประเด็นสำคัญเกี่ยวกับการประยุกต์ระบบ Denken ของประเทศญี่ปุ่น กับประเทศไทย

- ถ้าจะประยุกต์สู่ประเทศไทย ต้องใช้เวลามากกว่าจะเข้าที่เข้าทาง เนื่องจากความไม่พร้อมของบุคลากรด้านต่างๆ โดยเฉพาะส่วนราชการ

3.การตีความโดยผู้วิจัย

- ทำอย่างไรจึงจะสามารถพัฒนาบุคลากรที่จะเข้ามาเกี่ยวข้องกับการอนุรักษ์ในรูปแบบแนวทางเดียวกับระบบ Denken ได้
- ต้องเป็นมากกว่าการพัฒนาบุคลากรในเชิงเทคนิควิธีการ จะทำอย่างไรจึงจะพัฒนาในเชิงจรรยาบรรณและ ระเบียบวินัยได้
- หรือ ในอีกมุมมองกลับข้าง จะประยุกต์ระบบ Denken อย่างไร ให้สามารถตอบโจทย์ผู้ใช้งานในประเทศไทยได้

สรุปข้อคิดเห็นเกี่ยวกับระบบ Denken

โดย ศ.ดร.วรรณศิลป์ พิรพันธุ์ คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

1.ประเด็นสำคัญเกี่ยวกับระบบ Denken ของประเทศญี่ปุ่น

- อัมพวาคือตัวอย่างของการประยุกต์แนวทางเดียวกับระบบ Denken เพียงแต่ว่า อัมพวาเป็นการทดลองประเมินปรับปรุงรายละเอียดตามสถานการณ์เฉพาะหน้า
- ระบบ Denken น่าสนใจในแบบฉบับของญี่ปุ่น เกิดจากรากฐานปรัชญาแบบญี่ปุ่นจริงๆ

2.ประเด็นสำคัญเกี่ยวกับการประยุกต์ระบบ Denken ของประเทศญี่ปุ่น กับประเทศไทย

- ส่วนตัวแล้ว ไม่คิดว่าจะมีระบบตายตัวในการจัดการพื้นที่เขตอนุรักษ์ฯ น่าจะเป็นกรอบแนวทางหลวมๆที่สามารถแปรเปลี่ยนตามเงื่อนไขที่เปลี่ยนไป
- การประเมินและการสนับสนุนด้านต่างๆ ในประเทศไทยควรให้เกิดขึ้นบนพื้นฐานความต้องการของท้องถิ่น กองทุนสลากกินแบ่ง (ท้องถิ่น) เป็นทางเลือกหนึ่งที่น่าสนใจ

3.การตีความโดยผู้วิจัย

- ระบบ Denken ในรูปแบบสำหรับประเทศไทย ควรจะอยู่บนรากฐานสังคมไทย กล่าวคือ มีความยืดหยุ่นปรับเปลี่ยนได้ตามเงื่อนไขบริบทสถานการณ์ที่แตกต่างกันออกไป
- การสร้างกลไกในการขับเคลื่อนโดยชาวบ้าน และท้องถิ่น คือ กุญแจสำคัญ
- กองทุน เงินสนับสนุน มีหลายรูปแบบ เช่น กองทุนสลากกินแบ่ง จะสร้างกลไกอย่างไร ให้สามารถนำมาใช้

สรุปข้อคิดเห็นเกี่ยวกับระบบ Denken

โดย ดร.ณัฐวุฒิ อัสวโกวิทวงศ์ คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีปทุม

1.ประเด็นสำคัญเกี่ยวกับระบบ Denken ของประเทศญี่ปุ่น

- เป็นระบบที่น่าสนใจ นำศึกษารายละเอียดเชิงลึก
- ระบบการจัดการสนับสนุนส่วนต่างๆ มีความซับซ้อนแต่สมบูรณ์ในตัวเอง

2.ประเด็นสำคัญเกี่ยวกับการประยุกต์ระบบ Denken ของประเทศญี่ปุ่น กับประเทศไทย

- ถ้าจะประยุกต์ในประเทศไทย จำเป็นต้องลงไปที่ระดับท้องถิ่น ให้ท้องถิ่นเป็นคนริเริ่ม เสนอ และบริหาร ภายใต้การกำกับดูแลแบบต่างๆจากส่วนกลาง
- รูปแบบองค์กรอิสระ หรือ บริษัทจำกัด น่าจะเป็นตัวเลือกหนึ่งในการนำมาพิจารณาประยุกต์ใช้

3.การตีความโดยผู้วิจัย

- หากต้องการขับเคลื่อนงานอนุรักษ์ด้วยแนวทางระบบ Denken ในประเทศไทย จำเป็นต้องวางกลไกองค์กรผู้มีส่วนได้เสีย ในรูปแบบองค์กรอิสระ หรือ บริษัทจัดการชุมชน มิเช่นนั้น จะนำไปสู่การปฏิบัติจริงได้ยาก หากใช้รูปแบบการจัดการภายใต้กรม กระทรวง แบบที่ประเทศญี่ปุ่นดำเนินอยู่
- การให้ความสำคัญกับเสียงของชาวบ้าน และท้องถิ่น คือ กุญแจสำคัญ ที่จะทำให้การประยุกต์ระบบ Denken ได้ผลอย่างเป็นรูปธรรม ซึ่งประเทศญี่ปุ่นเองประสบความสำเร็จ ก็เพราะให้ความสำคัญกับการกระจายอำนาจสู่ท้องถิ่นอย่างแท้จริง

สรุปข้อคิดเห็นเกี่ยวกับระบบ Denken

โดย รศ.ดร.สุวัฒนา ธาดานิติ สถาบันวิจัยสังคม จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

1.ประเด็นสำคัญเกี่ยวกับระบบ Denken ของประเทศญี่ปุ่น

- เป็นระบบที่น่าสนใจ สมกับเป็นระบบที่ประเทศญี่ปุ่นคิดขึ้นมา
- ปรัชญาแนวคิดแบบญี่ปุ่น ก่อให้เกิดระบบนี้ขึ้นมาได้อย่างไม่ต้องกังขา

2.ประเด็นสำคัญเกี่ยวกับการประยุกต์ระบบ Denken ของประเทศญี่ปุ่น กับประเทศไทย

- น่าจะเป็นไปได้ ด้วยความสัมพันธ์ของทั้งสองประเทศ และที่ผ่านมาได้มีการประยุกต์ระบบอื่นๆของทางญี่ปุ่นเข้ามาใช้ในประเทศไทย ผ่านองค์กรความร่วมมือต่างๆ

3.การตีความโดยผู้วิจัย

- การประยุกต์ระบบ Denken ในงานอนุรักษ์ของไทย จะเป็นไปได้อย่างมีประสิทธิภาพ จำเป็นต้องอาศัยแนวร่วมเจ้าของความคิด คือ หน่วยงานองค์กรของประเทศญี่ปุ่น ซึ่งที่ผ่านมา การประยุกต์แนวคิดกระบวนการหลายๆอย่างจากประเทศญี่ปุ่นก็พิสูจน์แล้วว่า สามารถใช้ได้กับประเทศไทย

สรุปข้อคิดเห็นเกี่ยวกับระบบ Denken

โดย Prof.Takada Shoji

1.ประเด็นสำคัญเกี่ยวกับระบบ Denken ของประเทศญี่ปุ่น

- ระบบ Denken ช่วยให้ชุมชนมีโอกาสเดินทางต่ออย่างมีความหวัง จากที่ขาดพลังขับเคลื่อน แต่ต้องทำความเข้าใจไปกับการระดมความคิดเห็นจากชาวชุมชนอย่างต่อเนื่อง
- การสืบต่อกิจกรรมโดยอาศัย ระบบ Denken เป็นเครื่องมือ ต้องมีการส่งต่อจากรุ่นสูงวัยที่เป็นคนเริ่มต้น ความพยายามในการให้ได้มาซึ่งระบบ Denken ไปสู่คนรุ่นหลังที่จะนำ ระบบ Denken ไปใช้งาน

2.ประเด็นสำคัญเกี่ยวกับการประยุกต์ระบบ Denken ของประเทศญี่ปุ่น กับประเทศไทย

- ประเทศไทยน่าจะมีเครื่องมือที่ใกล้เคียง ระบบ Denken อยู่ในรูปแบบต่างๆ
- หากสามารถวิเคราะห์ข้อด้อยข้อดีของระบบเดิมที่มีอยู่ และปรับแก้โดยการประยุกต์ ระบบ Denken เข้ามาใช้อย่างมีประสิทธิภาพ ก็น่าจะเป็นเครื่องมือที่แก้ปัญหาที่ชุมชนมีศักยภาพของประเทศไทยจะประสบได้

3.การตีความโดยผู้วิจัย

- โครงสร้างการทำงานร่วมกัน ของผู้เกี่ยวข้อง ในระดับช่วงวัยต่างๆ เช่น Sasayama จะสร้างความต่อเนื่องที่ยั่งยืนให้กับการพัฒนาชุมชนโดยใช้ ระบบ Denken เป็นเครื่องมือ
- ระบบ Denken ที่มีเทศบาล และ Office of Cultural Affairs เป็นจักรกลในการขับเคลื่อน ช่วยลดภาระของชุมชน และส่งเสริมให้ชุมชนดำเนินกิจกรรมพัฒนาชุมชน ด้วยเครื่องมืออื่นๆ ได้อย่างมั่นใจ
- ระบบ Denken ไม่ใช่เงื่อนไขที่จะผลักดันให้ชุมชนขับเคลื่อนการพัฒนาชุมชนไปอย่างเร่งด่วนฉับพลัน การท่องเที่ยวเองก็ไม่ใช่เป้าหมายหลัก การมองอนาคตเพื่อวางแผนการพัฒนาชุมชนต้องใช้เวลาค่อยเป็นค่อยไป ไม่ผลิผลาม เพื่อยืนยันความยั่งยืนของการพัฒนา

สรุปข้อคิดเห็นเกี่ยวกับระบบ Denken

โดย Prof. Miwa Koichi

1.ประเด็นสำคัญเกี่ยวกับระบบ Denken ของประเทศญี่ปุ่น

- ระบบDenken ในร้อยละชุมชน มีทั้งใช้แล้วสำเร็จและไม่สำเร็จ ปัจจัยสำคัญสู่ความสำเร็จ คือ การทำรายงานการสำรวจที่ละเอียดรัดกุม และรายงานแผนมาตรการจัดการภายในเขตอนุรักษ์ฯ
- การใช้ระบบDenken ควบคู่ไปกับเครื่องมืออื่นๆ เช่น กฎหมายควบคุมภูมิทัศน์ (景觀法) แบบที่เขตอนุรักษ์ Kitano Kobe ถือได้ว่าประสบความสำเร็จ

2.ประเด็นสำคัญเกี่ยวกับการประยุกต์ระบบ Denken ของประเทศญี่ปุ่น กับประเทศไทย

- ไม่แน่ว่า ระบบDenken จะสามารถนำไปใช้กับประเทศไทยได้หรือไม่ แต่คิดว่าประเทศไทยเองก็น่าจะมีกฎหมายที่คล้ายคลึงกันอยู่ น่าจะไปดูว่าสามารถปรับส่วนดีส่วนด้อยให้พัฒนาขึ้นอย่างไร

3.การตีความโดยผู้วิจัย

- ต้องทำความเข้าใจโครงสร้างการสำรวจข้อมูลพื้นฐาน และลักษณะเฉพาะของชุมชน ทั้งในเชิงวิชาการ และในเชิงวิถีชุมชน ว่าอย่างไรคือการสำรวจที่ครอบคลุมและสามารถนำไปใช้ตอบโจทย์เพื่อวางแผนมาตรการจัดการพื้นที่
- ต้องทำความเข้าใจโครงสร้างการวางแผนมาตรการจัดการพื้นที่ เขตอนุรักษ์ฯ อย่างเป็นรูปธรรม ทั้งในระยะสั้น ระยะกลาง และระยะยาว ทั้งแผนพัฒนาขั้นพื้นฐาน และแผนพัฒนาเฉพาะตามโจทย์พื้นที่

สรุปข้อคิดเห็นเกี่ยวกับระบบ Denken

โดย Prof.Hyuga Susumu

1.ประเด็นสำคัญเกี่ยวกับระบบ Denken ของประเทศญี่ปุ่น

- ส่วนตัวมีบทบาทเกี่ยวข้องกับการขึ้นทะเบียน Denken ในหลายชุมชนของภูมิภาค Kinki อีกทั้งยังเป็นที่ปรึกษาให้กับหลายชุมชน และเป็นคณะกรรมการส่วนกลางเพื่อพิจารณาการขึ้นทะเบียน จึงเห็นข้อดีของระบบ Denken ในการชะลอการเสื่อมโทรมของชุมชนที่มีอัตลักษณ์ทรงคุณค่ามาหลายแห่ง
- ข้อด้อยของระบบนี้ ก็มีเช่นกัน แต่ส่วนใหญ่อยู่ที่การตัดสินใจของชุมชน

2.ประเด็นสำคัญเกี่ยวกับการประยุกต์ระบบ Denken ของประเทศญี่ปุ่น กับประเทศไทย

- คาดหวังว่า ระบบ Denken จะสามารถประยุกต์ใช้กับประเทศไทยได้ เพราะคิดว่าการเสื่อมโทรมของชุมชนที่มีอัตลักษณ์ทรงคุณค่าในประเทศไทยก็น่าจะเกิดขึ้นเช่นเดียวกับที่ประเทศญี่ปุ่นเป็นมา
- การลงพื้นที่สำรวจอย่างเป็นระบบและจริงจังสำคัญมาก จะเป็นรากฐานนำไปสู่ทางเลือกของแผนพัฒนาชุมชน

3.การตีความโดยผู้วิจัย

- การเข้าไปมีส่วนเกี่ยวข้องของนักวิชาการ ตั้งแต่ งานสำรวจ งานจัดทำรายงานเพื่อเสนอขึ้นทะเบียน งานให้คำปรึกษาทั้งก่อนและภายหลังการขึ้นทะเบียน ช่วยให้การขับเคลื่อนงานพัฒนาชุมชนเชิงอนุรักษ์เกิดความต่อเนื่อง
- การเสื่อมโทรมของชุมชนที่มีอัตลักษณ์ทรงคุณค่า น่าจะเป็นปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นในทุกประเทศ ดังนั้นระบบ Denken สามารถเป็นตัวเลือก ในการเป็นเครื่องมือเพื่อชะลอ หรือ ปรับแก้ไขการเสื่อมโทรมนั้นได้

สรุปข้อคิดเห็นเกี่ยวกับระบบ Denken

โดย Prof.Yamazaki Shuji

1.ประเด็นสำคัญเกี่ยวกับระบบ Denken ของประเทศญี่ปุ่น

- ระบบ Denken จะสำเร็จหรือไม่ในแต่ละชุมชน ขึ้นกับรายงานการสำรวจที่ละเอียด และ รายงานแผนมาตรการที่ตอบโจทย์ได้อย่างชัดเจน ไม่เช่นนั้น หากทำรายงานไปเพียงเพื่อให้ผ่านเกณฑ์การขึ้นทะเบียน Denken แบบที่ Fukusumi ก็จะไปใช้งานได้จริงยาก และไม่ช่วยด้านการพัฒนาชุมชนได้โดยตรง
- Sasayama ประสบความสำเร็จมากกว่า Fukusumi ด้วยเหตุผลข้างต้น

2.ประเด็นสำคัญเกี่ยวกับการประยุกต์ระบบ Denken ของประเทศญี่ปุ่น กับประเทศไทย

- สงสัยว่าประเทศไทย ไม่มีระบบที่คล้ายDenken หรือ
- ประเทศจีน ไต้หวัน และ เกาหลี มีระบบที่คล้ายกับ Denken อยู่ น่าจะศึกษาประกอบคู่กันไปด้วย

3.การตีความโดยผู้วิจัย

- การศึกษากรณีของระบบสนับสนุนการอนุรักษ์ชุมชนมีอัตลักษณ์ในประเทศอื่นๆในเอเชีย จะสร้างความเข้าใจและ วางกรอบการพัฒนาสำหรับงานอนุรักษ์ฯ ในประเทศไทยได้
- สำคัญมาก ในการทำความเข้าใจโครงสร้างการสำรวจข้อมูลพื้นฐาน และลักษณะเฉพาะของชุมชน ว่า ใดคือการสำรวจที่ครอบคลุมและสามารถนำไปใช้ตอบโจทย์เพื่อวางแผนมาตรการจัดการพื้นที่ และ ต้องทำความเข้าใจโครงสร้างการวางแผนมาตรการจัดการพื้นที่ เขตอนุรักษ์ฯ อย่างเป็นรูปธรรม ทั้งในระยะสั้น ระยะกลาง และระยะยาว ทั้งแผนพัฒนาขั้นพื้นฐาน และแผนพัฒนาเฉพาะตามโจทย์พื้นที่ (ความคิดเห็นในแนวทางเดียวกับ Prof. Miwa)

สรุปข้อคิดเห็นเกี่ยวกับระบบ Denken

โดย Prof.Uchihira Takayuki

1.ประเด็นสำคัญเกี่ยวกับระบบ Denken ของประเทศญี่ปุ่น

- ระบบDenken สมบูรณ์ในตัวเอง มีวัตถุประสงค์เพื่ออนุรักษ์กายภาพของชุมชน มากกว่าการพัฒนาชุมชนแบบบูรณาการ
- ระบบ Denken เป็นเพียงหนึ่งเครื่องมือพัฒนาชุมชนอนุรักษ์ แต่ก็ถือว่าเป็นเครื่องมือที่ทำงานได้ผล

2.ประเด็นสำคัญเกี่ยวกับการประยุกต์ระบบ Denken ของประเทศญี่ปุ่น กับประเทศไทย

- ประเทศไทยควรใช้ระบบ Denken ในฐานะเครื่องมือหนึ่ง เพื่อการพัฒนาชุมชนที่มีทรัพยากรมรดกวัฒนธรรม แต่การจะทำให้ชุมชนขับเคลื่อนต่อไปได้อย่างยั่งยืน ต้องให้ความสำคัญกับกิจกรรมและชาวบ้านที่เข้ามามีส่วนร่วม

3.การตีความโดยผู้วิจัย

- มองภาพรวมในการพัฒนาชุมชนอนุรักษ์ว่าจะไปในทิศทางใด ตามการระดมความคิดเห็นจากชุมชนท้องถิ่น และ ส่วนกลาง โดยให้ระบบ Denken เป็นเพียงหนึ่งในเครื่องมือ
- วัตถุประสงค์ของ ระบบ Denken คือ การเก็บรักษากายภาพระจุกอาคาร ภูมิทัศน์ ที่เห็นได้ด้วยตา ในฐานะมรดกวัฒนธรรม แต่ไม่ใช่เครื่องมือในการขับเคลื่อนกิจกรรมพัฒนาชุมชนอนุรักษ์โดยตรง

สรุปข้อคิดเห็นเกี่ยวกับระบบ Denken

โดย Mr.Shimada Toshio

1.ประเด็นสำคัญเกี่ยวกับระบบ Denken ของประเทศญี่ปุ่น

- ระบบ Denken เป็นระบบที่ดีในการสนับสนุนเขตอนุรักษ์ แต่ก็มีข้อจำกัดด้านงบประมาณ เพราะในขณะที่งบประมาณมีอัตราการเพิ่มที่不多 แต่การขึ้นทะเบียน Denken ในอัตราปัจจุบัน จะทำให้จำนวนชุมชน หรือ สิ่งปลูกสร้างที่ต้องการงบประมาณซ่อมแซม เพิ่มขึ้นแบบทวีคูณ และจะทำให้จำนวนงบต่อหลังลดลงไปเรื่อยๆ
- การสนับสนุนงบประมาณซ่อมแซมเป็นเครื่องมือที่ดี แต่ก็มีกรณีของชาวบ้านที่รักในศักดิ์ศรี และยอมซ่อมแซมสิ่งปลูกสร้างด้วยทุนของตัวเอง

2.ประเด็นสำคัญเกี่ยวกับการประยุกต์ระบบ Denken ของประเทศญี่ปุ่น กับประเทศไทย

- ระบบ Denken ต้องอาศัยนักวิชาการท้องถิ่นทำงานประสานกับชุมชนอย่างใกล้ชิด ไม่แน่ว่าประเทศไทยมีความพร้อมในส่วนนี้อย่างไร
- Office of Cultural Affairs มีระบบเครือข่ายผู้เชี่ยวชาญด้าน ระบบ Denken ทั้งนักวิชาการ ผู้นำชุมชน และ เจ้าหน้าที่ท้องถิ่น สามารถให้คำแนะนำได้ หากประเทศไทยสนใจ

3.การตีความโดยผู้วิจัย

- งบประมาณในการสนับสนุนงานพัฒนาชุมชนอนุรักษ์ ต้องมองกันแบบระยะยาว ถ้าพึ่งเพียงงบประมาณจากภาครัฐ ไม่ใช่คำตอบที่ดี เพราะหากกิจกรรมการพัฒนาชุมชนอนุรักษ์เข้มแข็งขึ้นมา จำนวนโครงการที่สามารถรับการสนับสนุนมีเพิ่มขึ้น สัดส่วนงบประมาณสนับสนุนจากภาครัฐที่ไม่เปลี่ยนแปลงจะลดน้อยลง
- Office of Cultural Affairs สนใจที่จะมีบทบาทในการส่งเสริมกิจกรรมพัฒนาชุมชนอนุรักษ์ โดยเฉพาะหากระบบ Denken ได้รับการนำไปประยุกต์สู่ประเทศอื่นๆในเอเชีย ก็ถือเป็นความสำเร็จขององค์กร

สรุปข้อคิดเห็นเกี่ยวกับระบบ Denken

โดย Mr.Kanai Ken

1.ประเด็นสำคัญเกี่ยวกับระบบ Denken ของประเทศญี่ปุ่น

- ประเทศญี่ปุ่นเคยทดลองระบบDenken ในประเทศเวียดนาม แต่ไม่ประสบความสำเร็จเท่าที่ควร เพราะการดำเนินงานไม่ได้คำนึงถึงความต้องการที่แท้จริงของชาวบ้าน ในส่วนการทำรายงานโดยท้องถิ่นและรัฐบาลกลาง เสร็จสมบูรณ์ แต่สุดท้ายแล้วไม่มีชาวบ้านนำไปปฏิบัติจริง

2.ประเด็นสำคัญเกี่ยวกับการประยุกต์ระบบ Denken ของประเทศญี่ปุ่น กับประเทศไทย

- หากประเทศไทยสนใจประยุกต์ ระบบDenken ควรที่จะทำการศึกษาประเมินผลขั้นทดลองก่อน และประเทศญี่ปุ่นก็พร้อมที่จะร่วมมือในการนี้

3.การตีความโดยผู้วิจัย

- บทเรียนจากประเทศเวียดนาม ที่ประยุกต์ระบบ Denken เข้าไปใช้จริง เป็นการยืนยันว่าประเทศญี่ปุ่นเคยผ่านการทดลองมาแล้วในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ซึ่งผลการประเมินในครั้งนี้ จะเป็นประโยชน์กับการประยุกต์ใช้ระบบ Denken ในกรณีอื่นๆ

เช่นเดียวกัน ประเทศไทยเอง ก็สามารถรับรู้ และทำความเข้าใจจากข้อผิดพลาดที่เกิดขึ้น จากกรณีทดลองในประเทศเวียดนาม

สรุปข้อคิดเห็นเกี่ยวกับระบบ Denken
โดย คณะกรรมการชุมชนหมู่บ้าน Ine-Ura

1.ประเด็นสำคัญเกี่ยวกับระบบ Denken ของประเทศญี่ปุ่น

- ระบบ Denken ช่วยชะลอการเสื่อมโทรมของชุมชนที่มีอัตลักษณ์ทรงคุณค่าลงไปได้ระดับหนึ่ง มีการกลับมาอยู่ของวัยทำงานมากขึ้นบ้าง แต่ก็ยังน่าเสียดายว่า ไม่สามารถปลูกภาคอุตสาหกรรมประมงชุมชนขึ้นมาได้จริง
- การท่องเที่ยวที่เกิดขึ้น ภายหลังการขึ้นทะเบียน Denken ก็เป็นทางเลือกของรายได้ภายในชุมชน แต่ไม่แน่ใจว่าจะยั่งยืนจริงหรือไม่

2.ประเด็นสำคัญเกี่ยวกับการประยุกต์ระบบ Denken ของประเทศญี่ปุ่น กับประเทศไทย

- ประเทศไทยเองก็คงจะประสบปัญหาการเสื่อมโทรมของชุมชนที่มีอัตลักษณ์ทรงคุณค่า จึงต้องนำเครื่องมือที่คล้ายกับระบบ Denken มาใช้
- หากต้องมีการใช้ ระบบ Denken จริงๆ ก็น่าจะมองการใช้งานในหลายมิติ ไม่ใช่เพียงแค่การเก็บรักษาเพียงเปลือกภายนอก เช่น กระท่อมจอดเรือ ที่ไม่สามารถใช้งานได้จริงเป็นแค่ของประดับ แบบที่ Ine-ura

3.การตีความโดยผู้วิจัย

- การพัฒนาด้านการท่องเที่ยว ที่ตามมากับการชะลอการเสื่อมโทรมของชุมชนที่มีอัตลักษณ์ทรงคุณค่า เช่น Ine-ura คือสิ่งที่หลีกเลี่ยงได้ยาก แต่จะอาศัยสิ่งนี้มาเป็นตัวขับเคลื่อนอุตสาหกรรมชุมชนในรูปแบบใหม่อย่างไร เพราะสุดท้ายแล้ว การท่องเที่ยวจะไม่สามารถเป็นรายได้หลักที่ยั่งยืนเหมือนอุตสาหกรรมชุมชน

สรุปข้อคิดเห็นเกี่ยวกับระบบ Denken

โดย เจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบด้านระบบ Denken หมู่บ้าน Izushi

1.ประเด็นสำคัญเกี่ยวกับระบบ Denken ของประเทศญี่ปุ่น

- ระบบ Denken เป็นระบบที่ช่วยพื้น Izushi ขึ้นมาเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญได้
- กว่าที่จะผ่านเข้าสู่การขอขึ้นทะเบียน Denken เจ้าหน้าที่ท้องถิ่นและผู้นำชาวบ้าน ต้องเดินหน้าเข้าไปอธิบายรายละเอียดแบบหลังต่อหลัง และทางเทศบาลตกลงที่จะใช้วิธีการขอความเห็น (เข้าร่วมหรือไม่เข้าร่วม) แบบหลังต่อหลัง เพื่อให้ยืนยันเสียงข้างมากในการขอขึ้นทะเบียน

2.ประเด็นสำคัญเกี่ยวกับการประยุกต์ระบบ Denken ของประเทศญี่ปุ่น กับประเทศไทย

- ไม่แน่ใจว่าประเทศไทย จะนำระบบ Denken ไปใช้ได้ผลมากน้อยอย่างไร แต่หากดูจากประสบการณ์ของประเทศญี่ปุ่นแล้ว น่าจะมีโอกาสที่เป็นไปได้
- ความต่อเนื่องของการบังคับใช้ระบบ Denken ต้องมีทั้งฝ่ายชาวบ้าน และฝ่ายเจ้าหน้าที่ท้องถิ่น เฉพาะการประชุมแลกเปลี่ยนความคิดเห็นของเจ้าหน้าที่ระดับภูมิภาคและระดับประเทศ ก็มีถึงปีละสามครั้ง กิจกรรมส่วนนี้ช่วยพัฒนาระบบ Denken ได้อย่างมาก

3.การตีความโดยผู้วิจัย

- ระบบ Denken ครอบคลุมไปถึง กิจกรรมงานพัฒนาบุคลากรท้องถิ่น และส่วนกลาง ให้มีความทันสมัยในข้อมูล และสามารถแลกเปลี่ยนความรู้จากกรณีศึกษาต่างๆ ผ่าน งานสัมมนาประจำปี ระดับภูมิภาค และ ระดับประเทศ
- กลไก เพื่อให้เกิดความเห็นพ้องไปในทิศทางเดียวกันกับการขึ้นทะเบียน Denken จำเป็นต้องใช้การอธิบายแบบรายย่อย หลังต่อหลังด้วย ไม่ใช่แค่การประชาสัมพันธ์แบบกลุ่มใหญ่

สรุปข้อคิดเห็นเกี่ยวกับระบบ Denken
โดย คณะกรรมการชุมชนหมู่บ้าน Miyama

1.ประเด็นสำคัญเกี่ยวกับระบบ Denken ของประเทศญี่ปุ่น

- ระบบ Denken ช่วยให้หมู่บ้านรอดพ้นจากการเสื่อมโทรมได้ และพัฒนาขึ้นมาเป็นแหล่งท่องเที่ยวแบบยั่งยืน
- ชุมชนไม่เลือกที่จะเดินตามรอย Shirakawa ที่มีเป้านักท่องเที่ยวเป็นล้านคนต่อปี แต่ค่อยๆ เพิ่มส่วนรองรับนักท่องเที่ยวที่พอดีกับกำลังของห้างหุ้นส่วนของชาวบ้าน

2.ประเด็นสำคัญเกี่ยวกับการประยุกต์ระบบ Denken ของประเทศญี่ปุ่น กับประเทศไทย

- หากประเทศไทยประสบปัญหาการเสื่อมโทรมของชุมชนที่มีอัตลักษณ์ทรงคุณค่าแบบประเทศญี่ปุ่น ระบบ Denken น่าจะเป็นเครื่องมือที่ช่วยได้ไม่มากนักน้อย แต่ต้องอาศัยความร่วมมือและสามัคคีของชาวชุมชน ไปพร้อมกับการสนับสนุนของท้องถิ่นอย่างมาก

3.การตีความโดยผู้วิจัย

- แรกกดดันจากความต้องการอยู่รอดจากการเสื่อมโทรมของชุมชนที่มีอัตลักษณ์ทรงคุณค่า ผลักให้ชุมชนเห็นด้วยกับระบบ Denken
- อย่างไรก็ตาม ชุมชนมีสิทธิ์ เลือกทิศทางที่จะพัฒนาชุมชนอนุรักษ์ได้ นอกเหนือไปจากการดำเนินการตามแผนพัฒนาภายใต้ระบบ Denken

สรุปข้อคิดเห็นเกี่ยวกับระบบ Denken
โดย คณะกรรมการชุมชนหมู่บ้าน Sasayama

1.ประเด็นสำคัญเกี่ยวกับระบบ Denken ของประเทศญี่ปุ่น

- การขึ้นทะเบียน Denken ของ Sasayama ใช้เวลาเป็นสิบปี แต่เป็นสิบปีที่ได้เรียนรู้ระบบอย่างดี พร้อมกับความเห็นของชาวบ้านที่พร้อมเพรียงอย่างแท้จริง
- การพัฒนาโดยความร่วมมือของคนสูงวัยและคนวัยทำงาน จะช่วยประสานต่อให้เห็นความสำคัญของระบบ Denken

2.ประเด็นสำคัญเกี่ยวกับการประยุกต์ระบบ Denken ของประเทศญี่ปุ่น กับประเทศไทย

- อยากให้ชุมชนในประเทศไทย มองระบบ Denken เป็นเครื่องมือหนึ่ง นอกไปจากหลายๆเครื่องมือที่ต้องอาศัยการมีส่วนร่วมของชาวบ้าน
- การพัฒนาชุมชน ต้องวางแผนเป็นลำดับขั้นตอน ตั้งเป้าหมายให้ชัดเจน อย่าให้ตัวเลขเป็นตัวชี้นำ ในกรณี Sasayama กำหนดเป้าหมายกิจกรรมที่ชัดเจน และอาศัย ระบบ Denken เป็นเครื่องมือเสริมเท่านั้น

3.การตีความโดยผู้วิจัย

- ชุมชนสามารถเลือกที่จะเข้าร่วมระบบ Denken ตามขั้นตอนอย่างสมบูรณ์แบบ เมื่อชาวบ้านทุกคนพร้อมใจร่วมกัน โดยไม่ต้องคำนึงถึงกรอบเวลา
- เช่นเดียวกับ Izushi การยอมใช้เวลาเข้าหาสมาชิกชุมชนแบบหลังต่อหลัง เพื่ออธิบายที่มาที่ไปและรายละเอียดของระบบ Denken ทำให้ท้ายที่สุดชาวชุมชนส่วนใหญ่ยอมเห็นชอบกับระบบ Denken
- ความยั่งยืนของเครื่องมือระบบ Denken ขึ้นอยู่กับการสานต่อข้อมูลความรู้ประสบการณ์แบบส่งต่อรุ่นต่อรุ่น

สรุปข้อคิดเห็นเกี่ยวกับระบบ Denken

การประชุมอย่างไม่เป็นทางการ ระหว่าง เจ้าหน้าที่กรมศิลป์ และ Office of Cultural Affairs

1.ประเด็นสำคัญเกี่ยวกับระบบ Denken ของประเทศญี่ปุ่น

- น่าสนใจมาก แต่ยังไม่เข้าใจรายละเอียดกระบวนการต่างๆ ต้องใช้เวลาในการศึกษาทำความเข้าใจ

2.ประเด็นสำคัญเกี่ยวกับการประยุกต์ระบบ Denken ของประเทศญี่ปุ่น กับประเทศไทย

- น่าจะเป็นเครื่องมือที่กรมศิลป์จะสามารถนำไปใช้ในงานด้านชุมชนอนุรักษ์ได้
- สามารถประยุกต์เข้ากับงานของสำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์ได้

3.การตีความโดยผู้วิจัย

- การศึกษาระบบ Denken และโอกาสในการประยุกต์ใช้ในประเทศไทย จำเป็นต้องอาศัยความร่วมมือของ กรมศิลปากร และ Office of Cultural Affairs
- รูปแบบของกระจุกอาคารอนุรักษ์ หรือ ชุมชนอนุรักษ์ ในประเทศไทย อาจจะมีลักษณะที่แตกต่างไปจากกรณีชุมชนอนุรักษ์ในประเทศญี่ปุ่น ซึ่งทำให้กรอบความคิดรายละเอียดระบบ Denken จำเป็นต้องมีการปรับเปลี่ยนให้เหมาะสม